

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MAHALLE OLGUSUNU
YENİDEN İNŞA ETMEK ÜZERE
AKILLI BİR YAKLAŞIM DENEMESİ

Büşra Nur BARDAKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

HAZİRAN-2022

KONYA

Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Büşra Nur BARDAKÇI tarafından hazırlanan “Mahalle Olgusunu Yeniden İnşa Etmek Üzere Akıllı Bir Yaklaşım Denemesi” adlı tez çalışması .../.../... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç.Dr. Sedef ŞENDOĞDU

.....

Danışman

Doç.Dr.Fatih EREN

.....

Üye

Prof.Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

Bu tez çalışması Konya Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından 201021021 nolu proje ile desteklenmiştir.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Büşra Nur BARDAKÇI

Tarih:

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAHALLE OLGUSUNU YENİDEN İNŞA ETMEK ÜZERE
AKILLI BİR YAKLAŞIM DENEMESİ

Büşra Nur BARDAKÇI

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih EREN

2022, 94 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Doç. Dr. Fatih EREN
Doç. Dr. Sedef ŞENDOĞDU

Kentlerin fiziki yapısı, geçmişin kazanım ve kayıplarını gün yüzüne çıkarırken geleceğin ihtiyaçlarını da ortaya koymaktadır. Şehirlerin canlı parçaları olan mahalleler aradan geçen zamanın devinimleri ile değişmektedir. Bu değişimlerin insan, toplum ve mekân ölçeğinde parçacıl ya da bütüncül etkileri olmaktadır. Mekânsal planlamanın bir hedefi, bütün ve parça ilişkisini düzenlemektir. Şehir bir bütünse, mahalleler bu bütünün parçalarıdır. Aynen şehir gibi, mahalle de planlanması ve yönetilmesi gereken zaman, mekân, insan ve topluluk kavramları ile çerçevelenmiş canlı bir organizasyondur. Nasıl ki bölgelerin stratejik kurgusunda kentler önemliyse, kentlerin stratejik kurgusunda da mahallelerin önemli bir yeri vardır. Kentsel ölçekte fiziksel, ekonomik ve sosyal örgütlenmenin gerçekleşebilmesi hücresele ölçekte mahallelerin yeniden kurgulanmasına bağlıdır. Bir başka deyişle büyük resmin düzelmesi için parçaların iyileştirilmesi gerekir.

Bu tezin amacı, “Mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanarak yeniden inşa etmek mümkün müdür?” sorusuna bir cevap aramaktır. Çalışmada geleneksel mahalle olgusu ile günümüz modern mahalle olgusu birbiriyle karşılaştırılmakta ve ortaya çıkan sonuç geleceğin akıllı mahalle modeli ile ilişkili olarak tartışılmaktadır. Çalışmada “mahalle” kavramı geçmiş-bugün-gelecek perspektifinden ele alınmaktadır. Çalışma, geçmişin, bugünün ve geleceğin mahallesinin fiziki, idari ve sosyo-ekonomik bileşenlerini ortaya koymayı; her döneme ait şekillenmiş mahalle konseptini olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Bu araştırmanın veri toplama ve analiz aşamasında saha çalışması, deney amaçlı mobil uygulama tasarımı ve etnografik araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Tez kapsamında Mahalle-M isimli özgün bir mobil uygulama geliştirilmiştir. Konya'nın Yazır Mahallesi'nde yaşayan mahallelinin bu mobil uygulama vasıtasıyla akıllı mahalle yaklaşımını deneyimlemeleri sağlanmış, bu deneyimin sonucunda elde edilen veriler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Apartman yığınları olarak nitelendirilen mekânları, belirli şartlara bağlı olarak, teknoloji altyapısını araç olarak kullanarak mahalle olgusunu yeniden inşa etmek mümkündür. Dijital mahalle yönetim sistemi sayesinde aynı mahallede yaşayan farklı sosyal tabakadan insanlar birbirleriyle daha çok bağ kurabilmiştir. Dijital mahalle yönetim sistemi insanlara yaşadıkları mahallenin etkin ve etken bir parçası olduğu hissini kazandırmıştır. Bu sistem mahalle sakinlerini birbirleriyle iletişime geçirmiş ve insanların komşuluk girişimlerinden karşılık bulamama korkusunu ortadan kaldırmıştır. Araştırma, dijital mekânın ve iletişimin, fiziki mekânın kullanımı üzerinde pozitif etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları, mekânsal planlamada “mahalle medeniyeti”, “mahalle sosyolojisi” ve “mahalle teknolojisi” kavramlarının daha fazla gündemde tutulması gereğine işaret etmektedir. Bu araştırmanın kazandırdığı deneyim dikkate alınarak tüm şehirlerde bir Dijital Mahalle Yönetim Sisteminin hayata geçirilmesi ve “Dijital Mahalle Yöneticisi” adında yeni bir meslek alanının oluşması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Mahalle, Deneysel Yaklaşım, Dijital Mahalle Yönetişim Sistemi, Konya, Mahalle Medeniyeti, Mahalle Sosyolojisi, Mahalle Teknolojisi, Mobil Uygulama.

ABSTRACT

MS THESIS

"A SMART APPROACH TO RECONCEPTUALİZE URBAN NEIGHBOURHOOD"

Büşra Nur BARDAKÇI

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Urban and Regional Planning**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Fatih EREN

2022, 94 Pages

Jury

**Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Assoc. Prof. Dr. Fatih EREN
Assoc. Prof. Dr. Sedef ŞENDOĞDU**

The spatial structure of cities reveals the needs of the future while revealing the gains and losses of the past. Neighbourhoods, which are the living parts of cities, change with the movements of time. These changes have partial or holistic effects at the scale of people, society, and space. One goal of spatial planning is to organize the whole and the part relationship. If the city is a whole, the neighbourhoods are parts of this whole. Just like the city, the neighbourhood is a living organization that must be planned and managed, framed by the concepts of time, space, people, and community. Just as cities are important in the strategic construction of regions, neighbourhoods have an important place in the strategic construction of cities. The realization of physical, economic, and social organization on an urban scale depends on the reconstructing of neighbourhoods on a cellular scale. In other words, parts need to be improved to improve the big picture.

The aim of this thesis is to seek an answer to the question of "Is it possible to transform the apartment stacks into real neighbourhoods using technology infrastructure?". In the study, the traditional neighbourhood model and today's modern neighbourhood model are compared with each other and the result is discussed in relation to the smart neighbourhood model of the future. In the study, the concept of "neighbourhood" is discussed from the perspective of the past-present-future. The study aims to reveal the physical, administrative, and socio-economic components of the neighbourhood of the past, present and future. It targets to evaluate the shaped neighbourhood concept of each period with its positive and negative aspects.

In the data collection and analysis phase of this research, case study, experimental mobile application design, ethnographic research and survey methods were used together. Within the scope of the thesis, an original mobile application named "Mahalle-M" has been developed. This mobile application has been experienced by people living in the Yazır District of Konya, and the following results have been reached. It is possible to transform the apartment stacks into real neighbourhoods using technology infrastructure, but this is subject to seven conditions. Thanks to the digital neighbourhood management system, people from different social strata living in the same neighbourhood were able to establish more bonds with each other. The digital neighbourhood management system has given people the feeling that they are an active part of the neighbourhood they live in. This system brought the residents of the neighbourhood into contact with each other and eliminated the fear of not getting a response from people's neighbourhood initiatives. The research reveals that digital space and communication have positive effects on the use of physical space. The results of the research indicate that the concepts of "neighbourhood civilization", "neighbourhood sociology" and "neighbourhood technology" should be kept on the agenda more in spatial planning. Considering the experience gained by this research, it is suggested that a "Digital Neighbourhood Management System" should be implemented in all cities and a new profession called "Digital Neighbourhood Manager" should be born.

Keywords: Smart Neighborhood, Experimental Approach, Digital Neighborhood Governance System, Konya, Neighborhood Civilization, Neighborhood Sociology, Neighborhood Technology, Mobile Application.

ÖNSÖZ

Yirmi yedi yıllık hayatımda, aynı manzarayı özlem ile halen bana sunabilen mahalleme ithafen; okuma yazma öğrendiğim ve akademik hayata atıldığım masadan baktığım manzara hala aynıdır. Yüksek lisans tez çalışmamdaki en büyük ilham kaynağımdır.

Kaldırımlarında oyun kurulan sokaklar, ilkokul yollundaki ilk heyecanlar, parkta oyuna mola vermeden yenilen atıştırmalıkların lezzeti, tırmanmak için ilkbaharın dört gözle beklendiği meyve ağaçları, mahallenin tüm çocuklarına hamilik yapan büyük, evladından ayırmayan esnaf amcalar, cebi her daim şeker dolu olan komşu teyzeler, tuzla dahi dolu olsa pasta ile gerisin geri dolu dönen tabaklar, haber vermeden girdiğimiz misafirlik kapıları, sevincin de üzüntünün de beraber yaşandığı komşuluklar, mahalle çeşmesi başındaki sohbetler, mahalle pazarındaki bereket ve arkadaşlarına çikolatayı verisiyeyle ısmarlayan çocuk... Bu anılar ve daha nicesi çocukluğuma ve gençliğime dair bırakılan en büyük mirastır. Sokaklarda güvenle ve mutlulukla oynayan son nesildik belki de. Sonraki nesillerin yüksek ve dikenli duvarlar ile çevrili, güvenlik kameraları ile 7/24 izlenen site bahçelerinde değil gerçek mahallelerin sokaklarında, parklarında aynı anıları yaşayabilmesi umudu ve inancı ile yola çıkılan bu proje, üretilecek yeni çalışmalar için birer emanet niteliğindedir.

Halen yaşayan ve yaşatılan bir mahallede yaşamama imkân sunan merhum dedem Seyit Bardakçı'ya, çalışmamdaki fikirsel katkıları ve bitmeyen heyecanları için babam Ahmet Bardakçı ve annem Ayşegül Bardakçı ve kardeşim Salihanur Bardakçı'ya sonsuz minnet ve teşekkürlerim ile. Çalışma sürecimde beni yönlendiren, bilgilendiren bana olan inancını her daim hissettiren ve her alandaki tecrübelerini aktararak akademik hayata hazırlayan değerli danışmanım ve yol göstericim Doç. Dr. Fatih Eren'e sonsuz teşekkürlerim ile. Ve son olarak gerek literatür çalışmasında bana kütüphanelerini açan arkadaş ve hocalarıma, saha çalışmasında sokak sokak benimle proje anlatan gerekse network kurmamda yardımcı olan gerekse neşesi ile daima manevi desteğini esirgemeyen tüm dostlarıma, arkadaşlarıma, meslektaşlarıma, çekirdek ve geniş aileme, manevi büyüklerime ve hocalarıma sonsuz teşekkürler...

Şehir Plancısı Büşra Nur BARDAKÇI

KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Amacı ve Hedefi	2
1.2 Tezin Önemi	3
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	5
2.1. Medeniyet Perspektifi	5
2.2. Anadolu’da Geleneksel Mahallenin Karakteristiği.....	8
2.2.1 Anadolu’da geleneksel mahallenin fiziki yapısı	12
2.2.2 Anadolu’da geleneksel mahallenin sosyo-ekonomik yapısı	15
2.2.3 Anadolu’da geleneksel mahallenin idari yapısı	18
2.3. Bugünün Mahallesinin Karakteristiği	19
2.3.1 Bugünün mahallesinde fiziki yapı	21
2.3.2 Bugünün mahallesinde sosyo-ekonomik yapı	24
2.3.3 Bugünün mahallesinde idari yapı	27
2.3.4 Bugünün mahallesine yönelik eleştiriler.....	30
2.4. Şehirden Mahalleye Gelecek Karakteristiği	34
2.4.1 Akıllı bir şehir parçası olarak akıllı mahalle.....	39
2.4.2 Akıllı mahalle bileşeni olarak mobil uygulamalar.....	42
2.4.3 Mahalle konseptli mobil uygulamalar	46
2.5 Bölüm Sonu Değerlendirmesi: Medeniyet Perspektifinde Mahallenin Dünü, Bugünü ve Yarını.....	49
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	52
3.1. Saha Araştırması	52
3.2. Deney Amaçlı Tasarlanan Mobil Uygulama: Mahalle-M	55
3.3. Etnografik Araştırma	63
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	68
4.1 Mahalle-M Mobil Uygulaması Genel Kullanıcı İstatistikleri.....	68
4.2 Mahalle Olgusunu Teknoloji Altyapısı Kullanarak Yeniden İnşa Etmek Mümkün Müdür?.....	74
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	78
KAYNAKLAR	86

1. GİRİŞ

Ev, sokağın bir cüz'ü, şehir millet topraklarının bir cüz'ü, millet de dünya nüfusunun bir cüz'ü sayılır.

Farabi, 1990

Geçmiş, bugün ve gelecekte aile hayatının, eğitimin, ticari ilişkilerin ve sosyal yaşamın nasıl oluşup devam ettiği en iyi şehirlerin mekânsal ve sosyo-ekonomik şekillenmeleri üzerinden tespit edilebilir. Çünkü şehirlerin yapısı, geçmişin kazanım ve kayıplarını gün yüzüne çıkarırken geleceğin gereklerini ortaya koyan kodlamaları barındırmaktadır.

İnsanı, ortak bir dünya görüşü ve kültürün içine iten ve yaşayarak öğrenmesini sağlayan yer içinde yaşadığı mahalledir. Geleneksel Anadolu şehirlerinde mahalle, ortak inançlar, yerleşik gelenekler, samimiyet ve saygı üzerine kuruludur. Organik yapısı ile mahalle, kendi kendini kontrol eden ve yönetebilen bir yapıdadır. Mahallede herkesi birbirine karşı sorumlu ve saygılı kılan unsur komşuluk hakkı ve hukukudur. Komşuluk hakkı ve hukuku, geleneksel mahallelerde güçlü birlik duygusu, sosyo-ekonomik yardımlaşma ve dayanışma üretmiştir.

Batı şehirlerinde toplumsal ilişkiler maddi kurumlar üzerine inşa edilmişken, geleneksel Anadolu şehrinde toplumsal ilişki ağı temelli inşa edilen bir yapı söz konusudur. Fernand Braudel (1993)'in tespitiyle tüm şehirler ait oldukları medeniyetin birer eseridir ve her biri bir ilk örneği temsil etmektedir. Medeniyetler, kendi özgünlüğünü koruduğu şehirlerde gelişir. Bu sebeple şehirler ile medeniyetler arasında daima zorunlu ve karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Geleneksel Anadolu şehri fiziki unsurlardan daha çok etnik ve ruhi terimler ile tanımlanabilmektedir. Bu şehirlerde önemli olan şekilsel müesseseler değil, doğrudan insanın kendisidir. Bu yüzden geleneksel Anadolu şehrini anlamlandırmak için fiziksel plan ve mimari eserleri incelemekten daha çok, onlara esas canlılığını ve özgünlüğünü kazandıran insanların bu yapılar etrafında dair geliştirdikleri kültüre, âdâb-ı muâşerete ve hayata odaklanmak gerekir (Demirci,2003).

Geleneksel şehirlerde mahalle şehrin ana unsuru, özü ve çekirdeğidir. Şehrin mecburi mekânlarından biri olan mahalle, mekân ile günlük hayatın sentezini sembolize eder. Mahalle, mekân ile günlük hayatın birbirini tamamlaması ve biçimlendirmesinin bir örneğidir. Mahallede hem bir mekân biçimlenir hem de bir hayat tarzı inşa edilir. Bu sebeple mahallenin asıl ögesi insan ilişkileridir; sosyal ve fiziksel mekân biçimlerinin

bütünleşik haline mahalle denir. Mahalle, mekânı üreten bir mekânizma olduğu kadar çok yönlü insan ilişkilerine de ortam sunar. Mahalle, mekân ve hayatın esrarengiz birlikteliğidir. *“Mahallenin temeli, mekân ve insandır; mekân ve insan/hayatın bütünleşmesidir. Ne sadece mekân ne de insandır; insan ve mekânın el ele verip dokuduğu yeni bir birlik, yeni bir hayat sahnesidir mahalle. Mahalle inşası doğrudan insanın mekâna el vermesiyle mümkündür; bu bakımdan insan mahallenin temel taşıdır. Mahalle, hayatın, belli bir kültür, değer, inanç, ritüel ve gelenek çerçevesinde örüldüğü, bu yönüyle kendine özgü yapısı, kimliği, hayat tarzı ile mücehhez bir ortamdır. Gerçek bir yaşamdır”*(Alver, 2010).

Bu çalışmada “Apartman Yığınları” olarak tanımlanan günümüzün modern mahalleleri, fiziksel yapısı ile bireyselliği cazip hale getirmekte, insanları içe dönük bir yaşama doğru itmektedir. Günümüzde teknolojinin ve internetin fazlasıyla kent hayatına girmesi bu süreci pekiştirmiş, insanlar sosyalleşme ihtiyacını fiziki mekânlardan çok sanal mekânlar üzerinden karşılamaya başlamıştır.

Kentlerin fiziki yapısı, geçmişin kazanım ve kayıplarını gün yüzüne çıkarırken geleceğin ihtiyaçlarını da ortaya koymaktadır. Şehirlerin canlı parçaları olan mahalleler aradan geçen zamanın devinimleri ile değişmektedir. Bu değişimin insan, toplum ve mekân ölçeğinde parçacı ya da bütüncül etkileri olmaktadır. Mekânsal planlamanın bir hedefi, bütün ve parça ilişkisini düzenlemektir. Şehir bir bütünsel, mahalleler bu bütünün parçalarıdır. Aynı şehirler gibi, mahalle de planlanması ve yönetilmesi gereken ‘zaman, mekân, insan’ kavramları ile çerçevelenmiş canlı bir olgudur. Nasıl ki bölgelerin stratejik kurgusunda kentler önemlidir, kentlerin stratejik kurgusunda da mahallelerin önemli bir yeri vardır. Kentsel ölçekte fiziksel, ekonomik ve sosyal örgütlenmenin gerçekleşebilmesi hücre ölçeğinde mahallelerin yeniden kurgulanmasına bağlıdır. Bir başka deyişle büyük resmin düzelmesi için parçaların iyileştirilmesi gerekir.

1.1 Tezin Amacı ve Hedefi

Bu tezin amacı, “Mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanarak yeniden inşa etmek mümkün müdür?” sorusuna bir cevap aramaktır. Çalışmada Anadolu’da geleneksel mahalle olgusu ile Türkiye’deki günümüz modern mahalle olgusu birbiriyle karşılaştırılmakta ve ortaya çıkan sonuç geleceğin akıllı mahalle modeli ile ilişkili olarak tartışılmaktadır. Çalışmada “mahalle” kavramı geçmiş-bugün-gelecek perspektifinden ele alınmaktadır. Çalışma, geçmişin, bugünün ve geleceğin mahallesinin fiziki, idari ve

sosyo-ekonomik bileşenlerini ortaya koymayı; her döneme ait şekillenmiş mahalle konseptini olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirmeyi hedeflemektedir.

İnsanlık, fiziki mekânın ve yüz yüze iletişimin yerini büyük oranda sanal mekâna ve online iletişime bıraktığı farklı bir döneme girmiştir. Dijital ortamlara çok çeşitli iletişim araçları kullanılarak erişilmekte, iletişim çok çeşitli sosyal ağlar üzerinden sağlanmaktadır. Günümüzde en yaygın kullanılan iletişim aracı akıllı cep telefonlarıdır. Tez çalışması kapsamında, akıllı cep telefonlarına yüklenebilen ve özel olarak geliştirilmiş bir mobil uygulama ile aynı mahalle içerisinde yaşayan insanlar arasındaki sosyo-ekonomik bağların yeniden düzenlenip düzenlenemeyeceği test edilmiştir. Tez kapsamında gerçekleştirilen deneysel uygulama, dijital bir ortamda gerçekleşen etkileşimin, gerçek bir mahalle içerisindeki sosyo-ekonomik iletişimi nasıl ve ne düzeyde etkilediği konusunu keşfetmeyi sağlamıştır.

1.2 Tezin Önemi

Bugüne kadar mahalle üzerine yapılan çalışmalarda geçmişe öykünmeye, bugünü eleştirmeye veya ileri teknoloji ile akıllandırılan geleceğe imrenmeye sıklıkla rastlanmaktadır. Bu çalışmayı farklı kılan şey aşağıdaki üç unsuru bir arada değerlendirme çabasıdır:

- 1) Geçmişte vücut bulmuş mahallelerin güzel taraflarını ve öz değerlerini bugüne taşıma,
- 2) Bugünün mahallelerindeki gerçekliği bilme ve iyileştirilebilir/düzeltililebilir tarafların farkına varma ve
- 3) Teknolojiyi bir araç olarak kullanarak geçmişin öz değerlerini bugünün gerçekliği ile birleştiren, teknolojiyi iyi kullanan akıllı bir mahalle konsepti geliştirme ve bu yeni konseptin gerçekçiliğini/uygulanabilirliğini bir deney ile test etme.

Kentsel çalışmalar literatüründe, yukarıda değinilen üç unsuru ayrı ayrı ele alan deneysel araştırmalara rastlanılmaktadır. Yukarıdaki üç unsuru bir araya toplayıp sunmayı hedefleyen bu çalışma, amacı ve yöntemi itibari ile özgün çalışma niteliğindedir. Bu çalışma ile günümüzün modern mahalle kurgusu içerisinde göz ardı edilen çeşitli hususlar tartışmaya açılmaktadır. Tartışmalar çerçevesinde, şehirlerin mekânsal ve sosyolojik yapıtaşısı olan ve yaşadığımız yüzyılda şekillenen mahalle yapısının “apartman yığınları” olarak adlandırılan bir yapıya dönüşmesi, bu dönüşümden etkilenen insan ve insan ilişkilerini dijital ortamda teknolojik araçlar yardımıyla yeniden düzenlenip

düzenlenemeyeceği sorgulanmaktadır. Dolayısıyla kitleleri etkileme gücüne sahip dijital teknolojilerin, fiziki mekânda insan etkileşimlerini düzenlemede bir araç olarak kullanılması, tezin özgün tarafıdır. Çalışmada, geleneksel mahalle yapısı içinde yerelde kendiliğinden oluşan sosyal etkileşim ortamı, Mahalle-M isimli bir mobil uygulama üzerinden dijital ortamda oluşturulmuştur. Çalışma, mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanarak yeniden inşa etme sürecine katkılar sunmakta, Türkiye’de bir “dijital mahalle yönetim” sistem ve platformunun nasıl inşa edilebileceğinin ipuçlarını vermektedir. Ayrıca “Dijital Mahalle Yöneticisi” olarak nitelendirilen yeni bir meslek alanının oluşmasını önermektedir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Medeniyet Perspektifi

Neyin insana, neyin topluma, neyin beşeriyete ait olduğu bilinmeden bilimin, teknolojinin, kültürün ve medeniyetin sınırları doğru bir biçimde çizilemez. Mahiyet farkı net biçimde ortaya konmadığı için birçok araştırmacı bu kavramlar arasındaki sınırları çizememekte, hatta bu kavramları birbiri yerine ya da bileşeni olarak ele almaktadır. Tez çalışmasının odağında yer alan “Mahalle” kavramına geçmeden önce, “medeniyet” kavramını iyi anlamak gerekir.

“Medeniyet” kelimesi Arapça kökenli “medine” kelimesinden türetilmiştir. Bu kavram aynen Latince “civitas” gibi “şehir” demektir. İlk Müslümanlar, Mekke'den hicret ederek “Tabat, Taibah ve Yesrib” isimleri ile anılan şehre gelmişler, orada yeni bir düzen kurmuşlar ve orayı “Medine” olarak isimlendirmişlerdir (Hamidullah, 2007).

Barkçin (2019)'e göre “...şehir, çok farklı insanların birbirleriyle ortak yaşadığı mekândır. Kişiler birbirine bağımlıdır. Yükümlülük, sorumluluk kavramları ve dolayısıyla borç kelimesi de bu bağı ifade eder”. Medeniyet bakış açısının fiziksel ve sosyolojik olarak üst ölçekte şehre, alt ölçekte ise mahalleye yansımaları olmaktadır. Bu çalışmada şehir ve mahalle, kavramsal ve yapısal olarak birlikte düşünülmüş, parça-bütün ilişkisi kapsamında birbirini tamamlayan iç içe geçmiş iki unsur olarak ele alınmıştır.

Gökalp (1922), “Türk Medeniyeti Tarihi” eserinin giriş kısmında, medeniyet kavramının açıklanmasına tersten yaklaşmış ve “medeniyet ne değildir?” sorusunu sormuştur. Bazılarına göre medeniyet, medenilik ve uygarlık demektir. Kültür bilimi kayıtları, bedevilerin ve vahşilerin kendilerine has birer medeniyet olduğunu belirtmektedir. Gökalp (1922)'e göre uygarlık ve medenilik olgunlaşmış sonuçlara ihtiyaç duymaktadır ve bu iki kelimenin manasını birbirinden ayırmak gerekmektedir.

La civilisation (Fransızca kökenli): Medeniyet

La civilite (Fransızca kökenli): Medenilik

Civilise (İngilizce kökenli): Uygarlık

Civil (İngilizce kökenli): Medeni

Fransızca ve İngilizce terimlerin Türkçe karşılıklarını kıyaslayan Gökalp (1922) “Medeniyet bu değildir. **Bütün insanlık, ortak medeniyete tabi değildir. Medeniyet, bir değil, birden fazladır. Hangi zamanda ve mekânda yaşam sürerlerse sürsünler birbirine komşu oldukları için, aynı müesseselere dâhil olan cemiyetlerin toplamına denir.**

Medeniyet, bu cemiyetler arasındaki ortak kurumların toplamıdır. Bir medeniyet zümresi, görünen bir mekân ve zaman içinde, doğar, yaşar ve ölür” tespitinde bulunmuştur.

Osmanlıcada medeniyet “ünsiyet, tezbib-i ahlak, zariflenme” olarak tercüme edilmektedir. Medeni kelimesi de “edebli, munis” anlamında kullanılmaktadır. Osmanlı düşünürü Kınalızâde Ali Çelebi (1510-1572) medenileşme kavramını “insan bireylerinin toplamı” anlamında kullanmıştır. Türkçe’de, batı dillerindeki civilisation kelimesinin karşılığı olarak kullanılan medeniyet kavramı, İsmail Gaspıralı (1851-1914) ve Ahmed Ağaoğlu (1869-1939)’na göre kültürü de kapsamaktadır. Yerel medeniyet araştırmacıları, medeniyetler arasındaki farklılaşmaları diller, dinler, gelenekler, görenekler ve manevi kültürlere dayandırmaktadır (Halilov, 2016).

Çatışmacı bir bakış açısına sahip Huntington (1996), medeniyetler arası çatışmaları diller ve dinler arasındaki ilişkilerle açıklamaktadır. Toynbee (1957)’e göre insanlık tarihinde medeniyetler, coğrafi, dini ve etnik unsura bağlı olarak kurulan imparatorluklara göre ortaya çıkmakta ve yer değiştirmektedir. Halilov (2016), medeniyet tartışmalarında zaman zaman dile getirilen “Doğu” ve “Batı” ifadelerinin coğrafi kavram olarak kullanılmadığını belirtmektedir. Bu kavramlar ilk başta ülkelerin coğrafi konumlarından bahsetmek için kullanılsa da sonradan bu kavramlar sembolik bir anlam kazanmıştır. Doğu kavramı gelenekçiliğin, Batı kavramı ise yenilikçiliğin sembolü olmuştur. Doğu’da ve Batı’da bilimin, medeniyetin, eğitimin özellikleri mekândan ziyade zaman kavramı ile karakterize olmaktadır. Kültürel bir ayrım olarak Doğu ve Batı, aynı zamanda medeniyetlerin özellikleri ve düşünce biçimleri arasındaki farklılıklara da işaret etmektedir. Bir başka açıdan Doğu ve Batı’yı birbirinden farklı kılan en önemli faktör ilişkilerin bireysel mi, yoksa toplumsal boyutta mı kurulduğudur. Doğu düşüncesinde amaç insanın olgunlaşması (mükemmelleşmesi) iken, Batı düşüncesinde amaç toplumun kusursuz bir duruma getirilmesidir.

Medeniyet ve kültür ilişkisi sosyal bilimler literatüründe sıkça tartışılmaktadır. Gökalp (1922)’e göre medeniyet kavramı milletlerarası, kültür kavramı ise millidir. Ortak bir sosyal çevre oluşturarak yaşayan milletler arasında ortak bir medeniyet vardır. Bir medeniyet dairesindeki milletlerin her birinden medeniyetin aldığı özel biçimler ise kültürdür. Medeniyet unsurları, aynı medeniyet dairesindeki milletlerin ortak birikimini temsil ederken kültür unsurları, milletlerin kendi öz benliklerini oluşturmaktadır.

Turhan (2015) “Kültür Değişmeleri” adlı eserinde, Ziya Gökalp’ın kültür ve medeniyet ayrımını benimsemektedir. Kültür ile medeniyet arasında bir fark olmadığını savunanları eleştirmektedir. Ona göre bu görüşte olanlar, tek bir millet söz konusu

olduğunda haklı gibi görünebilir; ancak bir medeniyeti paylaşan milletler arasındaki farkları sildikleri için yanılığın içindedir. Bir milletin kültürüne ait unsurlar ile medeniyetine ait unsurlar kaynaşmış bir bütündür. Kültür, milletlere ait özellikleri sergiler.

Meriç (1986)'e göre “*Medeniyet, toplum hayatına maddi yarar sağlayacak amaçlara hizmet eder, akılcıdır: emeğin, üretimin, teknolojinin gelişmesi için gerekli bir akılcılık. Kültür ise toplumsal yaşayışın daha hasbi (karşılık beklenmeyen), daha manevi yönlerini kucaklar, saf düşüncenin, hassasiyetin, idealizmin meyvesidir*”. Meriç (1986)'e göre medeniyet kelimesi bugün sanayileşme, modernleşme ve gelişme kavramlarıyla birlikte anılmakta, bu durum medeniyet kavramını sığ bir alana hapsetmektedir. Durkheim ve Mauss (1909) medeniyet deyince, belli bir sosyal organizmaya bağlı olmayan sosyal olayları anlamaktadır. Bu olaylar milli ülkeleri aşmakta, belli bir toplumun tarihi ile sınırlanmamakta, milletler üstü bir özellik sergilemektedir.

Medeniyeti teknik boyuttan soyutlayarak değerler alanına getiren ve medeniyet ile kültür manalarını benzer tutan Şeriatî (1985), “Medeniyet ve Modernizm” adlı eserinde medeniyetin insanın yücelme evrelerinden bir evre olduğunu belirtmektedir. Medeniyetin, her yeteneğin meydana gelip gelişebileceği elverişli bir ortam olduğunu ve medeniyetin, zihni bir olaydan ibaret olduğunu belirtmektedir. Ona göre medeniyet, kişilerin düşünce, görüş tarzı, duyuş ve bilgi düzeyleri demektir.

Duralı (2000), kültür ile medeniyet kavramlarını tamamen birbirinden ayırmaktadır. Ona göre geçmişten bugüne istisnasız tüm topluluklar ile toplumların hepsi, kültüre sahiptir; ancak tarihte tüm kültür toplulukları, medeniyet inşa etmemiştir. Duralı'ya göre ancak “*medeniyet seviyesine erişebilmiş kültürler, medeniyet inşa etmiştir*”. Medeniyet ise bir devlet kurma becerisi ve en üst düzeyde teşkilatlanmadır. Medeniyetler, ulaştıkları siyasi ve iktisadi teşkilatlanmalarındaki karmaşıklık seviyesi, bilgelikteki açıklama gücü ve zanaatlardaki bilginlik ile çeşitlilik bakımından farklı öbeklere ayrılmaktadır. Thurnwald'a (1934) göre kültür, takınılmış bir tavidir; medeniyet ise bilme ve yapabilme eylemidir. Medeniyet, teknik donanım ve bilgidir (Özakpınar, 2018).

Medeniyetin birinci boyutu **insan**, ikinci boyutu **mekân**dır. Bir medeniyetin, devletin veya kişinin insan tasavvuru neyse mekân tasavvuru da öyledir. İnsan aidiyet duyduğu mekâna duygularını, becerilerini, tavır ve hassasiyetlerini zamanla fiziki olarak yansıtmaktadır. Medeniyetin üçüncü boyutu ise **zaman**dır (Barkçin, 2019).

Medeniyet kavramının temelinde “iş bölümü” yatmaktadır. Medeniyet her şeyden önce toplumun örgütlenmesi, gelişme ve olgunlaşma sürecidir. Bu süreç içerisinde toplumu oluşturan topluluklar, fiziki bir mekân içerisinde fiziki ve sosyal bir paylaşım içerisinde olmaktadır. Medeniyet bir toplumsallığı gerektirmektedir. Toplumsallığın en küçük birimi içsel faktörlü oluşumda aile iken, dışsal faktörlü oluşumda mahalledir. Toplumun en temel birimi olan aileler bir araya gelerek mahalleyi, mahalleler bir araya gelerek şehri oluşturmaktadır. Şehir, kan bağı olmaksızın soyut bir bağ ile bir yerde birlikte yaşamayı arzulayan insanlar topluluğudur. Şehirden mahalleye, mahalleden sokağa, sokaktan aileye, aileden bireye; medeniyet ve kültür bir sarmaldır (Özakpınar, 2018). Mahalli düzeyde ortaya çıkan bir unsur olan komşuluk, bireysel düzlemde topluluk düzeyine geçişin en güzel örneğidir. Mahalle içerisinde üretilen komşuluk ilişkileri ve bu ilişkiler sonucu ortaya konan her ürün bir kültürdür. Kültürler maddi ve manevi, soyut ve somut olarak yeni nesillere, geleceğin şehirlerine ve ortak insanlık mirasına aktarılmaktadır.

2.2. Anadolu’da Geleneksel Mahallenin Karakteristiği

Bir yere fiziki olarak inmek, bir yere konmak ve bir yere yerleşmek anlamına gelen Arapça **hall (halel ve hulûl)** kökünden türetilmiş mahalle kelimesi, kalıcı veya geçici olarak ikamet etmek için kurulan küçük yerleşim ünitelerini ifade etmektedir (Devellioğlu, 1970). Türkçede mahalle kavramı, şehrin bir semti anlamında kullanılmaktadır (Bayartan, 2005).

Yalçındağ (1998) mahalle kavramını, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki yardımcı kuruluş olarak tanımlarken, mahalle kavramının işlevsel katmanını ön plana çıkarmaktadır. Ortaylı (2000)’ya göre mahalle, henüz sınıf ve statü farklarının şekillenmediği fiziki mekândır. Geray (1995), mahalleyi insanların birbirleriyle etkileşim, paylaşım ve iş birliği içinde bulunduğu bir toplumsal grup olarak tanımlamaktadır. Mahalle alt kademedede örgütlenmiş hem yönetsel bir birim hem de toplumsal bir yapıdır. En küçük yerel yerleşim birimi ve yaşam alanıdır.

Mahalle, bir şehir ya da kasabanın bölündüğü kısımlardır (Uz, 2016). Şehir bölünmesinde en küçük ünite olan mahalle, şehirlerin fizyolojik yapısını belirleyen tek faktör değildir. Meselelerin çözüldüğü, merkezi ve mahalli hizmet hedefleri çerçevesinde şekillenen yönetsel ve toplumsal bir birimdir. Mahalle, onu gerçekleştiren topluluğun haiz olduğu değerler bütününe yansıtan sosyal bir olgudur

(Canatar, 2013). Mahalle, bütün toplumlarda sosyal iletişimi, organizasyon kontrolünü ve düzeni sağlamak, kısacası idare amacıyla oluşturulmuştur (Aysu, 2002). Mahalle, daha sonraları mekan-topluluk ilişkisi çerçevesinde ele alınmıştır. Mahalle coğrafi açıdan belirli hatlar taşıyan, durağan bir mekân değildir (Göregenli, Karakuş ve ark., 2014). Mahalle olarak adlandırılan yerleşim ve yaşam birimleri, bina ve insanların rastgele yoğunlaştığı alanlar değil, sebep-sonuç ilişkilerine dayalı, toplumsal ve coğrafi mekan unsurları ile belli bir nizam içinde oluşup, gelişen alanlardır. Mahalle, dayanışma ortamında hizmet etkinliği, yönetime katılım, aidiyet ve sınırı olan bir özerklik alanıdır (Bayramoğlu-Alada, 2008).

5393 sayılı Belediye Kanunu, mahalleyi geniş bir anlamda tanımlamaktadır: *“Belediye sınırları içinde, gereksinim ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri içinde komşuluk ilişkisi bulunan idari birimdir”* (Belediye Kanunu, md. 3). Geniş bir ifadeyle mahalle, vatandaşlar arası ilişkilerin geniş ortak paydaya sahip olduğu, merkezi ve mahalli idare birimlerinin en alt düzeyinde organize olmuş ve yöneticilerinin seçimiyle belirlendiği hem en küçük yerleşim birimi hem idari bir ünedir. Mahalle terimini kullanırken, mahallenin taşıdığı toplumsal özelliklerin her şehirde, kasabada ve köyde geçerli olamayacağını belirtmek gerekmektedir. Metropol olarak nitelenebilecek bir şehrin mahallesi, daha küçük bir şehrin toplam nüfusuna denk olabilmektedir. Bu biçimlenme, mahalleli arasındaki sosyo-mekansal ilişki tarzını ve düzeyini etkilemektedir (Gül ve Köklü, 2017).

Bir metafor olarak mahalle; aidiyet, benzerlik, cemaat, dayanışma, denetim, emniyet, komşuluk, kontrol, ortaklık, yakınlık ve yardımlaşma kavramlarını hatırlatmaktadır. Mahalle kurmak, yalnızca insanlığın barınacak yer inşa etmesi değil, daha temelde kendini toplumsal hayata adapte etmesi ve yaşamı kendince şekillendirmesidir. Mahallenin simgesel anlamlarını ve zihinlerdeki yankılarını mahallenin ruhu olarak nitelendirmek mümkündür. Bu anlam ve yankı bütünü mahallede yaşayan her yere bir biçimde yayılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında mahalleyi meydana getiren asıl faktör mahallede bulunun simgesel anlamlar dünyasıdır. Simgesel anlamlar, mahallenin işlevlerini tanımlamaktadır. Bu işlevler, her mahallelinin bir açıdan toplumsal yaşamını kolaylaştıran dayanışma, eğlence, emniyet, rahatlık ve toplumsallaşma şeklinde sınıflandırılabilir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013).

Mahalle içerisinde yaşanan bireysel ve toplumsal ilişkiler **komşuluk** olarak kavramsallaştırılmaktadır. Komşu kelimesi “Konşu (Kon-ış-mak)” kökünden gelmekte, beraber ya da karşılıklı konmuş, yerleşmiş olanlar anlamına gelmektedir (Bayraktar,

2002). Komşu, barınma alanları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları addır. Komşu teriminin oluşturduğu toplumsal topluluğa ve çizdiği fiziki sınırlara komşuluk denmektedir. Bu sebeple komşuluk kavramı toplumsal ve fizyolojik olarak iki farklı açıdan ele alınmaktadır. Nirun'a (1991) göre komşuluk, belirli bir coğrafi mekan arasında birbirlerini ziyaret ederek yakınlık kuran, şahsen ya da ismen tanışarak yaşamış olduğu ortamda kontrol ve otorite sahibi olan, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma örnekleri sunan, ödünç alıp veren, birbirlerinin aletlerini ve malzemelerini kullanabilen, sıkı toplumsal ilişkiler kurmuş olan, sayıca oldukça fazla olmayan ve değişik yönleri ile benzerlik gösteren ailelerden oluşan küçük, mahalli yapıdır. Keleş'e (1998) göre ise komşuluk, dar bir alanda yer edinen, sıklıkla karşı karşıya ve şahsi ilişkilerin hakim olduğu, sakinlerin birbiri ile adım atma mesafesinde olduğu, ilkökul, oyun yeri, bakkal, manav gibi yakın şehir olanaklarından zorluk çekmeden yararlanabildiği küçük yaşam birimidir.

Ayata (1996)'ya göre komşuluk, genel hatlarıyla aynı semtte, yakın mekânlarda oturan aileler arasındaki ilişkiye verilen addır. Bozkurt'a (1961) göre ailenin ya da ikametgahın geniş halkasını mahalle, yakın halkasını ise komşuluk oluşturmaktadır. Bu sebeple komşuluk, sadece ikamet edilen yapı gruplarının bütünü değildir. Aynı zamanda bir kompozisyonudur; parçaların bir araya getirmiş olduğu bir bütündür. Shekhar ve Tripathi (2015)'ye göre komşuluk, komşu evlerin ya da binaların etrafındaki birkaç bloğu gösteren subjektif bir terimdir. Bazı temel olanaklara sahip olan blok grubudur. İnsanların yaşayabileceği, çalışabileceği, alışveriş yapabileceği ve komşularıyla etkileşime girebileceği kendine özgü karakteri ve işlevi olan bir mekânsal kurgudur. Bir komşuluk ünitesi içinde insanlar, değişen ekonomik, sosyal ve politik koşullar altında yüksek düzeyde yürünebilirlik, aidiyet hissi, toplumsal ahenk ve istikrar sergileme eğilimindedir.

Komşuluk ünitesi, modern mekânsal planlama pratiğinde mahallenin fizyolojik ve yönetimsel sınırlarını içeren en küçük planlama birimidir (Altun, 2010). Modern kent planlamasında komşuluk, nispeten üstünde durulan bir mevzu olsa da gerçek bir aksiyon ile ele alınmaz. Her mahalle, içerisinde bulunduğu topluluğun birer kimliğidir (Ziyaüddin, 1986). İdeal komşuluk tanımı, çeşitli toplumsal gruplar içerisinde farklılık göstermektedir (Suer, 1991). Aile bağından sonraki en güçlü toplumsal bağ olarak kabul edilen komşuluk, hem mekânsal hem de sosyal yakın ilişkilerden doğmuş yüz yüze ilişkileri içermektedir. Özünde aynı mesken çevresini paylaşmanın getirmiş olduğu mekânsal yakınlığa dayanmakla birlikte; Ayata'ya (1996) göre, komşuluk ilişkileri fiziki yakınlık kadar, bu fiziki yakınlıktan meydana gelen ve yakın olmasalar bile

sürdürülebilir bir toplumsal ilişki türü, fazlaca derin ve devamlı bir toplumsal oluşumu ifade etmektedir. Weber bir yerde oturanların sayısının yoğun olmasının ve yerleşim yerlerinin yoğunlaşmasının, komşuluğun doğasında var olan, bir yerde oturanların birbirlerini karşılıklı olarak tanıyabilmeleri ve etkileşim içinde olma durumlarını imkansız hale getirdiğine dikkat çekmiştir (Wirth, 1938). Modern Türkiye şehirlerinde komşuluk büyük oranda biçim değişirse de tamamen ortadan kalkmamıştır. Komşular arası ilişkilerin etkileşiminden yardımlaşmanın türüne, görüşme ve buluşma maksatlarından komşular arasındaki dayanışma ya da çatışma nedenine, komşular arası ilişki biçiminden komşular arası çatışma konularına ve hatta semt-sokak sorunlarındaki hissedar çözüm arayışlarına kadar günümüz komşuluğunda biçimsel anlamda bir çok değişiklik söz konusudur. Ancak bu değişiklik bir çözülme yahut yok oluşu değil, ilişkilerin tipi ve türünün dönüşümüne işaret etmektedir (Koyuncu, 2009).

XI. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Türk kavimlerinin Anadolu'ya yerleşmeye başlamasıyla şehir ve kasaba oluşumlarında giderek yeni bir yerleşim modeli ortaya çıkmıştır. Türk toplumunun dağınık ve göçebe yaşam tipinden yerleşik hayat tipine geçişinde dikkati çeken hal, öncelikle mahallelerin inşasıdır. İlk dönemlerde Bizans'tan esas alınan yerleşim şekli genel itibarıyla korunurken zaman içinde gelişme göstermeye başlayarak yeni bir yapılanma ile şekillenmiştir. Yeni nüfusun gelişiyiyle beraber Anadolu'da eski Bizans şehirleri gelişmeye, ayrıca yeni şehirler oluşmaya başlamıştır. İlk zamanlarda birkaç evden oluşan mahallelerin hane sayısı ve nüfusun artmasıyla, toplumsal ve ekonomik açıdan gereksinimlerde artış olmuş, toplumsallaşma gayreti içinde Türkler kendi kültürlerini kurmak amacıyla refah ve güven içinde bir yaşam sürdürme gayreti içerisine girmiştir. Anadolu şehirlerinin gelişmesi mahalleler halinde gerçekleşmiştir (Ergenç, 1984). Anadolu'da mahalle XIII. yüzyıldan itibaren yaygın bir yaşam birimine dönüşmüştür.

Alver (2013) günümüz mahalle yaşamını, belirli bir değer, gelenek, inanç, kültür ve ritüeller çerçevesinde dokunmuş, bu yönüyle kendine özgü yapısı, kimliği, yaşam şekli ile donatılmış bir ortam olarak özetler. Ona göre mahalle, toplumsal ilişkilerin yanı sıra insanların birbiri ile kültür aktarımını nesilden nesile sağladığı değerli bir aktarım mekânıdır. Bu aktarım mekânlarında ritüeller, kutlamalar ve gelenekler mahalle sakinleri tarafınca bir araya gelerek gerçekleştirilmektedir. Tüm bu akış canlı bir süreçtir. Mahalle kavramı ve oluşumu, kültüre dair muhtelif imge, simge, dinsel tören ve pratiklerin paylaşılmış olduğu ve yaşatılmış olduğu bir mekândır. Mekânlar değişkenlik gösterdikçe

aile arasında ve yakın çevrede birçok teori yansıması olan pratik unsurlar da değişikliğe uğramıştır.

Mahalle kavramı ve yapısına dair batı kaynaklı çeşitli çalışmalar da mevcuttur. 1929'da Clarence Arthur Perry, şehrin bir birimi olarak yeni bir mahalle modeli önermiştir. Perry (1929), mahalle birimini bir okula ihtiyaç duyan, 1000-1200 ikokul öğrencisi bulunan 5.000-6.000 kişilik bir nüfus alanı olarak tanımlamıştır. Dönüm başına 10 aile bireyi ile düşük yoğunluklu bir barınma bölgesi olarak geliştirilen mahalle modeli, yaklaşık 160 hektarlık bir alanı kapsayacak ve herhangi bir çocuğun okula çeyrek kilometreden (250 m) daha fazla bir mesafede yürümemesini mümkün kılacak şekilde planlanmıştır. Perry (1929)'ye göre mahallenin yaklaşık yüzde 10'u rekreasyon alanı olarak tahsis edilmeli, trafik akışı için belirli yollar tanımlanmalı, iç sokaklar mahalle sakinleri için hizmet erişimine ayrılmalıdır. Hizmet birimi anlamında mahalle içinde alışveriş olanakları, kiliseler, bir kütüphane ve okul yer almalıdır.

Clarence Stein, Perry'nin fikrini belli ölçüde genişletmiş ve kentsel hiyerarşideki basamak sayısını artırmıştır. Stein (1945), küçük mahallelere, mahalle gruplarına ya da şehri oluşturmak için bir araya gelen semtlere vurgu yapmaktadır. Mahalle kavramını mahalle grubu (semt) olarak genişletmiştir. Walter Gropius (1930), hem ev, sokak, mahalle ve kasabayı tanımlamış hem de yüksek blok ve ızgara yapısı ile konuta, apartmana, mahalleye ve kasabaya değinmiştir. 1961'de Geoege Minervin, "mikro bölge" adını verdiği yeni bir yerleşim birimini tanıtmıştır. Nüfusu 6000-8000 kişi arasında değişen mikro bölgelerde okullar, dükkanlar ve sosyal tesisler kurgulanmış, mahalle ana yollardan yeşil alanlar ile ayrılan bir görünüme kavuşturulmuştur. 1960'lı yıllar, komşuluk ünitesi (mahalle) planlaması için Batıda henüz erken yıllardır. Şehir içerisinde planlanan küçük yerleşim birimlerinin amacı hem yerel yapılı çevrenin kalitesini artırma, hem ekonomik büyümeyi sağlama, hem insanların yaşam kalitesini yükseltme hem de doğal çevreyi korumadır (Eisner ve Gallion, 1982; Shekhar ve Tripathi, 2015).

2.2.1 Anadolu'da geleneksel mahallenin fiziki yapısı

Geleneksel mahalle yapısında nüfus yoğunluğu düşüktür ve yüz ölçümü dardır. Mahalle sakinleri birbirleri ile tanıştıktır; birbirlerinin haline, tavrına ve görgüsüne alışkındır. Mahallede doğal bir idare ve asayiş ortamı vardır. Mahalle yönetiminden resmi olarak sorumlu muhtar, mekânın idari ve fiziki yönetimini tek elden yürütmektedir. Mahallenin fiziki alan sınırı genişleyip sosyal nüfus ideal seviyenin üzerine çıktığında,

muhtarın mahalle özelindeki hakimiyeti zayıflamaktadır. Bu durum, yeni bir mahalle oluşumunu beraberinde getirmektedir.

Geçmişin geleneksel mahallesinde, mahalle fiziki donanımı ile sakinlerinin bütün ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurgulanmıştır. Mahalle, sakinlerine kolay iletişim kurabilme, güvende hissetme ve dayanışma sergileyebilme imkanı sunmaktadır. Mahalledeki güvenlik yalnızca sosyal ilişki biçiminin güçlü olması ile değil, fiziki mekânın bu doğrultuda kurgulanması ile açıklanmaktadır. Mimari olarak özenle kurulan Bu dönemin mahalleleri kimlikli ve insan odaklı bir idare anlayışının ürünüdür. Fiziki yapılar, insanların rahat iletişim kurabilmelerini, mahremiyet sınırlarını muhafaza etmelerini ve kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak şekilde oluşturulmuştur (Baday, 2011).

Bir mahalle birimi genellikle 20 ila 40 arası haneden oluşmaktadır. 16. yy ile 19. yy. ortalarına kadar İstanbul'da mahalle hane sayısının alt sınırı otuz ila kırktan, 19. yüzyılda ise elliden aşağı olmadığı saptanmıştır. 19. yüzyıl itibari ile bu sayım biçimi hane sayımı yerine kişi sayımı şeklinde olmuş ve 1000 olarak belirtilmiştir. Mahalle sakinlerinin tamamına yakını genellikle bir sülaleden müteşekkildir (Canatar, 2013). Cansever'e (1995) göre mahalle, fiziki yapısı itibariyle ortalama 1000 aileye yaşam alanı sunacak biçimde planlanmalıdır. İç yolları trafikten arındırılmalı ve yaya ile çocukların hareketine ortam hazırlanmalıdır.

Anadolu şehirlerinde savunmayı kolaylaştırmak amacıyla inşa edilen surlar üstünde, mahalle içindeki birimleri birbirinden ayıran kapılar bulunmaktadır. Mahalleler bu kapılar ile isimlendirilmektedir. Herhangi bir ayaklanma sırasında şehir içerisindeki bir mahallenin diğerleri ile bağlantının kesilmesi için mahalleler şehir kapılarına göre gruplandırılmıştır (Baykara, 1985). Anadolu mahallelerinin temel özelliği cadde ve sokaklarının kesişerek mahalle meydanına bağlanması ve çıkmaz sokakların bahçeli müstakil evler ile ahenk içinde olmasıdır. Bu yönüyle mahalle adeta şehrin minyatürü gibidir (Bayartan, 2005). Mahalleyi, şehir merkezine yani çarşıya bağlayan bir ana aks vardır. Evler arasındaki sokak ağının bir bölümü çıkmaz sokak, diğer bölümü ise organik yapıli sokaklardan oluşmaktadır. Mahalle sadece mahallelinin girip çıkabileceği mikrokozmozdur (Kuban, 1994). Yapılar ve sokaklar mahalleleri, mahalleler ise şehirleri meydana getirmektedir (Bayartan, 2005). Mahallenin en önemli fiziki unsuru sokaktır. Sokak, yalnızca fiziki bir birim değil aynı zamanda sosyal bir birimdir. Sokakta insan hem bir fiziki unsur ile yüz yüze gelmekte, hem de bir mekânla sosyal bir etkileşim içinde olmaktadır (Alver, 2010). Sokak kaldırımları, namaz vaktini bekleyen yaşlılar, su

dolduran teyzeler, oyun oynayan gençler ve çocuklar tarafından sıkça kullanılmaktadır. Sokağın kamusal bir mekân haline gelmesi, hak sahibinin mahalleli olması, kadın erkek ve çocuklar tarafından sokakların sürekli izleniyor ve kullanılıyor olması, mekânda yabancılara karşı doğal bir kontrol algısı oluşturur. Sokak unsurunun fiziksel yapısı, sosyolojik unsurları doğrudan desteklemektedir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013). Sokak düzeni, mahrem alanların sınırlarını çizmektedir. Bu alanlarda kadın, çocuk ve yaşlılar gündelik yaşantısını sürdürmektedir. Mahallenin fiziki unsuru olan çıkmaz sokak yapısı, erkeğin aile ve mahalle içerisindeki rolünü tanımlamaktadır (Kal'a, 1998). Çıkmaz sokakların yabancı kişilerce girişin engellenmesi, mahalle sakinlerinin mahremiyet ve güvenlik kaygısını ortadan kaldırmaktadır. Mahalle, çıkmaz sokaklara eklenen bir ana cadde ile bölünmekte, bu cadde bitişik nizamda yapılar ile kapatılmaktadır (Barthold, 1955; Küçükaşçı ve Yel, 2003). Çıkmaz sokaklar adeta mahallelerin birbiri ile görünmez sınırları gibidir (Bayartan, 2005).

Fiziksel bir birim olan mahalle, sınırları belirli bir alan içinde kurulmaktadır. Binalar, dükkanlar, evler, caddeler ve sokaklar mahallenin sınırını çizmektedir. Alt ölçekli idari birim rolünü üstlenen mahalle, kültürel ve toplumsal olarak da her mahalleye özgü bir form (ruh ve beden ilişkisi) üretmektedir. Bu form bir mahalleden başka bir mahalleye geçiş sırasında hemen anlaşılmaktadır. İnsan yüzleri, yapıların suretleri, mekân özellikleri, sokak düzeni ve buna bağlı olarak gündelik yaşam farklılıkları süreklilik gösteren bir sınırı daima hatırlatmaktadır (Alver, 2010). Mahallenin fiziki şekillenmesi bireysel ve toplumsal unsurları şekillendiren birer altyapı unsurudur.

Mahallenin fiziki biçimlenmesi ile ilgili iki farklı görüş mevcuttur. Bayartan'a (2005) göre mahalle genel itibariyle mescit etrafında şekillenen fiziksel bir yapıya sahiptir. Anadolu şehirleri, bina ve yolların oluşturduğu çıkmaz sokakları ile şehirler dönemsel özellikleri yansıtmaktadır. Ergenç (1984), geleneksel Anadolu şehirlerinin 'Bedesten' odağında oluşturulduğunu ve mahalle yapısının şehir merkezi etrafında halelendiğini belirtmektedir. Şehrin asıl merkezinin bedesten olduğunu belirterek bedesteni, konaklama mekânı olmayıp ticari amaç üzere inşa edilen hanlar olarak tanımlamaktadır. Şehrin büyük ve en eski camisinin bedesten içerisinde yer aldığını belirtmektedir. Bu odak noktasından yayılmayı, bedestenden başlayıp uzanan, uzun çarşı olarak adlandırılan genişçe cadde ile tariflemektedir.

Anadolu'da ev figürü ölümlü yaşamı temsil etmektedir. Evler, ömrü kısa maddeler olan ahşap ve kerpiçten inşa edilmiştir. Cami, çeşme, köprü, zaviye vb. yapılar ise ömrün sonsuzluğunu temsilen dayanıklı uzun ömürlü malzeme olan taş ve mermerden

inşa edilmiştir (Bergen, 2010). Geneli iki katlı ve bahçeli bir yapı tipolojisinde olan evler, mahalle sakinlerinin gündelik yaşamının en önemli alanını oluşturmaktadır (Bayartan, 2005). Mahallelerde Müslüman, gayrimüslim ve zimmiler için evlerin kat yükseklikleri farklılık göstermektedir. Gayrimüslimler Müslüman ibadethanesi yakınında ev inşa etmemekte, buradaki bir evde yaşam sürmemektedir (Bayartan, 2005). Osmanlı döneminde nüfus şehir, kasaba ve köyler arasında dengeli ve orantılı dağıtılarak bir yerleşmede yığılma önlenmiştir.

Mahallede cami veya mescidin bulunması, mahallenin sınır ve nüfus büyüklüğüne göre değişmektedir. Cami, fiziksel varlığıyla idari, kültürel ve sosyal olarak fonksiyonel özelliğe sahiptir. Camiler, mescitlerden daha kompleks yapılardır. Camilerin bitişiğinde misafirhaneler, şifahaneler ve talebe odaları bulunmaktadır. Bu ek fonksiyonlar mescitlerde görülmemektedir. Mahalleli, cami, mektep ve çeşme inşa etmek için bir araya gelip dernek kurmaktadır. Bu toplumsal girişim, yeni bir mahallenin kuruluşunda atılan ilk adımdır (Bayartan, 2005). Anadolu şehirlerinde cami, sarayı, medreseyi, çarşığı ve mahalleleri doğal bir biçimde birbirine bağlamaktadır (Demirci, 2003).

2.2.2 Anadolu'da geleneksel mahallenin sosyo-ekonomik yapısı

Geleneksel mahalle yapısını canlı tutan, onu bir yaşam sahnesine dönüştüren içerisindeki insan faktörüdür. İnsanın elini eteğini çekmiş olduğu mahalle kısa zaman içinde çözülmekte, çürümekte ve sona ermektedir. Mahalle şehrin kalbi, insan ise o kalpteki kandır. Mahalle, tavır ve tutumların, hal ve eylemlerin belirli ölçüde, belirli mesafede gerçekleşmesine özen gösterildiği bir sistem bütünüdür (Alver, 2010). Mahallede ömür sürmek aidiyet hissine ortak olmaktır; bundan dolayı bizzat mahallenin kendisi kimlik ve aidiyet barındırmakta ve bunu mahalleliye sunmaktadır (Kuban, 1994).

Anadolu şehirlerinde bireylerin sosyalleşmesi, öteki bireyler ile kaynaşması, benzer ve farklı dünyaları tanınması mahalle içerisinde gerçekleşmektedir. Mahalle bireylerin sosyalleşmek için gözünü açmış olduğu ilk ve en küçük dış dünyadır. Bireyler birbirleri ile yoğun bir biçimde sadece mahallede yahut mahallenin bir unsuru olan sokaklarda karşılaşmaktadır. Evde veya akrabalık ilişkilerinde bu tür bir imkân her an bulunamamaktadır. Mahalle evreni, derin ve her açıdan çeşitliliği gözler önüne seren bir oluşuma sahiptir. Bu çeşitlilik içinde mahalle dünyasına dâhil olan birey, ilişkilerini farklı eksenlerde sürdürmektedir. Mahalli ilişkileri kendi kişiliğinin inşasına katkı sunmaktadır (Alver, 2010). Mahalle içinde kurulan ilişki tipleri ikincil ilişkiler değildir. Mahallelerde

resmi ilişki biçiminin yaşanmaması, yüz yüze iletişimi ve etkileşimi daha etkin kılmaktadır. Birincil ilişkilerin (Abla abi, amca, dayı, teyze, yeğen vb.) yoğun olduğu ve rollerin belirli olduğu toplumlarda toplumsallaşma çok daha sağlam bir şekilde gerçekleşmekte ve sürdürülmektedir.

Geleneksel mahalle, toplumsal sınıf ve ekonomik statü farkı gözetilmeksizin doğal olarak biçimlenmiştir. Geleneksel mahallenin, sınıf ve statü ayrımı olmadan meydana getirdiği yerleşim planı, toplumsal ilişkilerin daha dayanıklı ve sürdürülebilir olmasına imkân vermektedir. Mahalleli birbirleri ile her gün karşılaşmakta, etiket farklılaşmasına karşın iletişim kurmakta ve bu iletişimi sürdürmektedir (Ortaylı, 2000). Bu bağlamda mahalle, farklı statülerin bütünleştiği; bununla beraber farklı din ve dillerin beraber yaşamış olduğu mekândır. Anadolu şehirlerinde mahalle; birbirini tanıyan, birbirine karşı sorumlulukları olduğunu kabul eden, toplumsal dayanışmanın var olduğu sosyal toplum mekânıdır. Osmanlı döneminde bir kişinin ya da ailenin mahalleden sayılabilmesi için orada kesintisiz 5 yıl ikamet etmiş olması gerekmektedir (Bayartan, 2005).

Geleneksel mahalle yapısında adalet sistemini meydana getiren kefillik sistemi, mahalleliyi birbirine karşı sorumlu tutmakta ve toplumsal hayatta belli bir rol üstlendirmektedir. Bir suç işlendiğinde önce mahalleli dinlenilerek onların görüşleri alınmakta ve suçu işleyen tespit edilemediği takdirde mahallenin kendisi suçtan sorumlu tutulmaktadır. Ayrıca kefillik sistemi mahalleden ihraç kararlarının alınmasında da etkindir. Mahalle içerisinde komşuluğun gereklerini (dayanışma, kefalet oluşumları, vd.) yerine getirmeyen bireyler mahalleden ihraç edilmektedir (Bayramoğlu-Alada, 2008). Mahallelinin ortak kararı sonucu sorumsuz davranan mahalle sakininin, mahalleden başka bir mahalleye sürülme kararı da mahalle sakinlerinin refah ve asayişini arttıran faktörlerden birisidir. Birbirine karşı sorumlu tutulan mahalleli, toplumsal mekânda beraber yaşamının verdiği yükümlülükler neticesinde hareket etmektedir. Doğal mekanizma haline gelen bu sorumluluklar mahalle içerisindeki dayanışmayı arttırmaktadır (Karaarslan ve Karaarslan, 2013).

Anadolu mahallelerinde kahvehaneler (kırathaneler) ilim tahsil etme, sohbet etme, kitap okuma ve ticarete bulunma maksatlı gidilip vakit geçirilen yerlerdir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013). 16. yüzyıldan itibaren yaygınlaşan kahvehaneler, Anadolu şehirlerinin bütün mahallelerinde olmasa da gündelik yaşamda sosyal ve kültürel manada büyük katkılar sunan mekânlardan birisidir. Mahalle kahvehanelerinin en önemli özelliği, mahalle ölçeğinde kamusal alan ile dini alan arasındaki geleneksel içe dönük

yaşam biçiminin, bu mekânlar aracılığıyla bir dış kültürel etkileşim mekanizmasına dönüşmesidir. Yani, mahallelinin sivil ya da dini mekânlardan bağımsız olarak sokak kültürünü tanımalarının başka bir alternatifi olan bu merkezler şehir yaşamına doğrudan katılabilme olanağını sunmaktadır. Mahalle içerisinde bulunan bir başka fiziki ve sosyal etkileşim mekânı mahalle mektebidir. Anadolu'nun geleneksel mahallelerinde eğitim sisteminin ilk basamağı sıbyan mektepleridir (İstanbul, 1994).

Mahalle, sınıfsal ayrımlı bir toplumsal paylaşım mekanizması olmaktan ziyade varlıklı ve yoksul halkı bir arada tutan toplum düşüncesiyle oluşmuştur (Bergen, 2010). Mahallelerde ekonomik düzey hususunda benzer bir nüfus dağılımı söz konusu değildir. Zengin tüccarlar mahallede ikamet etmekte ve mahallenin fakir ve düşkünlerine hamilik edip kol kanat germektedir (Kuban, 1994). Aynı zamanda mahalle, yoksulların hayatlarını sürdürmesi için de hayati bir mekanizmadır. Bu sosyal mekanizma hiçbir dış müdahaleye mahal vermeyen doğal bir döngü içinde işlemektedir. Bu sosyal yaklaşımın en somut örneği geleneksel mahallelerde rastlanan ve uygulama yönü ile olmasa bile varlığı ile günümüze ulaşan sadaka taşlarıdır. Genellikle sokak çeşmelerinin yanı başında veya cami bahçelerine konumlanan sadaka taşları, zengin ile yoksul arasında alanın ve verenin karşılaşmadan karşılıklı paylaşım yaptıkları taş yapılarıdır. Şehrin belli yerlerinde bulunan imarethane ve aşevleri maddi gücü olmayanların beslenme, giyinme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması için şehir ve mahalle topluluklarının sosyo-ekonomik temelli oluşumlarıdır.

Anadolu coğrafyasında mahalle içindeki yardımlaşma ve dayanışmanın temelleri vakıf geleneğinden gelmektedir. Osmanlı döneminde şehir yöneticileri, toplumsal hayata yönelik yatırımlardan sorumlu değildir; şehir yöneticileri yol, köprü, kale, kışla vb. inşa etmekle sorumludur. Tüm bu fiziki alt yapı doğrudan doğruya askeri amaçlıdır. Şehir yöneticilerinin görevi alt yapı temininden çok, halkın can ve mal güvenliğinden emin olmak, toplumsal asayiş sağlamaktır, fiziksel sınırları muhafaza etmek ve devlet düzenini her şeyin üzerinde tutmaktır. Toplum cami, mescit, imarethane, kervansaray, medrese, hamam, han, hastane, çeşme, sebül, zaviye vb. tesisleri kendi bütçesini kullanarak inşa etmektedir (Ünal, 2007). Şehrin fonksiyonlarını inşa etmede devlete yük oluşturmayan, paylaşımcı toplum inşa etme hedefi güden vakıf sistemi, şehir fonksiyonlarının inşasında devlete destek mekanizması olarak ortaya çıkmış ve kişileri vakıf kurmaya teşvik edici bir unsur haline gelmiştir (Bayartan, 2005).

Geleneksel mahallelerde, hanelerin toplumsal ilişkilere ortam sağlayan biçimde imar edilmesinin yanı sıra ticari unsur olan semt pazarları mahallenin dışında

kurulmaktadır (Baday, 2011). Caminin hemen karşısında genellikle bedesten ya da kapalı çarşı yer almaktadır. Uzun çarşı, şehirde üretilen her türlü eser, mahsul ve hizmet erbabının konumlandığı mekândır (Ergenç, 1996). Ekonomik manada bir değer ifade eden küçük çaptaki atölye ve ticarethaneler, geleneksel mahallelerin diğer ticari fonksiyonlarıdır. Bu mekânlar şehrin merkezinde ve çarşısında yoğunlaşmasına karşın birçok mahallede rastlanılan ve ekonomik açıdan önem arz eden unsurlardandır (Bayartan, 2005).

Osmanlı döneminde vergiler (avarız, imdadiye vd.) mahallenin bütçesi içerisinde biriktirilmektedir. Şehrin bütünü için tahsis edilen vergi miktarı mahallelere göre pay edilmekte, her mahalle kendisine düşen miktarı şehrin emniyetini muhafaza için kullanmakla sorumludur (Tamdoğan, 2002). Avarız akçesi, mahallede içerisinde ihtiyaç duyulan ortak giderler için toplanan; toplumsal yardımlaşma, kamusal malların korunması ve bakımı gibi sosyal ve fiziki hizmetlerin yapılması için temin edilmektedir. Ayrıca bu vergiden ayrılan bir miktar, muhtaç kişilerin ihtiyacı için kullanıma sunulmakta ve ayırım yapmadan kefillik şartıyla herkese dağıtılmaktadır (Bergen, 2010).

2.2.3 Anadolu’da geleneksel mahallenin idari yapısı

Anadolu şehirlerinde mahallenin en önemli unsurlarından birisi mahalle yönetimidir. Mahalli yönetim ölçeği, Osmanlı döneminden öncesine dayanmaktadır (Erkan, 2002). Selçuklu döneminde mahalleler, “iğdiş” kavramı ile anılan ve seçim ile başa gelen mahalle liderince yönetilmektedir. Seçilen iğdişler göreve başlamadan önce kadı onayından geçmektedir. İğdiş; halkın, kadı ve hükümet karşısında temsilcisi olma, halktan “salma” ve “peşkeş” adı verilen vergileri toplama, fermanları halka ilan etmeden sorumludur (Akdağ, 1995).

Mahalle vakıfları, mahalleli tarafından bağışlanan mülki ve maddi katkılar ile ayakta kalmaktadır. Mahalle mütevellisi, mahalle vakıflarından mesul tutulan oluşumdur. Bu vakıflar, mahalle içerisindeki ihtiyaçları karşılamak için belli başlı gelir kaynaklarına sahiptir (Bayartan, 2005). Müteveli, mahalledeki huzur ve ahlaki düzenin devamından sorumludur (Demirci, 2003).

Geleneksel mahallelerin idaresinde bekçilerin de önemli bir rolü vardır. Bekçiler sokaklarda aktif rol alarak asayiş sağlamakta ve sosyal etkileşimi düzenlemektedir. Ramazan ayında iftar sofralarından hazırlanan tepsileri yoksul ve düşkünlere ulaştırmak, sahur vaktinde maniler ile mahalleliyi uyandırmak, bayramlarda alay kurup çocuklar ile

mahalleliyi ziyaret etmek yine bekçilerin görev tanımları arasındadır. Bekçi bütün mahallenin günlük yaşamına ve bilgilerine sahip bir bellek gibidir. Toplumsal her konuda bekçileri sahada yani sokaklarda görmek mümkündür (Canatar, 2013).

Geleneksel mahallelerin idaresinde mahalle sakinleri her alanda söz sahibidir ve yapıcı tutumlar sergilemekle sorumludur. Mahalle sakinleri, mahallenin idare ve asayişinde, sokakların tertip ve düzeninde, çöplerin toplanıp kaldırılmasında, mahalledeki çocuk ve gençlerin korunup kollanmasında, fiziki yapılar ve çevresi için alınan kararlarda nihai söz sahipliği yapmakta, mahallenin fiziki ve sosyal yaşamına doğrudan müdahil olmaktadır. Mahalleliye verilen tüm bu sorumluluklar ve sokağın olayların merkezine yerleştirilmesi geleneksel mahallelerde doğal bir oto kontrol mekanizması üretmiştir. Aynı zamanda birbirinden sorumlu tutulan bu mekanizma yakın ve birincil ilişki tipini de üretmektedir. Geleneksel mahalle içerisinde bireysellikten çok topluluk halinin benimsenmesi ve topluluk içindeki sorumlulukların üstlenilmesi mahalle ve mahalleli ilişkilerinin biçimini açıklamaktadır (Tekin, 2018). Bugünün belediyeçilik hizmetleri geleneksel mahallelerde mahalle teşkilatlanması ile sağlanmıştır (Demirci, 2003).

2.3. Bugünün Mahallesinin Karakteristiği

Mahalle oluşumu yalnızca konut kümelenmesi değildir. Mahalle, konutlar içinde yaşayan hane halkı ve ailelerin oluşturduğu fiziksel ve sosyolojik alandır. Bu sebeple mahalle inşa edebilme yeteneğinden bahsetmek için bireyselliği değil topluluk oluşumunu ön planda tutmak gerekmektedir. Modernite içinde apartman yığınları mahalle olarak anılsa da aslında öyle değildir (Bergen, 2016). Alver'e (2007) göre, geleneksel Türk ev tipolojisinde karşılığı olmayan apartman oluşumları modernleşme sürecinin bir sonucu olarak yeni bir ev tipolojisi sunumu ile ortaya çıkan yapılardır. Apartman hayatı; geleneksel aile yapısında günlük yaşam şekline entegre edilemediği, geleneksel komşuluk ilişkilerini zayıflattığı ve dikey yapılaşmanın neden olduğu doğal çevre ilişkisini kopardığı, mahalleli ilişkisini zedelediği için eleştirilmektedir.

Sanayi Devrimi sonrası gelişen modern şehirler ile mahallenin fonksiyonlarına dair coğrafi ve simgesel atıflar silinmiştir. Bu değişim, şehir mekânlarında homojen dağılımı ve tüm dünyada tek tipliği hedeflemektedir. Modern şehirlerin ürettiği modern mimarilerin temel ideolojisinde yaşanabilir şehirler ilkesi yönünü işlevsel şehrin inşasına yönelmiştir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013). Oğuz (2007)'a göre, geleneksel şehirler ve

kırsallar sanayi devrimi öncesinde cami, sanayileşme döneminde fabrika, günümüzde ise hipermarketler çevresinde fiziksel ve sosyolojik olarak şekillenmiştir.

1950-1980 yılları arasında köyden kente göçün yoğun olarak yaşandığı dönemde kentlerde barınma ihtiyacı gecekondu aracılığıyla giderilmiş, dar ve orta gelirli gecekondu mahallelerinde yaşam sürmeye başlamıştır. Diğer taraftan işçi ve memur kesimin yaşam sürdüğü apartman daireleri ve müstakil evlerden oluşan bir başka mahalle tipolojisi de ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2009). Bergen (2010) bu yapıları “*sokağın iki yanına dizilmiş çok katlı binalardaki yarı cezaevi formatında işçi daireleri*” olarak betimlemektedir. Sosyal ve doğal çevreden bu denli uzak çok katlı yapılarıdaki yaşam biçimi geleneksel mahallelerden fazlasıyla farklılaşmaktadır. Bugünün mahallesinde mahremiyet çizgisi ihlal edilmekte, zayıf bir mimari tasarım dili ve modeli kullanılmaktadır. Ekonomik ve siyasi politikalarla gelişmeye çalışan orta-üst sınıf, diğer alt sınıfların yaşam tarzı ve tüketiminden ayrılmış, toplumsal yapıdaki ekonomik konumuna uygun olarak yeni bir yaşam ve yeni bir tüketim tarzı geliştirmiştir. Türkiye'deki mekânsal dönüşüm sürecinde apartmanlar ve müstakil evlerden oluşan mahalleler, başta birey ve toplum için çekici olmuştur. Sonrasında varlıklı sınıfın genişlemesiyle prestij ve ayrıcalık gibi olguların ortaya çıkması sonucu konut bir statü göstergesi haline gelip yeni bir süreci başlatmıştır. 1980'li yıllar itibariyle yeni bir yaşam biçimi ve kavram olan “güvenlikli site, kapalı site, kapalı yerleşme” farklı adlandırmalar ile yeni yaşam mekânları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu örnekler toplumsal yaşamın ve hayat şekillerinin mekânsal bağlamda değişmeye başladığının kanıtıdır (Tekin, 2018). Güvenlikli sitelerin üretilmesindeki temel amaç statünün tüketim nesnesi olarak pazarlanmasıdır (Karaarslan ve Karaarslan, 2013). Sadece biçim olarak değil bu yerleşim yerleri aldıkları isimle de çekici hale getirilmek istenmiştir. Geleneksel mahallelerde sadece tarifleme metodu olarak kullanılan isimlendirmeler (Terzi Osman'ın evi, İsmailbey Konağı vb.) bugün çok farklı şekiller almıştır. Beykoz Villaları (İstanbul, 1998), Metis Country Villaları (Ankara – 2001), Şehr-i Bahçe (İstanbul – 2008) gibi farklı dönemlere öykünmeler ile birer reklam politikası ve statü bildirimine haline gelmiştir. Yeni yaşam alanı seçerken semt seçmek kadar önemli hale gelen bu markalaşmış konut çeşitliliği adeta yaşayanların yaşam tarzını ve hayat görüşünü yansıtmaktadır.

Yaşam alanlarının değişimi, 1950'li yıllardan sonra artan kentleşme ile Türkiye toplum hayatına giren apartman tipolojisi, yıllar sonra sayıları hızla artan güvenli siteler ile devam etmektedir (Özkaynak ve Ulusoy, 2017). Yeni tipolojide, yüksek katlı konutların bir çeşidi olarak stüdyo daireler ve rezidans tipi konutlar bu değişimin en

somut göstergesidir. Zamanla kentlerde yapılaşmanın ana ögesi haline gelen bu tür konutlar, geleneksel mahalle unsurlarını gölgede bırakarak tek başına yeni bir yaşam ve idari birim haline gelmiştir (Tekin, 2018). Bu sonuçların devamında “yeni nesil mahalleler” ve “nostalji konut” üreticilerinin 2013 yıl itibari ile seri olarak üretime başladığı ve reklamını yaptığı mahalle konseptli projeler, mahalleye ve geçmişe duyulan özlemi gidermeyi vaat etmektedir. Hatta bu projeler sadece şehirlerde yoğunlaşmamakta, günümüz kırsalında kırsala çekim oluşturmak için de kullanılmaktadır. Kırsala dönüş stratejisi planlı ve bilinçli olarak yürütülemez ise şehirlerde yok olan birçok kültür gibi kırsal kültür de kayıplar yaşayabilir.

Sonuç olarak, modernitenin ortaya çıkmasıyla birlikte kentsel mekânlar, bireysel mekânlarından ayrılan kitleler için adeta şehrin merkezinde yeni bir yaşam alanı olarak inşa edilmiştir. Gündelik yaşamın merkezi kurumlarından biri haline gelen bu yaşam alanları; doğal ama karmaşık, modern ama üretken, bireyselci ve yabancılaşma eşiğinde olan kitlelerin mekânı haline gelmiştir. Bu mekânlar fiziksel olduğu kadar sosyo-kültürel bir derinliği de temsil etmektedir. Her biri dil, işaret, imaj, kimlik, prestij, sembol, söylem, statü ve temsilleri üretmektedir. Bunlar aracılığıyla belirli bir kültürel form, alt kültür, mekânsal topluluk inşa edilmektedir (Aytaç, 2006).

2.3.1 Bugünün mahallesinde fiziki yapı

Normal şartlarda bir mahalleden diğer mahalleye geçiş farklı adacıklar arasındaki yolculuktan ziyade soyut bir kültürel çizgiyi, renk ve ton farkına işaret etmelidir. Ancak bugünün mahalleleri birbiri ardına dizilen çok katlı, aynı renk binalar ve yapılar arasında betona yenik düşmekte, dinlenme mekânı olan peyzaj unsurları yerini otopark alanlarına bırakmaktadır. Mahalle parçaları arasındaki geçişler, fiziksel ayrımlıklar nedeniyle bilişsel haritaya eklenememekte, daha çok dijital ortam olan navigasyonlara eklenebilmektedir. Klonlanmış apartman yapıları içinde adres bakımından kaybolma ihtimali de yüksektir.

Bugünün şehirlerinde küresel ölçekte gelişen iktisadi yapı ve toplumsal ilişkilerle bağlantılı olarak apartmanlar, kapalı siteler, sosyal konutlar ve toplu konutlar mahalle oluşumuna karşı alternatif olarak ortaya çıkan yaşam ölçekleri haline gelmiştir (Altun, 2010). Bugünün şehir yapısı içinde yaşam alanları iki farklı formda şekillenmektedir. Apartmanları ve korunaklı siteleri bugünkü mekânsal değişimde, ayrışma, üretim, tüketim, sosyo-kültürel paylaşım ve aktarım bağlamında farklı sonuçlar üreten iki alternatifli yapı çeşidi olarak ele almak mümkündür (Tekin, 2018).

Konuttan başlayarak kamusal kullanım alanları; çocuk oyun alanları, sosyal-kültürel donatı mekânları, ticaret alanları ve parklarla bir bütün olarak herkesin kullanımına açık ve erişilebilir olması “açık geçirgen mahalle” olarak adlandırılan birimin temel nitelikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern mahallenin bir tasarım ilkesi olarak açık geçirgen mahalle birimini, bir kültürel miras değeri olarak nitelendirmek ve sürekliliğini sağlamak için yeniden tanımlamak gereklidir. Böylelikle açık geçirgen mahalle biriminin modern mahalle tasarımlarında öncül bir model olarak kullanılması olasıdır (Aksoyak, Birik ve ark., 2018).

1980'li yıllarda şehir içlerinde ve çeperinde denetimli/planlı yaklaşım ile yeni tip yaşam alanları olarak “kapalı konut siteleri (gated communities)” tüketiciye sunulmuştur. İlk olarak Kuzey Amerika'da ortaya çıkan ve mevcut banliyö geleneğine dayanan kapalı konut siteleri, küreselleşmenin etkisiyle sermaye birikim süreçleri kapsamında kıta sınırlarını aşarak Avrupa ve üçüncü dünya ülkelerine yayılmıştır. Konut piyasasında bir moda haline bu konut tipolojisi, farklı avantaj ve tasarım altlıklarına sahip olmakla beraber temelde ortak karakteristiğini korumaktadır. Çeperde az katlı ikincil konut olarak ortaya çıkan bu tipoloji sonraları mahremiyet ve güvenlik unsurlarını öncelemiş, devamında şehir merkezinde konut stok ihtiyacını karşılamak için daha kompakt ve çok katlı örneklerinin inşası başlamıştır (Altun, 2010). Öncü (1999), modern konut tipolojisine yönelik oluşan talebin ilk olarak villa tipi tekil lüks konutlarla başladığını aktarmaktadır. Sosyal muhit edinme ve boş vakit değerlendirme aktivite talebi ise kapalı ve güvenli sitelere olan talebin temelindeki sebeplerdendir. Bu talepler daha önceleri kentsel boş alanlar üzerinden çözüme kavuşurken şimdilerde her etkinlik için açık ya da kapalı bir mekânın oluşması talep görmektedir.

Amerika'da orta sınıfın merkezden sınıra kitlesel yer değişimi veya Avrupa'daki sosyal konut ve bahçeşehir biçimli konut yaklaşımından farklı olarak şekillenen Türkiye banliyöleşmesi, ülkenin özgün sosyo-ekonomik bağlamında temellenmiştir. Bu şekillenmeleri kent çeperinde kamusal maddi destekli planlı konut alanları, kooperatif yatırımlı mevsimlik siteler ve özel teşebbüs ile kapalı konut siteleri şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Tüm bu çeşitlenmeler uzun tecrübeler ve talepler sonucu meydana gelmiştir. Güvenlikli site içerisindeki konutların tüketim toplumunun bir malzemesi haline gelmesi sonucu buraların seçimi bir yaşam alanından ziyade kimlik ve itibar ögesi haline gelmiştir. Bu bakış açısı yer değişim hızını artırmış, bir yerde sabit kalma süresini azaltmıştır. Bu kolay ve hızlı yer değiştirme hali, paydaş yaşama dayalı sosyal ilişkileri ve topluluk yapısını etkileyerek aidiyet hissini ortadan kaldırmıştır. Tüm

bu etkiler mahalle unsurlarının temelden sarsılmasına sebep olmuştur. Topluluk aidiyetinin zayıflamasıyla geçirgen olmayan bu kapalı sitelerde işbirliği, dayanışma, ortak üretim gibi sosyal ilişki boyutları zedelenmiştir. Yeni yaşam alanlarındaki tasarım ve kurguyu, bir mahalle yaklaşımından ziyade günlük yaşamı kolaylaştırmak, şehir ekseninde sunulan tüm hizmetleri bir alanda sunmak ve bu ortak mekânlarda ortak tüketim yapan insanların birlikteliği olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Mahalle, zamanla mimari imgeler üstünden pazarlama stratejisine dönüşen markalar haline gelmektedir. Mahalle konsepti, mekân ve yaşam alanı tasarımından ziyade gayrimenkul satışlarında hızlandırıcı bir strateji olarak kullanılmaktadır. Amaç, ne fiziki doku ne de sosyal oluşum temelinde mahalle duygusunu yaşatmak değil “-miş gibi” bir görünüm çizmektir (Altun, 2010).

Kapalı konut alanlarında yapay teknolojik altyapı kullanımı kentin güvensiz bir mekân olduğuna vurgu yaparak alan içinde yaşayanlara güven verme ve emniyet sınırları oluşturma amacı ile modern bir talep olarak açığa çıkmıştır. Bu gelişim geleneksel mahalle yapısında karşılaştığımız, gündelik yaşamda doğal olarak şekillenmiş güvenlik unsurundan farklı olarak demir kilitli kapılar, yüksek ve dikenli tel ile çevrili duvarlar, ses ile kamera sistemleri ve bazen birden fazla olan güvenlik görevlileri eşliğinde sağlanan bu güvenlik faktörleri, insanların güven üstüne inşa ettikleri ilişkinin bir kararı olmaksızın tekniğin ve hızla gelişen ve değişen teknolojinin imkânları ile oluşan bir emniyet sınırı olarak meydana gelmektedir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013). Güvenlikli sitelerin kendisi için şehre açılan geniş yolları bulunmaktadır. Aynı zamanda site yapısı bahçeden dışarı çıkmaya gerek duyulmadan şehir merkezinden karşılanabilecek her türden gereksinimin giderilebileceği ticari ve sosyo-kültürel mekânları bünyesinde barındırmaktadır. Bu amaca hizmet için güvenlikli sitelerin içerisinde bahçeler, çocuk oyun alanları, ibadethaneler, küçük alışveriş merkezleri, otoparklar, spor tesisleri ve yüzme havuzları bulunmaktadır. Bir bakıma güvenlikli siteler, fiziki manada kentin sistematik bir halde kurgulanarak küçük ölçekli kopyası niteliğindedir. Kapalı konut alanları, şehir içinde bulunan öteki konut tipolojilerinden farklılaşarak daha tasarım dilini önceleyen mimari üslup ve beraberinde birinci kalite inşaat materyallerinin kullanılması, inşaat sektörü açısından daha özenilmiş yapılar olması güvenlikli sitelerin sahip olduğu en önemli donanımsal ilkelerdendir. Kapalı konut alanlarına giriş, çift kapılı ve çift duvarlı engeller aşıldıktan sonra mümkündür (Alver, 2007). Sokağın yerini sitelerin ortak kullanım alanları ve açık alanlar almıştır. Birey sokağa karşı yabancılaşmakla kalmamış bahçe kapısı, apartman kapısı derken eskilerin cümle kapısı da dediği evin dış kapısı

bütün güvenlik ve sağlamlık önlemleri ile komşuya, komşuluğa karşı adeta yabancılaşma bariyeridir.

2.3.2 Bugünün mahallesinde sosyo-ekonomik yapı

Modernite için tasarlanan şehirlerde, mekânların tümü tüketim için kurgulanmaktadır. Bu mekânlarda insanlar kendini güvende ve huzurlu hissetmek için, eğlenceli bir an yaşamak için, topluluk içinde sosyalleşmek için para harcamak zorundadır. Bir başka ifade ile rutin yaşam içinde ya da sosyal yaşam faaliyetleri tüm bunların temelinde modern şehirlerin ürettiği mekânlarında tüketim ve eğlence temelli kültür bulunmaktadır. Bu temeller üzerine kurgulanan her mekân, tüketim kültürünün de etkisi ile her ihtiyaca göre sürekli değişen, dönüşen, yıkılan ve revizeye uğrayan mekânlar haline gelmiştir (Karaaraslan,2013). Şehirleşmenin beraberinde getirdiği, büyük alışveriş merkezleri ve yeni eğlence alanları boş vakit mekânları haline gelmiş ve akrabalar arasındaki ilişkiyi zayıflatmıştır. Aileler için tasarlanan bu mekânlar akrabalar ile geçirilen vakti kısıtlamış ve bir tercih meselesi haline getirmiştir (Gölçük, 2007).

Bugünün mahalleleri, şehir kültürünü oluşturan mahallelerden farklı olarak şehrin kültüründen uzaklaşmayı hedeflemektedir. Şehrin yaşam tarzını benimseyen güvenli siteler geçirgen olmaması sebebiyle yapay bir sosyal mekân sunmakta, geleneksel mahallenin sunduğu, şehrin içinde mahalleli birimlerindeki sosyalleşmeyi mahalleliye sunamamaktadır. Günümüz mahalleleri, homojen bir kitlesel yapıya sahip olsa dahi, kuvvetli sosyal iletişim geliştirememekte ve geleneksel mahalleler gibi doğal topluluklaşma sonuçları ortaya koyamamaktadır. Bu yönüyle mahalleler heterojen bir yapıyı barındırırken güvenli siteler homojendir.

Günümüz mahalle tipolojisi kadar şekillendirdiği sosyal hayat da farklı olumsuz durumlara sebep olmaktadır. Kapalı sitelerde büyüyen varlıklı bir ailenin evladı büyüdüğu güvenli sitenin ve eğitim aldığı özel okulun getirmiş olduğu kültürle iş dünyasına atıldığında yüzleştii şok ile yaşadii çevrenin sonucu olan suni bir sosyalleşme ortamının ilk yansımaları ile karşı karşıya kalmaktadır. Geçirgen olmayan bu site yapıları, dış ortamdan yalıtılmış olduğundan birçok negatif netice ile karşı karşıya kalınmaktadır. Dört bir yanı yüksek ve dikenli duvarlar ile çepe çevre sarılmış bu sitelerde yaşayan site sakinleri kendini dış ortamdan soyutlayarak ancak orada ikamet edenler ile sosyalleşmeye mecbur bırakılmaktadır. Bugünün site konseptli yaşam alanlarında çokça güvenlik endişesi altında büyüyen evlatların korunaklı bir fanusa alındığını ve bu

esirgeme davranışının evlatların toplumsal-ruhsal gelişmelerinde sorunlar oluşturmalarına zemin hazırladığı görülmektedir. Bu tutum neticesinde gelecekte korkmuş, çekingen, güvensiz ve asosyal kişiliklerden oluşan, daima tanımadığı ve ötekileştirdiklerinden korkan bir topluluk inşa edilecektir. Ayrıca, bir müddet tam korunaklı sitelerde yaşam sürdüren ev hanımı ve annelerin takıntı derecesinde şehir merkezine uğramaktan ve zaman geçirmekten çekindikleri; evlatları için çeşitli endişe hallerine büründükleri; gecekondularda yaşayan, göçmen ve yoksul birey ve ailelere dair zihinlerdeki bilinmezliğin, ötekileştirmenin üst seviyelere ulaştığı; sıklıkla site içinde izole yaşam sürdürdükleri ve kentsel alan kullanımını minimum seviyede tuttukları; kısacası sosyal ve fiziki çevreden tamamen soyutlanmış ve suni bir dünya içinde yaşamayı benimseyerek şehre yabancılaştıkları tespit edilmiştir (Altun, 2010).

Kendini şehrin ve şehirlinin bir kısmından ayırıştırıp farklılaştırmak isteyen bir toplum için “site” tercihi öncelikli gündem konusu haline gelmeye başlamıştır. Çünkü kapalı ve tam korunaklı bir konut bloğunda yaşamak, kişinin ve ailesinin maddi ve kültürel edinimlerinin bir yansıması, prestij ve statüsünün sembolü olarak üst gelirli camia arasında bir akım haline gelmiştir. Kapalı site anlayışı kapsam alanını biraz daha genişleterek, “camia” kurgusunu hedeflemektedir. Geleneksel mahalle kavramının hayali sınırlarına karşın fiziki olarak sınırlandırılmış alanlar içinde hayat bulan bu oluşum şehre karşı kendisi dışında kalan şehirliyi ve her unsuru dışlayıcı bir tasarım ile kendine özgü bir dünya kurma çabası içerisindedir. Kapalı ve korunaklı vasfının hakkını çevresi dikenli çit ya da yüksek duvarlarla çevirerek, son teknoloji güvenlik önlemleri ile kuşanarak, çeşitlik sosyo-ekonomik donatılar ile kendi içinde yeten bir mekân kurgulayarak, bir zümreye hitap eden topluluk ile mahalle prototipini kurma çabasıdır. Bir topluluk içerisinde var olma durumu, bireylere birlik, beraberlik ve mekâna dair aidiyetlik duygusu ile özgün kimlik kazandırma becerisine fizyolojik ve sosyolojik açıdan hâkimdir. Atkinson ve Blandy (2006) tüm bu aktarımların karşısında başka bir sav ortaya koymaktadır. Onlara göre kapalı ve korunaklı site içerişindeki mekânlardaki ve akslardaki canlılık ve insan sirkülasyonu, geleneksel mahallenin geçirgen mekân ve sokaklarına göre bir hayli düşük yoğunluktur. Çıkmaz sokak tasarımı ve komşuluk birimi kurgulamaya yönelik geçmişe öykünen söylem ve eylemler, bu ihtiyaca dair girişim denemeleridir. Bu yönelimin temelinde, geleneksel mahalli ilişkilerin değişime uğraması ve toplumluluktan koparak bireyselleşme eğilimi göstermesi, modern kentsel atmosferde atomize olma, uzak çevresine karşı yabancılaşma duygusu hissetme yatmaktadır (Altun 2010).

“Urbanism as a Way of Life (Bir Yaşam Biçim Olarak Kentsellik)” başlıklı 1938 yılında kaleme aldığı makalesinde F. Tönnies’in fikirlerini temel alan Şikago Okulu sosyologlarından Wirth, modern şehir yaşamında, birincil ilişkilerin yerini; biçimsel geçici, kısa süreli, amaca yönelik, kapsayıcı nitelikler taşımayan ve tatmin edici olmayan ikincil ilişkilerin aldığını belirtmiştir (Wirth, 1938). Bir sonraki basamakta ise Wirth’in bahsetmiş olduğu ilişkilerin çeperde farklılaşp ve yarı birincil ilişki sisteminde yeni bir tür birlikteliğinin üretildiği saptanmıştır. Bu ilişki türü Wirth’in tanımladığı ikincil ilişkilere göre daha samimi, fakat birincil ilişkiye nazaran daha itidalli ve bireylerin birbirleriyle fazlaca yakın olmalarına ihtiyaç duymayan bir ilişkiler bütünüdür. Gans (1982), kent sakinlerinin birbirleri ile görüşme alışkanlıklarını geometrik yöntem ile incelemiş, her hanenin kendi komşuluk çemberi içinde kendisini merkeze konumlandığını tespit etmiştir. Komşuluk oluşumundaki en yoğun ilişkilerin iki yan komşu ve kaldırımına paralel olan karşı komşusu ile kurulduğunu aktarmaktadır. Gans (1982) yine aynı çalışmasında, şehir merkezinde yer alan apartman konut tipolojisinin komşuluk etkileşimine verimli bir şekilde ortam sunmadığını, düşük yoğunluklu ve az katlı mesken tipolojisindeki fiziksel kümelenmelerde, toplumsal yapıdaki homojen dağılımın da etkisi ile komşuluk etkileşimini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Yoğun ve çok katlı tipoloji ile düşük yoğunluklu az katlı konut tipolojisi arasındaki sosyolojik farklılaşmayı, ilişkilerin sağlam temel üzerinde inşa edilmesini aile müessesesi ve aile evi kavram ve oluşumlarının rolüne bağlamaktadır (Gans, 1982; Altun 2010). Blandy ve Lister (2006), İngiltere’de gerçekleştirdikleri saha araştırmasında, kapalı ve korunaklı site formu içerisinde yaşayan mesken sakinlerinde, bireysel ve aile yapısında kendileri ile benzerlik gösteren çevre ile bir arada yaşama tercihinin olduğunu tespit etmiştir. Fakat tüm bu beklentiye rağmen topluluk bağlarındaki zayıflık ve idari organizasyondaki eksiklikler, komşuluk ilişkilerinde kronik sorunlar meydana getirmektedir. Teoride ideal, pratikte zayıf kalan mahalle ve komşuluk oluşumları için gerek akademide gerekse sahada güncel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Altun 2010). Kırsal yerleşelerde, akrabalar, komşular ve aile birlikleri arasında gerçekleşen toplumsal etkileşim yerini şehrin kamusal ve sosyal mekânlarında iş yeri ve arkadaş ilişkilerine bırakmıştır. Kırsal yerleşelerde akrabalar ile komşular arasındaki paylaşım ve dayanışmaya dayalı toplumsal ihtiyaçlar kentlerde yerini borçlanma, kredi alma gibi ekonomik alışverişlere bırakmaktadır (Gölçük, 2007).

Özetle, mekânlar büyüdükçe ve imkânlar arttıkça, aile üyeleri birbirinden uzaklaşmakta ve ortak paylaşımlı alanlar daralmaktadır. Sürdürülebilirlik için kilit

kavramın paylaşım olduğu göz önüne alındığında aileyi bir mekâna toplayacak fikir ve tasarım teşvikleri hayati önem taşımaktadır (Tekin, 2018). Çekirdek aile ve geniş ailede, bireyler arası bağların kuvvetlenmesi, kuşaklar arası kültür ve geleneğin aktarımı için aile içi aktarım kadar mahalli birimde bireysel ve toplumsal aktarım da bir o kadar önemlidir. Mahallelere bağlılığın güçlenmesi, mahalle ve mahalleli kavramlarının güç kazanması ile kentsel örgütlenmenin daha basit olacağı düşünülmektedir (Göregenli, Karakuş ve ark., 2014).

2.3.3 Bugünün mahallesinde idari yapı

Cumhuriyet'in kabulü ile köy ve mahalle yönetiminde yeni düzenlemeler oluşturulmuş, yeni organizasyon şeması geliştirilmiştir. Bu çerçevede 18 Mart 1924 tarihinde "Köy Kanunu" onaylanmıştır. Mahalle muhtarlıkları, 1913 tarihindeki "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı (geçici)" ile hukuki olarak ortadan kaldırılmış, faaliyetler hükümetin izni ile 1934 yılına değin sürdürülmüştür. Cumhuriyet devrinde, 1930 senesinde çıkarılan 1580 sayılı "Belediye Kanunu" ile mahalle, ilk defa dar çerçevede de olsa bir hukuki zemin bulmuştur. Kanunun sekizinci maddesinde "*belediye sınırları içinde mahalleler ihdası, ilgası, birleştirilmesi belediye meclisinin ve yerel yönetim heyetinin kararına ve Valilik onayına tabiidir*" denilmektedir (Bayramoğlu-Alada, 2008). Belediye Kanunu'nun kabulünden sadece üç sene sonrasında 1933 yılında çıkarılan 2295 sayılı kanun ile mahalle yönetiminin hukuki varlığı sona erdirilmiştir (Koçberber, 2005). Bu değişim ve dönüşüm ile modern dünyada şehir hizmetlerini oluşturan belediyelerin varlığı ile toplum ruhunun temsilcisi olan muhtarlık gibi geleneksel kurumların varlığına gereksinim duyulmaması gerektiği sıklıkla vurgulanmıştır (Bayramoğlu-Alada, 2008). 1933 senesinde onaylanan kanun ile belediye teşkilatlanmasının olduğu yerleşimlerde mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyeti teşkilatlanması kaldırılmıştır. Bu karar ile kent sakinleri ve yönetim arasındaki fiziki erişim ve sosyal irtibat mesafesi artmış, zamanla kopukluklar meydana gelmiştir. Bu aktörlerin geri çekilmesi ile oluşan boşluklar ise görevlerin farklı mercilere devri ile doldurulmuştur (Ergin, 1936). Ancak belediye, zabıta ve devlet daireleri müesseselerine devredilen bu görevleri gerektiği gibi yerine getirememiş, kent sakinlerine bazı görevleri yüklemelerine karşın başarıya ulaşamamıştır. Resmi ve idari makamlara sunulacak dokümanların eksiksiz ve sağlıklı bir halde temin edilemediği, bir kesim mahalleli hakkındaki medeni ve kişisel bilgilerin gerçek ve kati şekilde kayda alınmadığı tespit

edilmiştir (Gökçeer ve Heper, 1977). Bununla birlikte İçişleri Bakanlığı konuyla alakalı bir araştırma yapmak mecburiyetinde kalmış, sonucu itibari ile mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyetlerinin tekrar kurulması neticesine varılmıştır. 10 Nisan 1944 tarihli ve 4541 sayılı “Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun” çerçevesinde İçişleri Bakanlığı bu karmaşıklıkların önüne geçmek için mahalli teşkilatlanmayı yeniden kurgulamıştır. Yürürlükte kalarak etkisini ve geçerliliğini koruyan bu kanunda bazı değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan bu yasal değişikliklere rağmen mahalli idari unsurunun merkez ile olan bağlantısında bir değişiklik meydana gelmemiştir (Atak ve Palabıyık, 2001).

Cumhuriyet Devrinde, mahalle yapısı yönetsel birim olarak bir hayli önem görmüş ve mahallelinin gereksinimlerinin karşılanması hususunda, birey, aile ve sokak güvenliğinin sağlanması, üst yönetimler ile mahalle arasındaki iletişimin sürdürülebilir ve erişimli olması için yeni revizyonlar yapılmıştır. Bu rolü ile mahalle, merkezi idarenin bir parçası olmaya devam etmektedir (Keleş, 2000). Geleneksel mahalli yönetiminde mahallelinin üstlendiği görevler bugünün mahallelerinde site yöneticileri, güvenlik görevlileri, yüksek ve dikenli duvarlar ve son olarak elektronik cihazlar tarafından üstlenilmektedir. Aslında, mahalleyi mahalle yapan toplumsal ilişki ve etkileşim örüntüsü büyük oranda değiştirilmiştir. Sosyal yönetimden sorumlu mahalleli paydaşı olduğu mahalli yönetimden elini çekmiştir.

Bugünün mahalli idaresi, muhtar ve dört üyeden müteşekkil ihtiyar heyetidir. İhtiyar heyetinin dört adet yedek azası bulunmaktadır. Muhtarlar, çalışma yerlerini tahsis etmek, vazifeli olduğu işlere yetecek kadar süreyi günün belli aralıkları içerisinde muhtarlık makamında geçirmek, kapı girişine muhtarlık levhası asmak, gelişmeleri halka duyurmak ve tüm bu ayrıntıları bölgesinin mülki yönetim amirine de bildirmek durumundadır. İhtiyar heyetleri ise haftada minimum iki gün toplanmakta, bunun haricinde muhtar tarafından talep edildikçe muhtarlık makamına gelmekte ve gündem için toplanmaktadır. Muhtar ve ihtiyar heyetleri mahallelinin taleplerini ve makamın gerektirdiği vazifeleri günü gününe icra etmek zorundadır; aksi ve zaruri bir durum meydana gelmedikçe mahallelinin taleplerini bir günden fazla erteleyemezler (Demirel, 1987). Mahalle muhtarı ve ihtiyar heyetinin seçilmesi 2972 sayılı “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'un usul ve kabullerine göre yapılmaktadır. Mahalle muhtar adayı ya da ihtiyar heyeti olarak seçilmenin şartları “azami altı aydan beridir o mahalli adreste ikamet ediyor olmak, 25 yaşına erişmek ve okur-yazar olmak” şeklinde sıralanmaktadır. Siyasi partiler tarafından

aday gösterilmeksizin, mahalle muhtarlığı ve ihtiyar heyeti için köy muhtarlığının aksine adaylık söz konusudur. Muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri 5 sene için seçilmektedir (Aslaner, 1993). Mahalle muhtarlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması durumunda o yılın Haziran ayında seçim yapılmalıdır. Seçim yapıncaya dek mülki yönetim amiri tarafından vazifelendirilecek bir ihtiyar heyeti üyesi tarafından muhtarlık rolü idareten yürütülmektedir. İhtiyar heyeti üyelik mevkilerinin boşalması halinde ise boşalan mevki sırası ile yedek üyeler tarafınca devralınmaktadır (Koçberber, 2005).

Mahalli idareye atfedilen görevlerin tamamına yakını muhtarlar tarafından bireysel olarak yerine getirilmektedir. Muhtarlık makamının görevlerinin çoğunluğunu 4541 sayılı Kanun'dan gelmektedir. Mahalle muhtarlarının başlıca görevleri şunlardır (Koçberber, 2005):

- Doğum/ölüm durumlarını ve ikamet değişikliklerini bildirmek,
- Askerlik için gerekli belge ve dokümanları temin etmek; askerlik şubesi tarafından gönderilen davet pusulalarını teslim almak ve ilgisine tebliğ etmek; askerlik meclisine katılmak; askerlere sevk cetvellerini bildirmek; askerliğe sevk tarihinde ulaşmayanlar hakkında izahat iletmek,
- Sandık zamanı seçmen listelerini askıya asmak; ilçe seçim heyeti başkanınca verilen vazifeleri uygulamak,
- Kadastro ilanlarını askıya asmak,
- Yeni eğitim-öğretim yılı için öğrenim çağındaki çocukların kimliklerini gösterir çizelge hazırlamak; nüfus cüzdanı bulunmayan çocukların yaşlarını tahmin ve tespit etmek,
- Yaşlılık ve malüllük geliri bulunanların sağ olduğunu gösterir yoklama belgelerini onamak,
- Yeşil kart başvuru formunu onaylamak,
- Sefer görev emirlerini ilgililere bildirmek,
- Salgın ve bulaşıcı hastalıkları ilgili resmi kurumlara ibraz etmek,
- Mahalleye giren kimliği belirsiz ve şüpheli kişileri kolluk kuvvetlerine haber vermek,
- Tebligat imkânsızlığında tebliğ memurunun düzenleyeceği mazbatayı imzalamak; tebliğ imkansızlığı veya tebellüğünden imtina halinde evrakı teslim almak,
- Vergi inceleme memurlarına bilgi aktarmaktır.

2.3.4 Bugünün mahallesine yönelik eleştiriler

Eskiye özlem duygusu günümüz konut projelerine ve reklamlarına çoğunlukla yansımaktadır. Fakat birer karantina bölgesi özelliği taşıyan apartmanların ve korunaklı sitelerin, o özlemi kapalı duvarlar ardında yaşatabilmesi mümkün değildir. Toplumun geçmişine öykünmesi amacıyla hazırlanan bu pazarlama stratejisi sektörde “pazarlamada nostalji kullanımı” olarak yeni bir söylem haline gelmiştir. Geçmişe dair bu nostaljik pazarlama, geçmişin olumlu taraflarından alıntılar ve tüketiciye sunulan ürünler ile geçmişin olumlu yönde idealize edilmiş halidir. Tannock’a (1995) göre, geçmişin nostaljik öğeler aracılığıyla dillendirilmesinin sebebi, şimdinin neden olduğu kimlik zayıfatı, kurumsal boşluk veya topluluğun yokluğu şeklinde güncel deneyimlerden uzaklaşma duygularıdır. Baker ve Kennedy’nin (1994) “Simüle Nostalji” söylemi, kişinin doğumundan önce yaşanmış olan geçmişte yaşamaya özlem duyma halidir (Taşkaya, 2013). Nostaljik hatıralara atfedilen bu pozitif anlamlar ile geleneksel mahalleler kentsel dönüşüm ile güvenli site tipolojisi ile yeniden inşa edilmiştir. Yeni bir kentsel imge meydana getirmekten ziyade mevcut mahalle imgesini yeniden hafızalarda ve mekânda canlandırma amacıdadır. Bu yeni tipolojide geleneksel mahalle yaşamına dair güzel ve samimi olduğuna dair inanç, teknoloji ve modernizmin sağladığı imkân ve konfor ile birleştirilerek konut piyasasına sunulmuştur. Bir konut geliştirme firmasının reklam senaryosundaki *“bizim büyüdüğümüz mahalleler gibi yatay mimari anlayışı ile evlerin oluşturduğu yeni tasarım bir mahalle”* ve bir başka konut geliştirme firmasının reklam senaryosundaki *“bildiğiniz mahalle”* replikleri pazarlamada nostalji kullanımı, simüle nostalji ve geçmişe özlem tanımlamalarına somut örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda televizyonlarda 1992-2002’de 10 yıl boyunca televizyon ekranlarından evimize ulaşan “Mahallenin Muhtarları” dizi müziği bu reklamların arka fonunda kullanılarak geçmişe özlem ve nostalji atmosferi kurgulanmıştır (Tekin, 2018). Eskiye öykünme, yeniyi taklit, -miş gibi olmak ve -miş gibi düşünmek aidiyet duygusunu oluşturamamaktadır. *“Hangimiz uçurtma uçurup yakan top oynayarak, lastikten atlayıp sek sek çizerek büyümedik? Günümüz çocuklarının sanal oyunlarla değil, gerçek oyun arkadaşları ile reel dostluklar kurarak büyümesi için...”* repliğini kullanan reklam filmleri, diziler ve filmler tüketiciye kendi çocukluğunu hatırlatma amacı gütmektedir. *“Siz değil miydiniz meyveyi dalından sebze yi fidesinden tazece yiyen, nehir görür görmez paçaları sıvayıp içerisine koşan, maça dalıp günün akşama döndüğünü fark etmeden sokaklarda huzurla oynayan”* gibi söylemler ile insanlara/ailelere çocukluğunun huzur

ve mutluluk içinde geçmiş olduğu hatırlanılmakta ve şayet bu ortamlarda yaşarlarsa kendi çocuğunun da güven içinde büyüyeceği mesajı verilmektedir. Ancak orta gelirli ve üzeri alıcının sosyo-ekonomik yapısına hitap eden bu sitelerde hayaller dünyasından gerçek dünyaya dönüldüğü vakit çocukların tedirgin olmadan oynadığı sokaklar değil sürekli sterilize edilen hayatlar, dış ortama adım attıklarındaki steril olmayan öğeler tartışma konusu olmaktadır (Tekin, 2018).

Geçmişin mahalle yapısını ve sürecini aynı şekilde canlandırabilmek mümkün değildir çünkü geçmiş geçmişte kalmıştır.

“Geçmişin geleneksel mahallesi belki hiçbir vakit aynı nizam ile geleceğin şehirlerinde tastamam karşılık bulmayacaktır. Ancak şehirler daima mahalleleri ile daim kılınacaktır; şehirlerin insanlara ve topluluklara katkısı ve tesiri mahalle ile ölçülecektir. İnsan ilişkilerinden adab-ı muaşerete, huzurdan pek çok toplumsal yaygaraya kadar mahalle odaklı düşünmek, mahalle birimlerinin bir araya gelerek oluşturduğu şehirleri iyileştirmek için önemsenmesi gereken husustur. Tüm bunlar için etkin ve yetkin bir mahalle bilincinin inşası ve mahalle teşkilatının en önemlisi mahalle ruhunun şehrin temellerinde yer alma gerekliliği apaçıktır.” (Alver, 2010).

Bu tezin amacı, yepyeni bir düşünce ile yepyeni fiziki mahalleler inşa etme yönünde değildir. Kentsel oluşum içerisinde uzun yıllardır var olan mahallelerin, yeni kurulmaya başlanan yerleşim alanlarının ya da inşa edilmesi planlanan konut gruplarının kronik sorunlarının, geçmişin birikimi ve bugünün yeni tekniklerinin sentezi ile akılcı ve sürdürülebilir yaşam alanları olan ‘mahalleler’ olarak inşa edilebilir düşüncesidir. Bu noktaya kadar geçmişin olumlu olumsuz yönleri ortaya konularak bugünün mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Hiçbir devir mükemmel hiçbir dönem kusursuz değildir ancak her yaşanmışlık iyi ya da kötü tecrübeler ortaya koymaktadır. Yeni çalışmalar bu tecrübeler ve toplumsal fayda üzerine inşa edilmelidir. Tüklenen sadece zaman değil yitip giden derin bir kültür, kaybedilen figürler ve ümitsizliğe sürüklenen bir toplumdur.

Her ne kadar mahalle kavramı literatür olarak kütüphane raflarına terk edilmemiş olsa da hem fiziki mekânda hem de literatürde bariz bir dönüşüme uğramış ve artık sıklıkla adres bulmayı kolaylaştırıcı materyal olan navigasyonların birer veri seti haline gelmiştir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013). Mahalleyi yeniden kurgulamak ve mahalleli kavramını yeniden canlandırmak neden önemli sorusuna Bergen (2010) şu şekilde yanıt vermektedir: *“Sanayi toplumu ve modern yaşam hareketleri ürettiği tüketim toplumunun yıkılması tehlikesi ile karşı karşıya gelince mahalle yaşamının ve teşkilatlanmasının*

tekrar gündem olmasını ve bir uyanışa sebep olmasını engellemek için düzenlemeler gerçekleştirir”.

Günümüz şehirlerinde, bugünün mahalleleri toplumsal bir temsilci ve fiziksel bir tasarım mekanizması değildir. Yan yana gelmiş onlarca apartmanı ya da siteyi bir kare ya da çember sınırın içine alarak bir mahalle kurulamamaktadır. Bu şekilde yalnızca yerleşim bölgesi, ikamet adresi gibi bir tanımlama yapılabilir. Bu fiziki sınırlar içerisindeki alanlar bir yaşam alanı ve toplumsal kimlik yansıması olan mekânlar olamamaktadır. Sadece farklı bireyselleşmelerin bir araya gelişi söz konusudur. Belki bir gettoyu ifade etmektedir. Bir başka ifade ile bugünün şehirlerinde mahalle kavramı ancak gruplaşmayı ve sosyal kimliğe göre ötekileştirmeyi kapsayan kapalı toplumsallıkları meydana getirmektedir. Halbuki mahalle aynı yapıdan olmayan, farklı sosyal tabakadan insanların ayrılmadan bir araya gelerek üst kimlik şuuru oluşturdukları organizasyonlardır. Geleneksel Anadolu şehrinde teoride ve pratikte “zenci mahallesi” terimi üretilememektedir çünkü bu tanımlama ilk olarak mahalle oluşumunun aidiyet kazanma ve kazandırma amacı ile uyuşmamaktadır. Mahalle, hayatın tümünü kapsamalı, insanın her eylemi ile bir bağ kurabilmelidir (Karaarslan ve Karaarslan, 2013).

Alver (2007) apartmanlar kavramını, modernite etkisi ile oluşan yeni barınma mekânları olarak nitelendirerek, geleneksel Anadolu ev yapılanmasında fiziki ve sosyolojik bir karşılığının bulunmadığını ifade etmektedir. Apartman hayatı geleneksel aile yapısına ve işleyişine uygun olmadığı, geleneksel komşuluk ve aile ilişkilerini zedelediği ve dikey yapı üslubu ile geleneksel yaşam süren halkın doğal çevreden ilişkisinin bir anda koparıldığı, mahalle içindeki komşuluk ilişkisine bariyer inşa ettiğine dair eleştiriler sosyal bilimler literatüründe sıkça kaleme alınmaktadır. Oğuz (2007), apartman kültürünün bir modernite serüveni olarak benimsendiğini ve Türk toplumu tarafından üretilmediğini, toplumun kendi gereksinimlerinden doğmadığını ya da biçimlenmediğini, tasarlanmış şekilde dış kültürlerden yani batıdan geldiği için ihtiyaçlara ve kültürel tavırlara yanıt veremediğini vurgulamaktadır.

Tekin’e (2018) göre bir dönemin konut reklamlarında pazarlama söylemi olan “seçkinlik ve ayrıcalık” kavramları yerini “samimiyet, doğal yaşam ve komşuluklara” bırakmıştır. Fakat hemen hemen her sınıf ve statüden insanın bir arada yaşam sürdüğü geleneksel mahalleye karşılık, bu konut projelerinde orada barınacak bireylerin kimlerden ibaret olacağına idari merci veya diğer daire sahipleri karar vermemekte ve talep eden her kişi ya da aileye ev kiralanmakta, satılmaktadır. Atıf yapılan reklam filmlerinde “size özel” olan bireysel söylem “bizim mahalle” olarak toplumsallığa evrilen yaşam tarzıyla

mahalle hissinde sosyal bir ortam vurgulanmaktadır. Mahalle havası, bizim mahalle, çocukluğunuzun mahallesi vb. nostaljik söylemlere reklamlarda yer verilmektedir. Tüketici, bu mekânların unutulmuş hatıraları ve kaybedilen aidiyet duygusu ile geri getireceğine ikna edilmeye çalışılmaktadır. Bilinçsizce oluşturulan algılar sonucu mahallelere dair önce güvensiz sonra da sıradanlık kanısı oluşturulmaktadır. Sonrasında ise kaybedilen aidiyet duygusunu geri kazandırmak için bir nostalji simülasyonu tasarlanmaktadır. Tıpkı “Truman Show” (1998) filmi gibi sahneler üzerine yerleştirilmiş bir mahalle dekorunda, bir komşuluk konseptinde herkes rol yapmaktadır. Mahalle şehrin fiziki birimi olmanın ötesinde kamusal alan niteliği olan canlı bir organizasyondur. Mahallede birlik ile beraberlik, dayanışma ile paylaşım kavramları ve imkanları birlikte kurgulanmalıdır, ayrı düşünülmemelidir. Kamusal mekânın ortadan kalkışı yalnızlığı, güvensizliği ve yabancılaşma duygusunu beraberinde getirmektedir. Çözüm üretmek amacıyla yitirilenlerin yeniden yerine konacağı ve her şeyin eskisi gibi olacağı umudu ile bugün yeni nesil mahalleler tasarlanmaya başlanmıştır. Yeni nesil mahalleler, toplumsal anlamda kapsayıcı olmalı ve mahalle kültürü oluşumuna izin vermelidir. Bugünün konut projeleri, geçmişin olumlu yönleri ile günümüzün imkânlarını yeni nesil mahallelerde sentezlemeye çalışmakta ancak ironik bir biçimde gerçek mahalleyi oluşturan unsurlar bu projelerde dışlanmaya devam etmektedir.

Bugünkü tecrübe göstermektedir ki, apartman yaşamı ve apartmanlaşma tipolojisi sosyal ilişkileri zedelemekte ve kültürel bağlamdan koparmaktadır. Halbuki mekân ve konut, fiziki bir unsur olmakla birlikte çeşitli işlevleri olan toplumsal ve kültürel bir boyutu da kapsamalıdır. İnsan ve mekân arasındaki ortak etkileşim kimlik ve aidiyet kavramlarından kaynaklanmaktadır. Mekân, toplumsal/kültürel faaliyet ve iletişim şekillerini barındırmalıdır; toplumsallığın oluşturduğu kültürden ve ilişki şekillerinden ayrıştırılmamalıdır. 2000 yılından sonra hızla artan stüdyo daire ve rezidans talebi, apartman dairelerinin de önüne geçmiş ve onların sıradan görünmesine sebep olmuştur. Medya ise bu mekânları ideal mekân, yaşayanları ise ideal birey/aile şeklinde aktararak bu mekânlar içinde yaşamayı popüler kültür haline getirmiştir (Tekin, 2018).

İpek (2003), Ankara çeperine inşa edilen uydu kentlerdeki toplumsal hayatla ilgili bir inceleme ortaya koymuştur. İpek (2003)’e göre bu tip konut alanları günlük hayata yenilikçi bir katkı sunmamaktadır. Sosyal fonksiyonlardan bir hayli fayda sağlama ile daha etkin ve etkileyici toplumsal yaşantı ortaya çıkmamaktadır. Konut alanlarından bağımsız üretilen alışveriş mekânlarına ulaşımında zorluklar yaşanmaktadır. Bu yaşam tarzının tersine güvenilir olmayan ve toplumsal farklılıklar ile var olan konut alanlarında

daha zengin bir sosyal topluluk mekanizması işlemektedir. Geniş ve kapsayıcı bir sosyal etkileşim imkânı/alani sunan ve pozitif yaşam şartları oluşturan gerçek mahallelerin üretilmesine ihtiyaç vardır.

Anadolu şehirlerindeki geleneksel mahalle teşkilatlanması, tarih boyunca ani felaketslere karşı daimi olarak hazırlıklı olmuştur. Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'daki şehirler kısıtlı sürede içsel olarak örgütlenmiş, bu sayede düşmana karşı direnebilmiştir. Turgut Cansever (1995)'in "*Fransız, İngiliz ve Hollandalılar, işgal ettikleri Müslüman vatanlarında ilk yedi gün içinde mahalle teşkilatının etkinliğini sonlandırır*" tespiti, geleneksel mahalli teşkilatlanmasının önem ve rolünün Batılılarca iyi kavrandığını göstermektedir. Özetle, mahalle teşkilatlanmasının bozulması, şehirleri bitap ve bakımsız, muhtaç olanları himayesiz ve ahlak yoksunlarını denetimsiz bırakmıştır (Demirci, 2003).

2.4. Şehirden Mahalleye Gelecek Karakteristiği

Akıllı bir mahalle, akıllı bir şehre götürür.

Shekhar ve Tripathi, 2015

21. yy'ın belirleyici gerçeklerinden olan kentleşme hareketinde demografik koşullar etken olmuştur. Bugün dünya nüfusunun büyük kısmı şehirlerde yaşamaktadır. Nüfustaki bu artış, dünyadaki şehir liderleri için yeni sorunlar anlamına gelmektedir (McCarney, 2015). Geleceğin şehri olarak kentsel gündeme giren akıllı şehirler, hızla dönüşen yeni dünya düzeninde, şehir sakinlerinin yaşam standartlarını iyileştirmek için geleneksel politikaların ve stratejilerin yerini alması, teknolojiyi sosyal hayat ile entegre etmesi ve yaşam kalitesi için çözümler üretmesi nedeniyle yerelde ve küreselde hızla yayılmıştır (Singh, 2015). Akıllı şehirler, araç ve yaya ulaşımı, her alandaki kirlilik, ekolojik sürdürülebilirlik, sosyal ve fiziki emniyet, sağlık ve çalışma hayatı gibi toplumdaki çeşitli kapsayıcı sorunları çözüme kavuşturmanın bir konseptidir (Abella, Criado ve ark., 2015). Akıllı kavramı ile nitelendirilen bu şehirler, şehir sakinlerinin ve faaliyet alanlarının akıllı bileşenleri temeli üzerine inşa edilmiştir; ileri dönük olarak iktisada, halkına, yönetişime, hareketliliğe, çevreye ve yaşama dair pozitif bakan şehirlerdir (Christian, Evert ve ark., 2007).

Geleceğin akıllı şehirleri, günümüzde şehir yönetimini daha iyi anlamak ve test etmek ve sınırlı kaynakları verimli bir şekilde kullanmak için birbiri ile bağımlı verileri

en iyi şekilde kullanan şehirlerdir. Başka bir tanımlamaya göre bu şehirler, halihazırdaki ve gelecekte karşılaşılabilecek zorlukları çözüme ulaştırmak ve yeni hizmet alanları kurma amacı ile tüm noktalarda var olan iletişim ağlarının, kablosuz sensör teknolojisinin ve akıllı yönetim sistemlerinin enerjisini kullanan şehirlerdir (Clarke, 2013). Barbara, Harrison ve ark. (2010) akıllı şehri, şehrin ortak aklını kullanmak için fiziki ve sosyal açıdan bilgi iletişim teknolojilerini ve altyapılarını birbiri ile bağlantılı hale gelmesi olarak tanımlarken, Chourabi, Hans ve ark. (2012) akıllı şehirleri, ekonomik faaliyetler içerisindeki ekoloji ile yaşam odaklı yönetişimin en verimli biçimde performans gösterebileceği, özgün, bağımsız ve bilinçli halkın varlıklarını ve faaliyetlerinin akıllı kombinasyon temeline inşa edilmiş bir şehir olarak tanımlamaktadır. Kamu Teknoloji Platformu (2016)'na göre *“Akıllı şehir, bilişim teknolojilerinden verimli ve güvenilir biçimde fayda sağlayarak kentsel kaynakların ve varlıkların entegre edilmesi gerekliliğini belirten bir kentsel gelişim vizyonudur. Şehir kaynak ve varlıkları, çöp toplama ve geri dönüşüm yönetimini, enerji tesislerini, okulları, kütüphaneleri, hastaneleri, kolluk kuvvetlerini, su kaynaklarını, ulaşım sistemlerini ve yerel bilgi sistemlerini kapsamaktadır.”* Akıllı şehirler, kentsel problemlerin çözümünün de teknolojik gelişmelerin aktif olarak kullanılması ile şekillenmektedir. Dolayısıyla, akıllı kentin ortaya çıkması ve dönüşümleri teknoloji ile ilgilidir (Dameri, 2013). Farklı akıllı şehir tanımlamalarından anlaşılacağı üzere akıllı şehirler için bazı kavramlar öne çıkmaktadır: altyapı, bağlantılı olma, bilgi yönetimi teknoloji, katılımcı yönetim, sürdürülebilirlik, yaşam kalitesi (Albino, Berardi ve ark., 2015). Şehirlerin sadece beşeri-toplumsal sermaye ve geleneksel-modern iletişim altyapısının, yönetim ile beraber sürdürülebilir ekonomik büyüme ve yaşam standardını beslediği takdirde akıllı olacağı savunulmaktadır (Caragliu, Del Bo ve ark., 2011). Özetle akıllı şehir kavramı, bütün donatı ve bileşenlerin entegre edildiği, teknoloji temelli sistem kurgusudur. Akıllı şehir kurgusu, tek unsurlu teknolojik bir başarıya ulaşmak değil, kamusal değer oluşturmak için teknolojiden vasıta olarak faydalanmaktır (Varol, 2017).

Akıllı şehir ilkeleri, çevresel duyarlılık ile sağlanacak sürdürülebilirlik ve ekolojik yaşam, yaşanacak sorunlara teknolojik müdahaleler, katılımcı yönetim, yaşam kalitesi ve refahın üst düzeylerde sağlanması olarak sıralanmaktadır. Akıllı şehirlere geçiş evresinin planlanması ve bu geçişin izlenmesi ile ilgili gerek literatürde gerekse saha uygulamasında çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan Cohen (2014)'in **“Akıllı Kentler Çarkı (Smart Cities Wheel - SCW)”** metodolojisi ilk sırada yer

almaktadır. Avrupa Birliği (AB) tarafından kabul gören bu yaklaşım çerçevesinde, akıllı şehirler altı ana bileşenden oluşmaktadır:

- **Akıllı İnsanlar (Smart People):** Şehir sakinlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma ve üretme kapasitelerini geliştirerek tasarım ve yeniliği teşvik eden bütünleştirici bir toplum tasarlamak amaçlanmaktadır. Bu bileşenler birbirini besleyen ve destekleyen uygulamalar olduğundan, bu bileşenlerin akıllı şehirlerin tasarımında bütüncül yaklaşımı uygulamada verimliliği kalıcı hale getirecektir.

- **Akıllı Yaşam (Smart Living):** Bilgi ve iletişim teknoloji altyapısı ile ilk basamakta insanoğlunun günlük yaşamlarını kolaylaştırmakla beraber halka daha sağlıklı, güvenilir bir ortam sunulmaktadır.

- **Akıllı Yönetişim (Smart Governance):** Bilgi ve iletişim teknoloji çözümleri ile çeşitli seviyedeki paydaşlar arasında etkin ve etkili bir iletişim, kamu yönetiminde şeffaflık ve katılımcıların karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesi esasına dayanmaktadır. Ayrıca, açık veri politikaları, kamu tarafından üretilen verilerin açık ve bedava olarak tüm ilgili paydaşlar ile paylaşılması, hem kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanması hem de katma değeri yüksek ürün ve hizmetlerin üretilmesi açısından önemlidir.

- **Akıllı Çevre (Smart Environment):** Akıllı sayaçlar, akıllı su yönetim ve drenaj sistemleri, akıllı şebekeler, çevre dostu binalar ve kent planlaması, enerji verimli akıllı sokak aydınlatmaları, ileri hava kirliliği izleme sistemleri, katı atık yönetimi, mikro şebekeler, yenilenebilir enerji gibi çözümleri kapsamaktadır.

- **Akıllı Hareketlilik / Ulaşım (Smart Mobility):** Bilgi ve iletişim teknolojileri destekli ve birbiri ile entegre ulaşım sistemlerini içermektedir. Öncelikli olarak çevre dostu ve dezavantajlı gruplar için bütünleştirici ulaşım çözümleri üretmeyi amaçlamaktadır. Gerçek zamanlı trafik bilgisinin üretilip yolcular, sürücüler ve operatörler ile paylaşılması öncelikli konuların başındadır.

- **Akıllı Ekonomi (Smart Economy):** Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak verimlilik artışı, e-ticaret, ileri üretim ve tedarik sistemleri, akıllı kümelenmeler ve iş ekosistemleri ile yaşayan laboratuvarlar gibi uygulamalar, bu bileşen kapsamında değerlendirilmektedir.

Akıllı şehirlere olan rağbeti arttıran etmenler ise şu şekilde sıralanmaktadır (Clarke, 2013):

- Şehirler, dijital paylaşımı kapsayan hizmetler sağlamalıdır.
- Şehirler, marifetler bağlamında, günden güne fazlaşan küresel bir rekabet içerisinde.
- Büyüyen kentsel nüfus, şehir altyapısını ve kaynaklarını baskılamaktadır.
- İklim değişikliği ve enerji sarfıyatı birinci dereceden elzem bir konu haline gelmiştir.
- Doruk noktasına ulaşan veri artışı, teknolojinin şehirlerde yaygınlaşmasını gerekli kılmaktadır.

Akıllı şehirler yaklaşımı bu ilkeler temelinde incelendiğinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin şehir ölçeğinde saha pratiğine dökülmesinden ziyade tüm mesleki pratiklerde olduğu gibi şehircilik alanında da şehir sakinlerinin yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen entegre bir yaklaşım tutumu gibi görmek mümkündür. Bu bağlamda, entegre olmuş kentsel gelişme eksenleri (erişim ve enerji başta olmak üzere kentsel alt yapı sistemlerin verimliliklerinin yükseltilmesi; yaşam sahasında, hava ve gürültü kirliliğinin minimuma indirilmesi; şehir halkına sunulan hizmetlerde kalitenin yükseltilmesi; yerel ekonominin genişletilmesi ve şehirlerin iyi rekabet gücünün artırılması) ön plana çıkmaktadır. Bu gelişme eksenlerinde akıllı şehirlere geçiş için şehirlerin bazı işlevleri yerine getirebilmesi gereklidir (Elvan, 2017):

- Ekonomik ve politik etkileşimin artırılması ve sosyal, kültürel ve kentsel gelişimin sağlanması için birbirleriyle iletişim durumundaki altyapıların kullanılması,
- Kentlerde yeni iş imkânlarının üretilmesi ve böylece kentlerin sosyo-ekonomik bağımsızlığının artırılması,
- Kentlerde sosyal bütünleşmenin sağlanmasıyla farklı kesimler ve bölgelerdeki şehir sakinlerinin kamu hizmetlerinden eşit şekilde faydalanması,
- Bilgi odaklı ve küreselleşen ekonomide nitelikli insan kaynağının şehirlere çekilmesi ve yapıcı/onarıcı kültür ortamının oluşturulması,
- Kent sakinlerinin yeni teknolojileri öğrenmesi ve kullanması, vatandaşların aktif laboratuvarlar misali kentler için yeni çözümler üretme konusunda katkıları sunması,
- Sosyo-ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması ve kaynakların etkili kullanılması.

Yukarıda aktarılan kentsel gelişim düzenlemeleri ile akıllı şehirler kavramının, işlevler arası entegrasyonu sağlamada süreci hızlandırıcı ve etkinliği artırıcı bir rol

üstlenmesi beklenmektedir. Bu rolün etkili olarak gerçekleşmesi için dönüşümsel sürecin tanımlanmasının tüm gerçeklik ve açıklığıyla ortaya konması ve buna uygun metodolojilerin geliştirilip hayata geçirilmesi gereklidir (Elvan, 2017).

Kentsel yönetim ile halihazırdaki durumu değiştirmek/dönüştürmek kolay değildir. Şehirlerin akıllı altyapı ile dönüşmesi, zaman almakla beraber son sürüm yeni nesil teknolojik sistemsel yapı ve elemanlarının kullanılmasını gerektirdiğinden, bu hedefi sadece yenilikçi adımlar ile gerçekleştirmek mümkündür. Akıllı şehir girişimleri, kapsamlı koordinasyon ve maddi/manevi destek mekanizmalarına ihtiyaç duymaktadır. Akıllı şehir uygulamaları bütünleşik olarak uygulamaya geçirilmeli, hacimsel finansal kaynaklarla uzun vadeli öngörü ile stratejik olarak planlanmalıdır. Bu gereksinimin her koşulda ve her şehirde aynı kalitede sağlanması mümkün değildir. Yönetişim sistemleri, sosyal hizmetler ve kamu güvenliğiyle, çevresel etki bileşenlerinden, trafik planlamasına kadar geniş ölçekteki uygulamaları içermektedir. Şehir sakinlerine odaklı hizmetlere yapılan akıllı şehir yatırımlarının geri dönüşünü somut olarak fiziksel mekâna yansıtmak önemli mücadele alanıdır (Varol, 2017). Tüm bu zorluklar ile uzun vadede elde edilebilecek kent modeli, sürdürülebilir olması için ritmini yitirmeden, maddi manevi aksaklığa uğramadan gelişmesi beklentiler arasındadır. Modelin dezavantajlı yönü bu uzun süreçlerdir.

Akıllı Şehir Öğrenimi ve Akıllı Şehirler, geniş bir Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) altyapısı tarafından desteklenmeli, şehir halkının bu yeni altyapıyı öğrenmesi için zaman verilmeli ve imkân sunulmalıdır. Bu nedenle, Akıllı Şehirler genellikle böyle bir BİT altyapısını desteklemekte, vatandaşların günlük yaşamlarını sürdürürken öğrenmeleri için fırsatlar oluşturmakta ve süreci kolaylaştırmaktadır. Akıllı Şehirlerde "akıllılık" ibaresinin şehir düzeyinde ne ifade ettiği literatürde sıkça tartışılmaktadır. BİT, şehri "algılayan ve hareket edebilen" sofistike bir sisteme dönüştürmektedir. Akıllı şehirler, insan sermayesine yatırım yapmalı, insan sermayesini tamamlayıcı bir altyapı olarak BİT şehre girmelidir. İnsana odaklanan bakış açısı, akıllı şehirleri sosyal etkileşimleri kolaylaştıran şehirler olarak tariflemektedir. Vatandaşlar, insan odaklı akıllı şehir modelindeki değişimin ve yeniliğin ana itici gücü olmalıdır (Concilio, Oliveira ve ark. 2015).

2.4.1 Akıllı bir şehir parçası olarak akıllı mahalle

Kentleşme, çok aşamalı bir süreçtir ve insanların şehirlere taşınmasını ifade etmektedir. Nüfus artışı genellikle kentleşmenin kilit ölçüsü olarak görülmektedir. Nüfusun yoğun bir şekilde artması, kentsel alanlarda altyapı yetersizliklerini ortaya çıkarmakta, artan kayıt dışı yerleşimler çoğu zaman yaşam kalitesini ve refahı olumsuz etkilemektedir. Mahalle ise, kentin temel yapı taşıdır; kentsel alanın yerleşim kısmını oluşturmakta ve her gün yaşanan çevreyi oluşturan mütevazı büyüklükteki fiziksel birimdir. Mahalle ölçeğindeki planlama ve tasarım günlük yaşamı fazlasıyla etkilemektedir. Mahallede yerel olarak hangi olanakların mevcut olduğu, ne için ne kadar seyahat edileceği ve komşularla olan etkileşimin biçimi önemli bir konudur. Sokakların genişliği ve tasarımı, blokların boyutu, karma arazi kullanımı ve lokasyon gibi nispeten küçük tasarım ve planlama kararları, kentsel sorumluluk ve sürdürülebilirlik üzerinde büyük etki oluşturmaktadır (Shekhar ve Tripathi, 2015). Kentleşmenin baskısı ve mahalle olgusunun şekillenmesi birbirini doğrudan etkilemektedir. Bu perspektifte kentleşme ile akıllı şehirler kuramalarını, bir alt ölçekte ise mahalle olgusu akıllı mahalle kuramını birlikte tartışmak sürdürülebilir bir yaklaşımdır. Akıllı mahalle yaşam kalitesi, güvenlik ve refah ile ilgili çağdaş kentsel ihtiyaçlara cevap vermede etkili bir araç olarak gündeme gelmektedir.

Akıllı Mahallenin fiziksel, sosyal ve ekonomik bileşenleri vardır (Shekhar ve Tripathi, 2015; Gupta, Kumar ve ark., 2017):

Yoğunluk: Büyük, kişisel olmayan apartmanlar, toplu konut projeleri veya fiziksel ortamlarla ilgili bir terimdir. Yoğunluk terimi, mekânsal planlamada kompakt gelişme veya akıllı büyüme kapsamında kullanılmaktadır. Kentsel alanda yaşayanların çoğu daha yoğun bir yer tercih etmektedir çünkü bunlar daha çekici sokak manzaraları, yerel dükkânlar ve daha fazla konut seçeneğinde çeşitlilik içermektedir.

- **Yoğunluk Geliştirme:** Sürdürülebilir Kentsel Mahalle'nin en temel özelliği, yerleşim yerleri (kent) içinde yer almasıdır. Kentsel alan içinde sadece çekici yeni binalar ve konut birimleri bütününe değil, daha yaya odaklı, canlı, çeşitli ve ekolojik alan ile bütünsel mahalle oluşumudur.

- **Karma Kullanım Gelişimi:** Genel olarak yeni şehircilik ve sürdürülebilirlik odaklı tasarım dilidir. Bu tür arazi kullanımları tipik olarak mahalle

merkezlerine veya ana caddeye dahil edilmektedir. Konutlar, dükkanlar ve dinlenme tesisleri birbirine daha yakın yer seçmektedir. Böylece insanlar daha az arabaya ihtiyaç duymakta ve mahalle daha canlı ve yaşanabilir olmaktadır. Bir bakıma bu tasarım kurgusu, otomobil çağından önceki geleneksel şehir modelidir.

- **Sokak Manzara Tasarımı:** Hemen hemen her şehir ulaşım koridoru ve peyzaj gelişimi için kapsamlı imkanlar sunulmaktadır. Nitekim, birçok ülke geniş araç trafiğini taşıyabilen aksları ve ekolojik peyzaj düzenlemesi ile yaya dostu altyapıları uzun yıllardır kurgulamaktadır.

- **Trafik Durultması:** Otomobiller, yirminci yüzyılın başlarında ve ortalarında sanayi gelişimine maruz kalmış ülkelerde hızla çoğalarak, mahalle kalitesini düşürmüştür. Trafiği sakinleştirici mekânizma, öncelikle araç hızını azaltmak isteyenler ve trafik hacmini düşürmeye odaklananlar şeklinde iki ana kategoriye ayrılmaktadır.

- **Parklar ve Açık Alanlar:** İnsan ve doğal ortamlar arasında daha iyi bir bağlantı, sürdürülebilir kalkınma için bir zorunluluktur. Mahalle planlaması, çeşitli açık alanlar ve doğal alanlar oluşturmayı amaçlamaktadır.

- **Mahalle Eşitliğinin İyileştirilmesi:** Mahalle düzeyinde zaman zaman özkaynak endişesi ortaya çıkmaktadır. Mahalle düzeyinde sürdürülebilirlik, mahallenin herkes tarafından erişilebilir olması anlamına gelmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, yeşil yerleşim yerleri, ekolojik ve yaşanabilir tasarımlar bu kapsamda düşünülmektedir.

Planlı akıllı mahalle modeli yüksek ekonomik büyüme oranını yakalamayı, gecekonduları azaltmayı, toplu taşımayı artırmayı, yoksulluğu azaltmayı, sağlıksız barınma ve yetersiz beslenme koşullarını iyileştirmeyi, kentsel yayılmayı önlemeyi ve eskiyen altyapıyı yenilemeyi hedeflemektedir. Akıllı şehir girişimleri tesisleri, hizmetleri, kaynakları kullanma ve çalışma ortamını küresel standartlara göre geliştirmek için yeni ve çok disiplinli bir yaklaşım içermektedir. Akıllı şehrin başarısı, kentin coğrafi konumuna ve vatandaşın gereksinimlerine göre doğru şekilde uygulanması gereken etkili girişimlere bağlıdır. İkamet, iş olanakları, sağlık tesisleri ve çeşitli belediye hizmetlerine erişimin artması, mahalle yerlerinin değerini artırmaktadır. Mason (2010), toplu taşıma araçları ile mahallelere daha fazla sokak bağlantısına odaklanmaktadır. Lund (2003), mahallelerde halka açık parklar, mağazalar ve yaya sokakları geliştirmeyi önermektedir. El Din, Elariane ve ark. (2013)'na göre bir mahalle, vatandaşlarına sosyal ve ekonomik

imkânları, yaşam tarzlarındaki fırsatları ve kamusal kurumları sağlama konusunda etkili olmalıdır. Mahalle mekânları tasarlanırken, tüm vatandaşlar için eşit erişilebilirlik sağlanmalıdır. Nam ve Pardo (2011), hizmete erişim ve kullanılabilirlik açısından dijital bölünme sorunlarını gündeme getirmiştir. Atık yönetimi, kaynak kullanımı, toplu taşıma yeterliliği ve çevre sorunları akıllı bir mahalle gelişimi için ana kaygılar arasında olmalıdır. Rohe (2009), akıllı mahallelerde yürünebilirlik, toplu taşıma, sosyal etkileşim, yeşil gaz emisyonu ve topluluk tasarımı üzerinde çalışmayı önermektedir. Gupta, Kumar ve ark. (2018) semt tasarımı için aşağıdaki temel faktörleri ortaya koymaktadır:

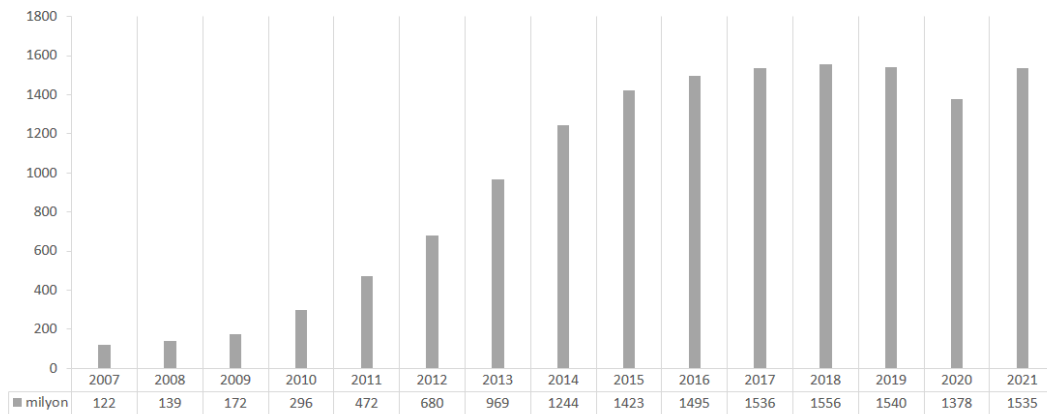
- **Yeşil kentsel planlama:** Arazi için hükümet planlaması ve politikaları, yeşil bantlar, su-elektrik-gaz temini, gıda ve atık yönetimi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, emisyonların azaltılması, kirlilik kontrolü, kanalizasyon arıtma, temel sivil hizmetler.
- **İstihdam olanakları:** Araştırma tesisi, kuluçka merkezi, sınai gelişme, tarım işletmeleri, KOBİ platformları, yerel sanayileri teşvik.
- **Bit altyapısı:** Geniş bant dağıtımı, Wi-Fi, Sensörler, CCTV izleme, Mobil Uygulama tabanlı servisler, belediye servislerinin entegrasyonu, çevrimiçi ödemeler ve bankacılık.
- **Vatandaş ile ortak üretim ve geri bildirim:** Vatandaşların kalkınma stratejilerinde önceliklerini belirtmesi, bunların planlanma ve politika uygulamaları aşamasında fikir beyan etmesi.
- **Uygun fiyatlı konut:** Vatandaşlara uygun fiyata kiralık / ev sunumu.
- **Eğitim tesisleri:** Okullar, kolejler, üniversiteler, açık öğretim, internet üzerinden akıllı öğrenme.
- **Sağlık olanakları:** Hastaneler, tıbbi destek, sağlık tesisleri, teletıp, çevrimiçi danışma.
- **Verimli hareketlilik:** Multimodal taşıma tesisi, gerçek zamanlı trafik bilgisi, nakliye lojistiği, trafik değişimi, uç nokta bağlantısı.
- **Alışveriş merkezi:** Alışveriş merkezleri, açık pazar fuarı, topluluk merkezleri.
- **Spor ve eğlence:** Oyunlar, multipleks tiyatrolar, kulüpler, parti salonları.
- **Toplu taşıma**
- **Kentsel yaşam kalitesi**
- **Yerin fiziksel güzelliği**

Akıllı mahalleler yaşamak, çalışmak, alışveriş yapmak ve büyümek için etkili, sağlıklı ve ekonomik şekilde tasarlanmalıdır. Mahalle altyapısı karma arazi kullanımı, konut, kaliteli yaşam, hizmetlere erişim, güvenlik, eğitim, çeşitlilik, kültürel benzersizlik, atık yönetimi, çevre koruma, temiz hava, içme suyu, atık su arıtma, ulaşım ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi özelliklere sahip olmalıdır.

Dijital olarak etkin bir mahalle alanı geliştirmede, kritik kentsel altyapıyı iyileştirmek ve şehir sistemleriyle bütünleştirmek için yenilikçi planlama ve çözümler gerekmektedir. Planlama dışında, yeterli finansman kapasitesi, tüm ilgili paydaşlarla etkin ortaklıklar (Habitat, 2016) ve teknolojik mahalle ekonomisini geliştirmek için teknolojik kabiliyete de ihtiyaç vardır. Hükümet, insan merkezli gelişim ve vatandaşlara öncelikli hizmetler üzerine odaklanmalıdır. Temel odak noktası verimli taşımacılık, atık, enerji tüketimi ve kirlilik kontrolünün azaltılması olmalıdır. Sağlık önlemleri, temiz bir mahalle alanı için de kritik bir önceliktir. Vatandaşlar, mahalleleri daha güvenli ve emniyetli bir yer haline getirmek için BİT teknolojilerine entegre edilmelidir. İyi tasarlanmış ve bakımlı bir akıllı mahalle, vatandaşların yaşam standartlarını değiştirecektir (Gupta, Kumar ve ark. 2018).

2.4.2 Akıllı mahalle bileşeni olarak mobil uygulamalar

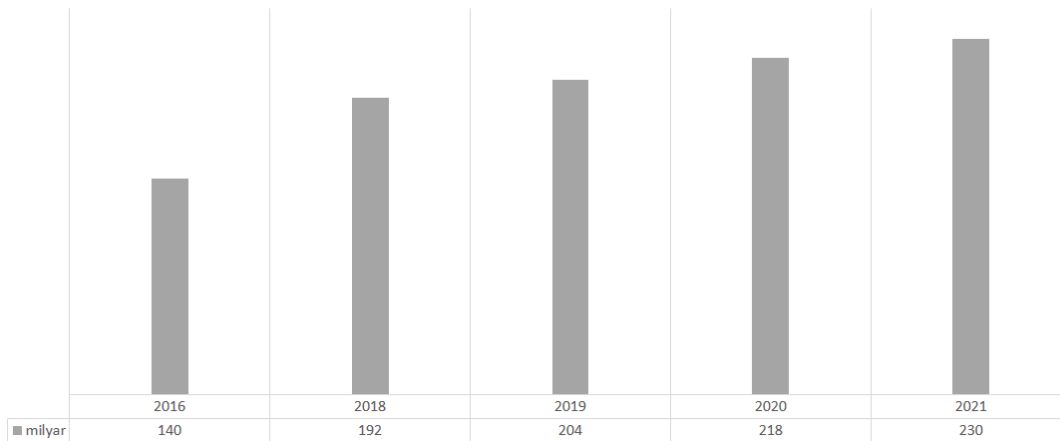
Mobil cihaz uygulamaları, akıllı telefonlar ve tabletler başta olmak üzere mobil kullanımlı cihazlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş yazılım programlarıdır (Copeland, 2016). Mobil uygulamalar, mobil cihazlar özelinde kodlanmakta ve tasarlanmaktadır (Yeşildağ, 2016).

Şekil 2.1: Dünya çapında satılan akıllı telefon sayısı 2007-2021 yılları arası

Kaynak: Statista, 2022(a)

Mobil uygulamaların geçmişi, sesli arama alışverişi için mikroçiplerin en basit yazılımlara gerek duyduğu cep telefonlarına dayanmaktadır. İlk kez halka açık hücreli cep telefonu çağrısı 3 Nisan 1973'te, Motorola firmasından Martin Cooper tarafından New York'ta yapılmıştır. Akıllı telefonlar için ilk mobil uygulamaları tasarlamak adına yapılan araştırma geliştirme çalışmaları yirmi yıl sürmüştür. Dünya saati, hesap makinesi, takvim ve iletişim defteri gibi özelliklere sahip ilk akıllı telefon, 1993 yılında IBM şirketi tarafından duyurulmuştur. 2002'de piyasaya çıkan BlackBerry Smartphone, mobil uygulama geliştirme alanında bir sonraki büyük başarı olmuştur (Gezici, 2018). 2007 yılında 122 milyon akıllı telefon satışı yapılırken bu rakam 2021 yılında 1,5 milyara kadar ulaşmıştır (Şekil 2.1). Bu rakam dünya nüfusunun (2021 yılı Dünya nüfusu 7,8 milyar) %19'una karşılık gelmektedir. 2021 yılında Türkiye'de akıllı telefon satın alım sayısı ise 55.140.000'dur. Bu alım sayısı ile Türkiye Dünya'da 13. sıradadır. Bu rakam Türkiye nüfusunun (2021 yılı Türkiye nüfusu 83.614.362) %66'sına karşılık gelmektedir (Statista, 2022b).

Şekil 2.2: Dünya çapında mobil uygulama indirme sayısı 2016-2021 yılları arası (2017 yılı verisi bulunmamaktadır)

Kaynak: Statista, 2022(c)

En büyük üç mobil uygulama mağazası android için “Google Play Store”, ios için “App Store, Windows 10, Windows 10 Mobile” ve Xbox One için “Microsoft”tur (Gezici, 2018). 2021 yılında Dünya genelinde mobil uygulama indirme sayısı 230 milyara kadar ulaşmıştır (Şekil 2.2). Yani akıllı telefona sahip olan her birey ortalama 6.6 uygulamaya sahiptir. Türkiye 2019 yılında 2,87 milyar, 2020 yılında 3,42 milyar ve 2021 yılında 3,54 milyar rakamı ile Dünya genelinde 8. Sıraya yerleşmiştir. Türkiye’de akıllı telefona sahip olan her birey ortalama 6.4 uygulamaya sahiptir (Statista, 2022d).

Mobil cihaz aracılığıyla mobil uygulamaların icadı ve günden güne daha da geliştirilmesiyle mağaza arayışı, ürün geliştirme ve satın alma işlemi, mobil hesapları yönetmek gibi tüm işlemler ile tüketici grubunun yaşam tarzı değişime uğramaktadır. Temmuz 2008 tarihinde Apple firmasınınca yeni bir mobil uygulama dağıtım sürecinin başlatılması ile yazılım geliştiricilerin kendi tasarladıkları mobil uygulamaları piyasaya sunmaları için bir alan açılmıştır (Haapajoki, 2014). Böylelikle uygulama mağazaları, uygulamaları satın almayı kolaylaştırmakla birlikte güvenli hale de getirmiştir. Uygulama mağazası konseptini, Research In Motion (RIM), Microsoft, Google gibi işletim sistemi sağlayıcıları ve diğer akıllı telefon üreticileri takip etmiştir (Gans, 2012). Bu uygulama mağazaları, uygulama portalı ve ödeme işlemleri bakımından %30 oranında benzerlik göstermektedir (Karla ve Henry, 2011).

Mobil uygulamaların sayısının artması ve alternatifli olması, mobil platformlarda kullanılan uygulamalara her geçen gün yenisinin eklenmesini sağlamaktadır. Yeni teknoloji temelli, mobil cihaz performansını iyileştiren ve maliyeti yükseltmeyen yöntemler tüketiciyle buluşmaya başlamıştır. Birçok tasarımcı ve üretici, mobil uygulamadaki teknik noksanlıkların giderilmesi için özel çaba harcamaktadır. Bu sayede mobil mağazalara daha iyi kaliteli yazılımlar yüklenmektedir (Mojica, 2014). Genellikle akıllı telefon uygulamaları, şirketlerin çevrimiçi sitelerini mobil sürüme dönüştürmektedir; şirketler işletmelerini mobil platformlara taşırken çevrimiçi sitelerine benzer ara yüzler tasarlamaktadır (Bang, 2013). Mobil uygulamalar, mobil cihazlar için uyarlanan web sitesi ara yüzünün yansıtılması olarak işlev görmektedir. Bu dijital dönüşüm tüketicilerin interaktif bir görünüme sahip olabilmesi için, kişiselleştirilmiş bir arayüz sunabilmeleri ve etkileşimli özellikler aktarabilmeleri için özel olarak tasarlanmaktadır. İşletmelerin kişiselleştirme stratejileri kitlesel bir hal almış ve dikkat çekici bir büyümeye ulaşmıştır. Kullanıcı ihtiyaçlarına uygun milyonlarca uygulama seçeneği bulunduran Google Play Store, Apple Store gibi mobil uygulama mağazaları akıllı telefonların işletim sistemine (IOS ve Android) göre çeşitlenmenin yanı sıra marka ayrımı olmaksızın hizmet vermektedirler. Genel olarak Iphone telefonlarda ve Ipad tabletlerde Apple tarafından geliştirilmiş IOS adı verilen Iphone İşletim Sistemi; Samsung, Lg, Asus gibi akıllı telefon ve tabletlerde ise Google ve Open Handset Alliance şirketleri tarafından geliştirilmiş Linux tabanlı Android işletim sistemi bulunmaktadır. Kullanıcılar bu uygulamaları mobil cihazlarına markaya göre değişen ve genel olarak Apple Store, Google Play Store, Windows Phone Store gibi mobil uygulama mağazalarından indirmektedir (Yun, 2013).

Google Play Store (eskiden Android Market olarak bilinirdi), Android cihazlar için Google tarafından geliştirilen, uluslararası ve çevrimiçi bir yazılım mağazasıdır. Ekim 2008'de açılan uygulama mağazasında Mayıs 2016'da 5 milyar uygulama indirilirken 2021 ile bu sayı 111.3 milyara ulaşarak zirvede konumunu korumaktadır. Google Play Store'daki uygulamaların sayısı 2022'nin ilk çeyreği ile 3,3 milyon uygulamaya ulaşmıştır. Tüketiciler tarafından mağaza içerisindeki uygulamalara 2021 yılı itibari ile 47.9 milyar dolar harcama yapılmıştır. (Statista, 2021a).

App Store, IOS için 10 Haziran 2008 tarihinde geliştirilen bir uygulama mağazasıdır. Apple, 2022'nin ilk çeyreğinde Dünya çığında App Store'dan 8,5 milyar uygulamanın indirildiğini duyurmuştur. App Store, 2,11 milyon kullanılabilir uygulama ile Google Play'den sonra ikinci en büyük uygulama mağazasıdır. 2021'de tüketicilerin App Store aracılığı ile mobil uygulamalara 60 milyar dolar harcadığını belirtir. (Statista, 2021b).

Microsoft Store (eski adı Windows Store), Microsoft tarafından Windows 8 ve Windows RT (Runtime) platformları için 2012 yılında tanıtılmıştır. Öncelikle tabletlerde ve diğer dokunmatik tabanlı cihazlarda kullanılmak üzere inşa edilmiş olan Windows Store uygulamalarını dağıtmak için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, klavye ve fare ile masaüstü bilgisayarlarda ve dizüstü bilgisayarlarda da kullanılabilir (Miller, 2011; Rosoff, 2012).

Amazon Appstore, Android işletim sistemi için alternatif diğer bir uygulama mağazasıdır. Mart 2011'de açılmıştır ve 2017 itibarıyla uygulama mağazasının yaklaşık 384.537 uygulaması vardır (Statista, 2018).

Günümüzde nüfusun çoğunluğu akıllı telefonlara sahiptir, bu sebeple uygulamalara erişim kolaydır. Bu uygulamalar hayatımızı daha kolay hale getirmektedir. Şu an sosyal ağlar, seyahat, sağlık, bankacılık, fitness, takvim, oyun, haber ve daha fazla amaç için milyonlarca mobil uygulama hali hazırda kullanıma sunulmuştur. 5 milyara hızla yaklaşan toplam küresel mobil kullanıcı sayısı ile dünya nüfusunun neredeyse dörtte üçü, artık bir cep telefonu kullanmaktadır ve Ericsson'un yayınladığı rapora göre, cep telefonları artık dünyadaki çoğu insan için gündelik hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. 2022 yılı itibarıyla dünya nüfusunun yarısından fazlası bir akıllı telefon kullanıcısıdır. Tüm dijital mecralara ayrılan zamanın %52'den fazlasını mobil uygulamalar oluşturmakta ve kullanıcılar mobil uygulamaları kullanmayı web sitesi gibi diğer dijital platformlardan çok daha fazla tercih etmektedir. Kullanıcılar tarafından en çok tercih edilen 500 şirketin satışlarının yüzde 42'si mobil uygulamalar üzerinden

gerçekleşmekte ve iyi bir kullanıcı deneyimi sunan 11 mobil uygulama, bu satış oranlarında oldukça etkili olmaktadır. Ayrıca, mobil uygulama gelirlerinin 2020 yılında 189 milyar doları bulması beklenmektedir (Statista, 2018; Gezici, 2018). 2021 itibariyle dünya çapında mobil uygulama indirme sayısı 230 milyara ulaşmış, 2021 yılında dünya çapında mobil uygulamalara harcanan bütçe 170 milyar dolara ulaşmıştır. 2022 yılının ilk çeyreği ile mobil uygulamalar için harcanan bireysel miktar ortalama 5.03 dolar olarak hesaplanmıştır. (Statista, 2022e).

2.4.3 Mahalle konseptli mobil uygulamalar

Andorid yazılımların Google Play mobil uygulama mağazasında toplam 36 alt kategori bulunmaktadır. Bunlardan alışveriş, eğlence, etkinlikler, ev, haberleşme, harita ve navigasyon, iş, seyahat ve yerel, sosyal ve yaşam tarzı alt kategorilerde mahalle odaklı mobil uygulamalar tasarlanmıştır. Bu mobil uygulamalardan bazıları sadece belli sınırlar içerisindeki kişilerin oturum açarak kullanabileceği uygulamalar iken bazıları tüm ülkenin ya da tüm şehrin erişebildiği uygulamalardır.

Bölgesel uygulamaların indirme sayısı 100 ila 10.000 arasında değişirken uygulamanın kendi sistemine kayıtlı olma zorunluluğu vardır. Mahalleli bu mobil uygulamalardaki hazır verileri kullanabileceği gibi kendileri de veri üretebilmektedir. Bölgesel uygulamalar güvenlik ve kontrolü sağlama, komşular arası iletişimi kurma ve kendi bölgeden alışveriş yapabilme gibi konuları kapsamaktadır.

2.4.3.1 Güvenliği ve kontrolü sağlama

Neighborhood Crime Watch (Şekil 2.3) adlı mobil uygulama ile mahalledeki suç unsurları hızlı bir şekilde tespit edilmekte ve bu bilgiler mahalleli ile ortak bir platformda paylaşılmaktadır. Uygulamanın otomatik olarak tespit ettiği konum ve saat bilgileri mahalleli ile ortak bir platformda paylaşılmaktadır.

Mobil Uygulamanın Adı	Neighborhood Crime Watch
Son Güncelleme	2 Haziran 2017
Kategori	Haberleşme
İndirileme Sayısı	+10.000
Kullanıcı Puanlaması	3.2
Hitap Ettiği Kesim	Mahalleli
Tasarımcı	Appstry
Kullanıldığı Yer	ABD / Dallas
Link	https://play.google.com/store/apps/details?id=com.appstry.nc_watch

Şekil 2.3: 'Neighborhood crime watch' mobil uygulaması bilgileri ve arayüzü

Kaynak: Google Play, 2021(a).

Naber-Neighborhood Watch (Şekil 2.4) adlı mobil uygulama suçla ilgili gerçek zamanlı olarak uyarı yapmakta, yakın lokasyondaki şüpheli etkinlik ve olayları izlemeye yardımcı olmaktadır. Mahalle sakinlerinin temas halinde olmasını ve şüpheli olayların yerel toplumdaki suç kalıplarına dönüşmesini önlemeyi amaçlamaktadır.

Mobil Uygulamanın Adı	 Naber - Neighborhood Watch			
Son Güncelleme	13 Haziran 2019			
Teması	Haberleşme			
İndirilme Sayısı	+1000			
Kullanıcı Puanlaması	3			
Hitap Ettiği Kesim	Mahalleli			
Tasarımcı	Naber Inc			
Kullanıldığı Yer	Kanada			
Link	https://play.google.com/store/apps/details?id=com.naber.naber			

Şekil 2.4: 'Naber- neighborhood watch' mobil uygulaması bilgileri ve arayüzü

Kaynak: Google Play, 2021(b).

Field Agent (Şekil 2.5) adlı mobil uygulama verilen küçük görevlerin başarı ile tamamlanması halinde kullanıcıya ödeme yapmaktadır. Sırayla bir ürünün fotoğrafını çekmek, soruları yanıtlamak, görüş bildirmek ya da bunlara benzer diğer küçük görevler vermektedir. Görevleri doğru bir şekilde tamamlayanlar ödeme almaktadır.

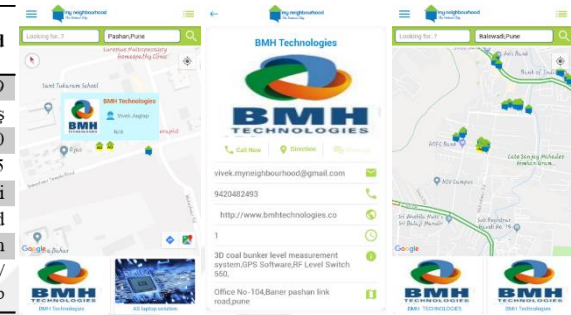
Mobil Uygulamanın Adı	 Field Agent				
Son Güncelleme	3 Mayıs 2019				
Teması	Denetleme				
İndirilme Sayısı	+500.000				
Kullanıcı Puanlaması	4.7				
Hitap Ettiği Kesim	Mahalleli				
Tasarımcı	Field Agent Inc.				
Kullanıldığı Yer	İngiltere				
Link	https://play.google.com/store/apps/details?id=net.fieldagent&hl=tr				

Şekil 2.5: 'Field agent' mobil uygulaması bilgileri ve arayüzü

Kaynak: Google Play, 2021(c).

2.4.3.2 Alışveriş ve iş

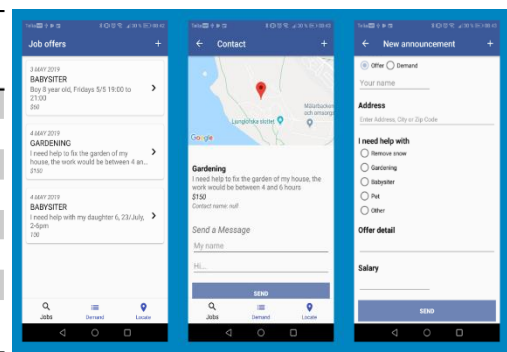
My Neighbourhood (Şekil 2.7) adlı mobil uygulama ile ikamet edilen yakın çevredeki doktorlar, tesisatçılar, elektrikçiler, restoranlar, inşaatçılar, ev hizmetleri, her türlü dükkân ve ofis hakkında bilgiler lokasyon bilgileri ile kayıtlıdır. Yakın çevredeki herkes için bir ortak platform sunulmaktadır.

Mobil Uygulamanın Adı	 My Neighbourhood	
Son Güncelleme	24 Ocak 2019	
Teması	İş	
İndirilme Sayısı	+10.000	
Kullanıcı Puanlaması	3.5	
Hitap Ettiği Kesim	Mahalleli	
Tasarımcı	MyNeighbourhood	
Kullanıldığı Yer	Hindistan	
Link	https://play.google.com/store/apps/details?id=info.dmd.com.mynehb	

Şekil 2.6: ‘My Neighbourhood’ mobil uygulaması bilgileri ve arayüzü

Kaynak: Google Play, 2021(d).

JobZone (Şekil 2.7) adlı mobil uygulama ev, işyeri, okul vb. lokasyonlarda ihtiyaç duyulan tamir işçileri ile müşteriyi buluşturmakta ya da biraz fazladan para kazanmak isteyen genç/yaşlı mahalleli için bahçecilik, bakıcılık gibi işler için mahalleliyi buluşturmaktadır. Uygulamanın mottosu “Kendi yapamayacağın işler için doğru kişiyi JobZone’da bulun” dur.

Mobil Uygulamanın Adı	 JobZone - Jobs in your neighborhood	
Son Güncelleme	10 Haziran 2019	
Teması	İş	
İndirilme Sayısı	+100	
Kullanıcı Puanlaması	3	
Hitap Ettiği Kesim	Mahalleli	
Tasarımcı	Developer Appolom	
Kullanıldığı Yer	İsveç	
Link	https://play.google.com/store/apps/details?id=com.appolom.jobs	

Şekil 2.7: ‘JobZone’ mobil uygulaması bilgileri ve arayüzü

Kaynak: APKPure, 2021.

Bakkaldan (Şekil 2.8) adlı mobil uygulama Türkiye için tasarlanan bir uygulamadır. İkamet edilen lokasyona yakın, kapıda servis yapan bakkalları listelemektedir. Bakkalarda bulunan farklı markalara ait çok çeşitli ürünleri fiyatlarıyla görüp inceleme fırsatı sunmaktadır. Sipariş alıp, kapıya servis yapan bir online platformdur.

Mobil Uygulamanın Adı		Bakkaldan	
Son Güncelleme		28 Mayıs 2019	
Teması		Alışveriş	
İndirilme Sayısı		+50.000	
Kullanıcı Puanlaması		3.4	
Hitap Ettiği Kesim		Mahalleli	
Tasarımcı Ülkesi		bakkaldan internet hizmetleri a.ş.	
Kullanılabilen Yer		Türkiye	
Link	https://play.google.com/store/apps/detail?id=com.bakkaldan.market		

Şekil 2.8: 'Bakkaldan' mobil uygulaması bilgileri ve arayüzü

Kaynak: Tamindir, 2021.

2.5 Bölüm Sonu Değerlendirmesi: Medeniyet Perspektifinde Mahallenin Dünü, Bugünü ve Yarını

Medeniyet kavramının temellendiği iki ayrı kelime kökeni bulunmaktadır. Şehir manasına gelen “medine” ve borç manasına gelen “deyn”dir. Medeniyet kelimesi şehre dair anlamlar taşımaktadır. Bu sebeple mekânsal planlama disiplini için kapsamlı anlamlar ifade etmektedir. Diğer manası borçlanmak olan kelime kökeni ise çok daha geniş kapsamlıdır. Borçlanma fiili hem bireyi hem de karşı tarafı ilgilendiren bir durumdur. Ayrıca bu fiilin yerine getirilme durumu hem maddi hem de manevi bileşenleri içermektedir. Bir insan maddi olarak başka bireye borçlanabildiği gibi yapılan iyilikler karşısında kendini manevi olarak da borçlu hissetmektedir.

Bu çalışmada medeniyet kelimesine ait olan iki ayrı bakış açısı olan şehir ve borçlanmak kelime kökleri sentezlenerek yeni bir bakış açısı geliştirilmiştir: “bireysel ve toplumsal olarak şehre karşı maddi ve manevi borçluluk hissi”. Bu kapsamda tez çalışmasında şehre dair gönüllü ya da zoraki borçluluk hallerinin ortaya konulması için oluşturulan zemin “medeniyet” olarak adlandırılmıştır.

Şehir bütünselliğini sağlayan mahalleler birer birimdir. Bu doğrultuda şehir için dile getirilen tüm sorunlar ve üretilen tüm çözümler temelde mahalle ile ilgilidir. Üst ve alt ölçek arası bağın kurulması iki yönlü olmaktadır. Mahalle özelinde çözüm önerisi

geliştiren bu çalışma, alt ölçekten üst ölçeğe bir çözüm politikası üretmeyi de hedeflemektedir. Bu çalışmanın içeriğinde Akıllı Şehir bileşeni olan BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) altyapısı donanımından faydalanarak Mahalle-M Mobil Uygulaması geliştirilmektedir. Concilio, Oliveira ve ark. (2015) akıllı şehirleri, sosyal etkileşimleri kolaylaştıran bir yaklaşım olarak sunmaktadır: “*Şehir sakinleri, insan odaklı akıllı şehir modelindeki değişimin ve yeniliğin ana itici güçleridir*”. Bu sebeple, akıllı şehir bileşeni olan Mahalle-M Mobil Uygulaması mahalle odağında geliştirilirken, içerikler mahalle medeniyeti, mahalle sosyolojisi ve mahalle teknolojisi üçgeninde insan, mekân ve zaman bağlamında bütüncül olarak ele alınmaktadır. Mahalle-M Mobil Uygulamasının sadece bir araç olarak kullanıldığı bu çalışmada, bireysel ve toplumsal kimliği tasarlamak için geçmişin güzelliklerinden ilham alan, bugünün örnek gelişimlerini gözeten ve geleceğin fırsatlarını yakalamayı amaçlayan bir süreç izlenmektedir.

Medeniyet ve mahalle literatürü kapsamında Mahalle-M Mobil Uygulamasına bir temel teşkil etmesi için incelenen ve ayrıntılandırılan kavramlar, çizelge 2.1 ile insan, mekân ve zaman bağlamında detaylandırılmıştır. Kavramlar fiziki, sosyolojik ya da idari unsurlar olmak üzere Mahalle-M Mobil Uygulaması içerisinde farklı çağrışımlar ile Komşum, Bereket, Dedektif ve İstişare butonları altında bugünün ihtiyaçları için derlenmiştir.

Çizelgede yer alan kavramlar ortaya çıktığı dönem içinde değerlendirilmiştir. Yani geçmişteki bir kavramın bugünün ya da yarının mahalle oluşumu içerisinde yeniden ele alınması gerekmektedir. Örneğin, şimdilerde fiziken ortadan kalkan sadaka taşları farklı kurum ve kuruluşlar aracılığıyla bugün halen sürdürülen bir gelenektir. Güvenlikli site formu bugün ortaya çıkmış olsa da farklı revizeler ile geleceğe taşınacaktır ya da geleceğin sanal mekânlarının ipuçları mobil uygulamalar aracılığı ile bugünden tecrübe edilmektedir.

Çizelge 2.1: İnsan, mekân ve zaman bağlamında mahalle olgusu

İNSAN		MEKÂN	ZAMAN
KOMŞU		MAHALLE	DÜN, BUGÜN VE YARIN
Bireysel	Kadı İmam Mahalle Mütevellisi Deli / Veli Ağabey / Delikanlı / Kabadayı Zengin Fukara Bekçi	Az Katlı Müstakil Kerpiç Evler Avlu Cumba	
Toplumsal	Komşuluk Mahalleli Vakıf / Dernek Ahilik Kefillik Gölge Oyunları Sokak Oyunları Veresiye Defteri	Aşevi Bakkal Bedesten / Çarşı / Pazarı Bekar Odası Cuma (Merkez) Cami Çeşme Çıkmaz Sokak Çınaraltı / Söğütaltı Dârülimâre Hamamı Hıta / Hıttâ Kahvehane Kapı Eşiği / Kaldırım Kıraathane Mahalle Mektebi Medrese Mescit Meydan Mezarlık Sadaka Taşı	Geçmişin Geleneksel Mahallesi
Birey	Muhtar İhtiyar Heyetleri Site Güvenlik Görevlisi	Apartman Güvenlikli Site Rezidans Toplu Konut Akıllı Ev	
Toplum	Yapı Kooperatifçiliği	Fransız Balkon Hiper / Süper / Zincir Market Pasif Yeşil Alan Akif Yeşil Alan Çocuk Parkı Mahalle Konakları	Bugünün Mahallesi
Dijital Mahalle Yöneticisi		Bilgi ve İletişim Teknolojileri ile donanmış mekânlar	Geleceğin Akıllı Mahallesi

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmanın veri toplama ve analiz aşamasında “saha çalışması”, “deney amaçlı mobil uygulama tasarımı” ve “etnografik araştırma” yöntemleri birlikte kullanılmıştır.

3.1. Saha Araştırması

Çalışma için Konya ili, Selçuklu ilçesi, Yazır Mahallesi içinde tanımlı bir kent parçası örnek saha olarak seçilmiştir.

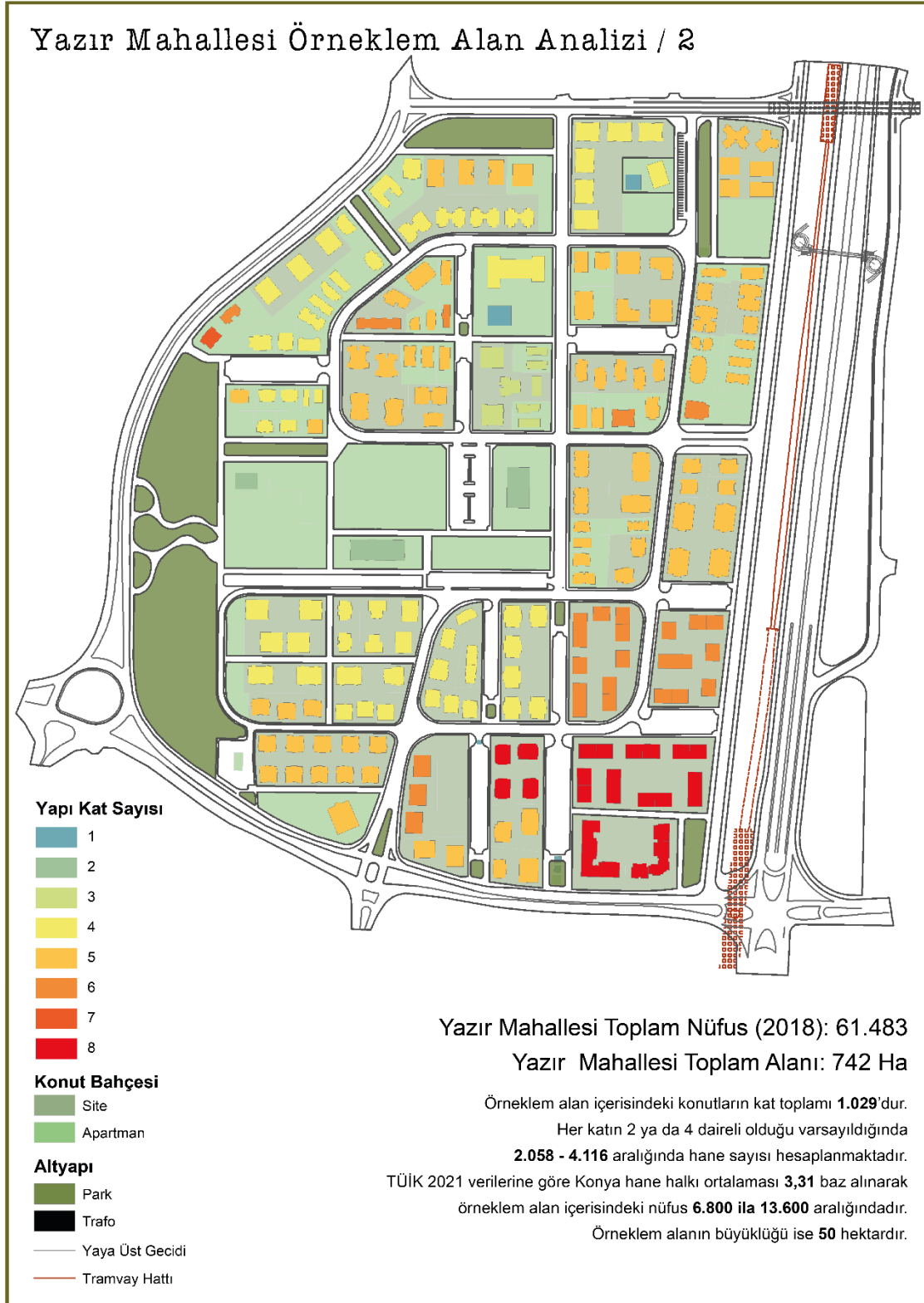

Şekil 3.1 a) Yazır Mahallesi'nin Konya içindeki yeri b) Yazır Mahallesi içinde seçilen örnek alan c) Örnek alanının detaylı görünümü, **Kaynak:** Google Earth, 2021

Bu alan, çalışmanın kuramsal-kavramsal bakışı kapsamında, Türkiye’de mahalle diye anılan ancak tipik bir apartman yığını olarak tanımlanabilecek nitelikte bir sahadır. Bu saha farklı konut tipolojilerine (rezidans, güvenli/korunaklı site, apartman, müstakil konut), farklı türde eğitim alanlarına (lise, ortaokul, ilkokul, anaokulu/kreş/gündüz bakım evi ve kurs merkezleri), çeşitli sosyal etkileşim ve yaşam odaklarına (plaza, çarşı, AVM, zincir mağaza, büyük/küçük işletmeler) ve farklı sosyolojik oluşumlara (farklı meslekler, gelir durumu, sosyal ilişki tarzları vb.) ev sahipliği yapmaktadır. Yazır Mahallesi, geniş bir alana yayılmaktadır; ayrıca araştırmada süre, bütçe ve insan kaynağı kısıtları bulunmaktadır. Bu sebeple saha çalışması, mahalle içinde tanımlı bir örnek alan içerisinde gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.1.a). Saha çalışması kapsamında seçilen alanı tanımak adına önce çeşitli fiziki çevre analizleri (arazi kullanımı, yapı türü, yapı durumu, işlevlendirme, kat sayısı, altyapı durumu vb.) yapılmıştır (Şekil 3.2 ve Şekil 3.3). Ardından hafta içi / hafta sonu, sabah, öğle ve akşam saatleri olmak üzere farklı zaman dilimlerinde sahada sosyolojik gözlemler yapılmıştır. Saha içerisindeki ailelerde sosyo-ekonomik çeşitlilik gözlemlenmiştir.

Şekil 3.2: Yazır mahallesi örneklem alan saha çalışması fiziki çevre analizi / 1

Şekil 3.3: Yazır mahallesi örnekleme alan saha çalışması fiziki çevre analizi / 2

3.2. Deney Amaçlı Tasarlanan Mobil Uygulama: Mahalle-M

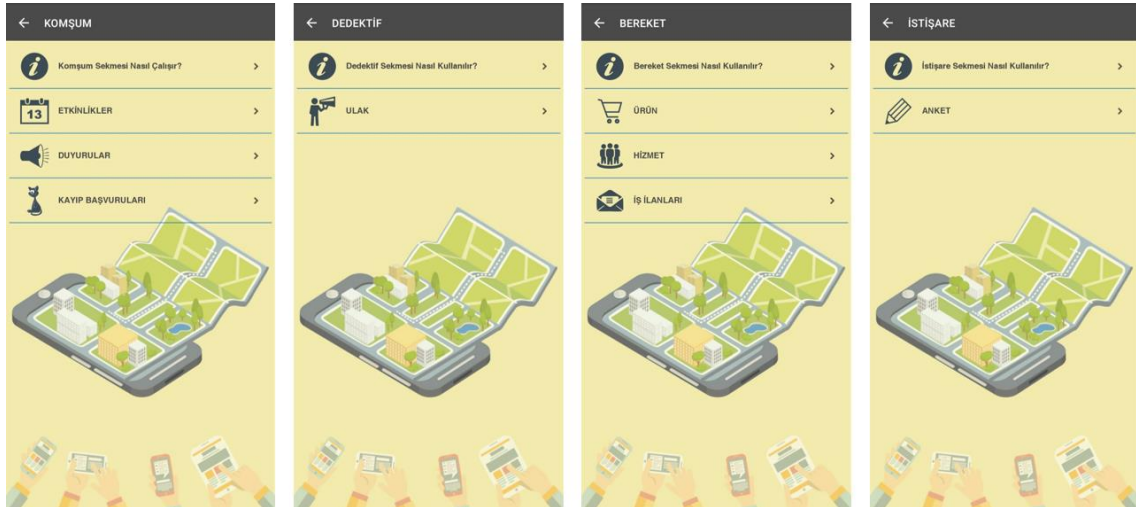
Tipik bir apartman yığını olma özelliği taşıdığı için seçilen sahayı, teknoloji altyapısı kullanarak gerçek bir mahalleye dönüştürmenin mümkün olup olmadığını deneysel bir yolla anlamak amacıyla bu çalışma kapsamında “**Mahalle-M**” isimli özgün bir mobil uygulama tasarlanmıştır. “Mahalle-M” markası, Mahalle Mobil ifadesinin bir kısaltması olarak doğmuştur. Mobil uygulama içinde dört ana bölüm bulunmaktadır: “etkileşim”, “iletişim”, “paylaşım” ve “yönetişim”. Bu bölümler, gerçek bir mahallede olması gereken dört özelliğe karşılık gelmektedir. Bu dört buton bu çalışmanın literatür taramasında elde edilen akademik veriler ışığında kurgulanmıştır. Bir başka ifade ile geleneksel mahallenin mirası, bugünün mahallesindeki ihtiyaçlar ve geleceğin mahallesi olan akıllı mahallenin imkânları bu dört butonun temelini oluşturmaktadır. Bu dört buton ile ilgili tüm ayrıntılara aşağıda yer verilmiştir. Mahalle-M mobil uygulaması, bu araştırma kapsamında yapılacak deneyde kullanılacak verileri hem toplama hem de analiz etme özelliğiyle tasarlanmış bir yazılımdır. Mahalle-M mobil uygulamasının logosu, arayüzü ve içerik tasarımı aşağıda sunulmaktadır (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 a) Google Play arayüzü **b)** Mahalle-M mobil uygulaması üye ol arayüzü **c)** Mahalle-M mobil uygulaması giriş yap arayüzü **d)** Mahalle-M mobil uygulaması ilk giriş arayüzü

Mahalle-M mobil uygulaması, 1 ay süren deney boyunca Google Play Store üzerinden ücretsiz erişime sunulmuştur. Seçilen sahada ikamet eden, çalışan ve okuyan kişiler mobil uygulamaya ad-soyad, e-posta adresi ve konum bilgilerini girerek basit bir şifre ile kaydolmuştur. Mobil uygulama arayüzü içerisinde mahalle içi etkileşimi

“komşum” bölümü; mahalle içi iletişimi “dedektif” bölümü; mahalle içi paylaşımı “bereket” bölümü; mahalle içi yönetişimi “istişare” bölümü üzerinden gerçekleştirmek hedeflenmiştir. Her ana bölüm, kendi içinde duyuru, form ve ilan gibi çeşitli alt bölümlere ayrılmaktadır (Şekil 3.5).

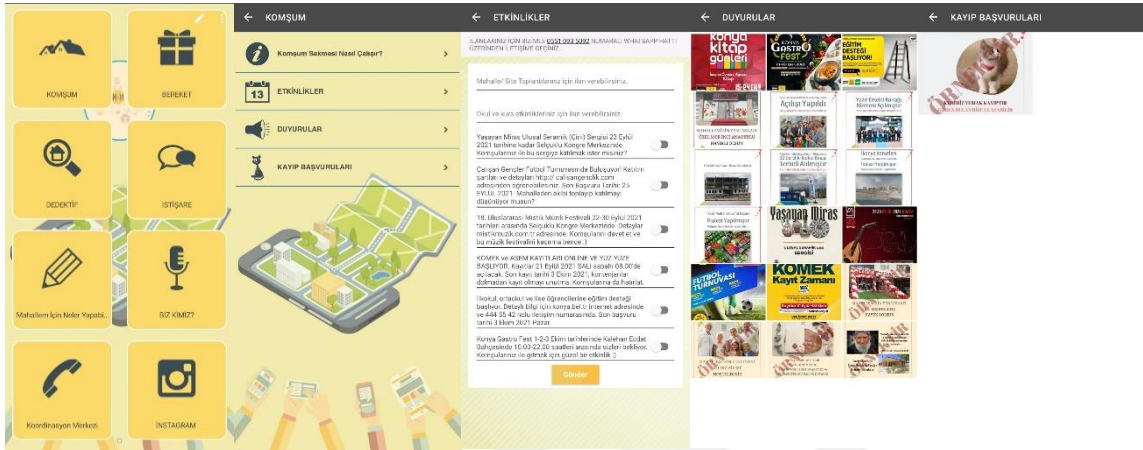
Şekil 3.5 a) Komşum butonu arayüzü b) Dedektif butonu arayüzü c) Bereket butonu arayüzü d) İstişare butonu arayüzü

Komşum: Komşum butonu, geleneksel mahallelerde sıkça sergilenen **imece** davranışı üzerine kurgulanmıştır çünkü geleneksel mahalle yapısında, komşuluk ilişkilerinde ve etkileşiminde imece yöntemi önemli bir yer tutmaktadır. Bu doğrultuda komşum butonu altında **duyurular** kategorisi oluşturulmuştur. Geleneksel mahallelerde uzakta veya yakında gerçekleşen her etkinlik kulaktan kulağa duyulmakta, mahalleli bir davet beklemeden duyduğu etkinliklere katılım sağlamaktadır. Bu doğrultuda komşum butonu altında **etkinlik** kategorisi oluşturulmuştur. Geleneksel mahallede cami minaresinden mahalleliye seslenilerek kayıp kişi, hayvan ya da eşya aranıp bulunmaktaydı. Bu eylemden esinlenilerek, ihtiyaç üzere komşum butonu altında **kayıp ilanları** kategorisi oluşturulmuştur.

Mahalle-M mobil uygulaması içinde bu bölüm mahalle içi etkileşimi, birlik ve beraberliği sağlama amaçlı oluşturulmuştur. Kendi içinde üç alt bölüme ayrılmaktadır. “Duyurular” başlığı altında mahalle sakinleri, mutluluklarını ve hüznelerini paylaşmaktadır. Yeni doğum, nikâh, düğün, cenaze, yeni işyeri açma, yeni eve taşınma vb. duyurular bu başlık altında yapılmakta, böylece mahallede yaşayan herkesin komşularının özel anlarından haberdar olması, hatta tebrik, dua, dilek ve temennilerini komşularına doğrudan iletebilmesi sağlanmaktadır. “Etkinlikler” başlığı altında, mahalle

içerisinde ya da şehirde organize edilen etkinliklerden mahalleli haberdar edilmektedir. Mahalle sakinlerinin bu etkinliklere katılımı teşvik edilmekte, mahalle içerisindeki fiziki mekânlarda sosyal buluşmalar sağlanmakta, yakın ve uzak komşular arası fiziki ve çevrimiçi (online) etkileşim artırılmaktadır. “Kayıp Başvuruları” başlığı altında mahalle içinde kaybolan bir canlı veya eşya hakkında çözüm odaklı hızlı duyuru, paylaşım ve bilgilendirmeler yapılabilmektedir (Şekil 3.6).

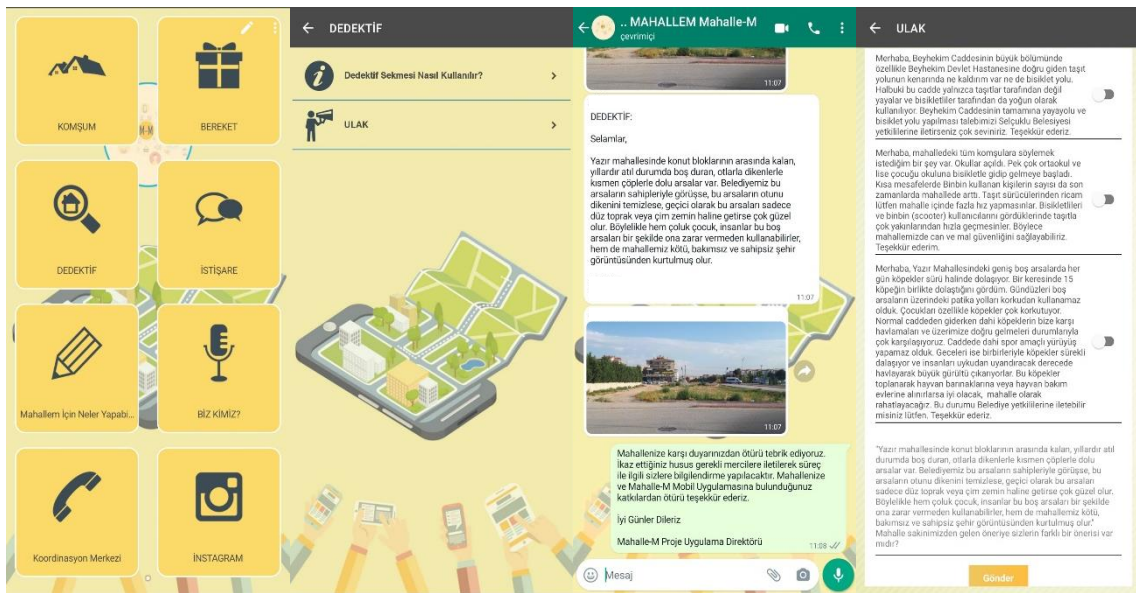

Şekil 3.6 :Mahalle-M mobil uygulaması komşu butonu

Dedektif: Dedektif butonu, geleneksel mahallelerde güçlü yer tutan **otokontrol** mekanizması üzerine kurgulanmıştır. Geleneksel mahallelerde avluda, kaldırımda ve sokakta gününün büyük bölümünü geçiren kadınlar, yaşlılar ve çocuklar, otokontrol (izleme ve denetim) mekanizmasının başat aktörleridir. Bu mekanizma sayesinde mahalleye ve sokağa girip çıkan yabancılar takip edilir ve gerektiğinde mahallenin ileri gelen zenginlerine ya da mahalle muhtarına durum iletilir. Dedektif butonu altında **ulak** kategorisi oluşturulmuştur. Bu kategori, mahallelinin bir aidiyet ve sorumluluk duygusuyla hareket ederek yaşadığı yeri izlemesini ve denetlemesini, bir sorunla karşılaştığında durumu Mahalle-M Koordinatörü aracılığıyla diğer mahalle sakinlerine ve yerel yönetim birimlerine bildirmesini sağlamaktadır.

Mahalle-M mobil uygulaması içinde bu bölüm mahalle içi iletişimi, duyarlılığı ve sorumluluğu artırmak amaçlı oluşturulmuştur. Mahallenin fiziksel alt ve üst yapısına dair iyileştirmeler mahalle sakinlerinin katılımı ile bu bölümde gerçekleştirilmektedir. Kolektif bir ruh ile mahalleli tarafından veya ilgili yerel yönetim tarafından çözülebilecek sorunlar bu bölümde görüşülmekte ve çözüme kavuşturulmaktadır. Bu bölüm, mahalle sakinlerinin ufak müdahaleler ile yaşam ve çalışma alanlarını güzelleştirmelerini, fiziki

alt ve üst yapı sorunlarını çözmelerini, fiziki çevreye yönelik umursamaz tavrı kırmayı hedeflemektedir. Mahalle sakinlerinin kendi aralarında görüşerek çözemeyecekleri sorunlar, öneri, istek ve şikâyetler bu bölüm yardımıyla hızlıca ilgili yerel yönetime, yerel yönetimin başvuruya cevabı ise yine bu bölüm üzerinden mahalle sakinlerine iletilmektedir. Bu bölümde yapılan tüm görüşmelerde kullanıcı bilgileri gizli tutulmaktadır. Dolayısıyla görüşmelerde bireyler ön plana çıkmamakta, ikili tartışmalara yer verilmemekte, toplumsal ve kamusal fayda ön planda tutulmaktadır (Şekil 3.7).

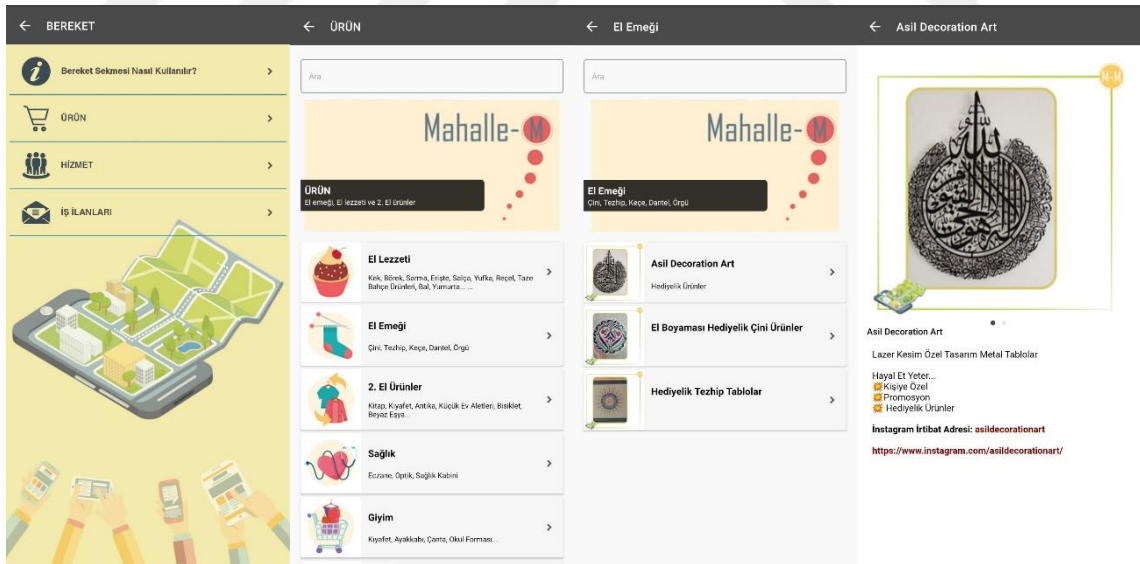

Şekil 3.7: Mahalle-M mobil uygulaması dedektif butonu

Bereket: Sahip olduklarının bir kısmını en yakınındakilerle paylaşmanı öngören komşuluğa dayanan geleneksel mahalle kültürü, bugünün mahallesine bereket butonu üzerinden aktarılmıştır. Bereket butonu altında **hizmet** ve **ürün** kategorileri kurgulanmıştır. Mahalleli, bu butonu kullanarak el emeği ürünlerini satışa çıkarmakta, ürünü alan ve satan komşular arasında bir iletişim kurulmaktadır. Yine bu buton üzerinden ücretli veya ücretsiz hizmet alımı/sunumu gerçekleştirilebilmektedir. Geleneksel mahallenin özünde bulunan zenginlik fakiri gözetip kol kanat gerdiği sosyal adaleti tesis etmek üzere kurulmuş sosyolojik denge bugünün mahallesinde Mahalle-M mobil uygulamasına **iş ilanları** olarak yansımıştır.

Mahalle-M mobil uygulaması içinde Bereket bölümü, mahalle içi paylaşımı, yardımlaşma ve dayanışmayı artırma amaçlı oluşturulmuştur. Bölüm, kendi içerisinde üç alt bölüme ayrılmaktadır: **“ürün”**, **“hizmet”** ve **“iş ilanları”**. Mahalle sakinlerinin satmak üzere kendi ürettiği veya başka bir yerden getirdiği ürünler (süs eşyaları, ev

yapımı yemekler vb.) indirimli fiyatlarla ve çeşitli kampanyalarla ürün bölümünde diğer mahalle sakinlerine duyurulmaktadır. Ayrıca bu bölümde ikinci el ürün/eşya satışı ya da takası da teşvik edilmektedir. Bu yolla yerel ekonomik üretim ve tüketim döngüsünü mahalle ölçeğinde harekete geçirmek ve paylaşım ekonomisine geçiş için zemin hazırlamak hedeflenmektedir. Hizmet bölümünde ise “**ücretli hizmet**” ve “**gönüllü hizmet**” olmak üzere mahalle sakinlerine iki farklı imkân sunulmaktadır. Mahalle sakinleri özel ders verme, çocuk bakma vb. hizmetleri komşularına ücret karşılığında ya da gönüllü olarak verip bu hizmetleri alabilmektedir. Ayrıca mahalle sakinleri ve ticari işletmeler, kendi sundukları tamir, boyama, taşıma vb. hizmetleri komşularına indirimli fiyatlarla ve çeşitli kampanyalarla sunabilmektedir. Bereket bölümü, finansal açıdan mahalle sakinlerinin birbirini desteklemesi ve mahalle içi tanışıklığın artması noktasında bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu bölüm mahalle sakinlerinin yürünebilir mesafede tüm sosyo-ekonomik imkânlarla ulaşabilme ilkesine dayalı olarak geliştirilmiştir. Bereket bölümünde, el lezzetlerinden ikinci el ürüne kadar, sağlık sektöründen gıda sektörüne kadar birçok alanda ticari işletmeler için “**Sanal Market Rafı**” oluşturulmuştur. Bu raf, mahallede yönetim, paylaşım ve yardımlaşma gibi farklı mekanizmaları kendiliğinden harekete geçirmek üzere kurgulanmıştır (Şekil 3.8).

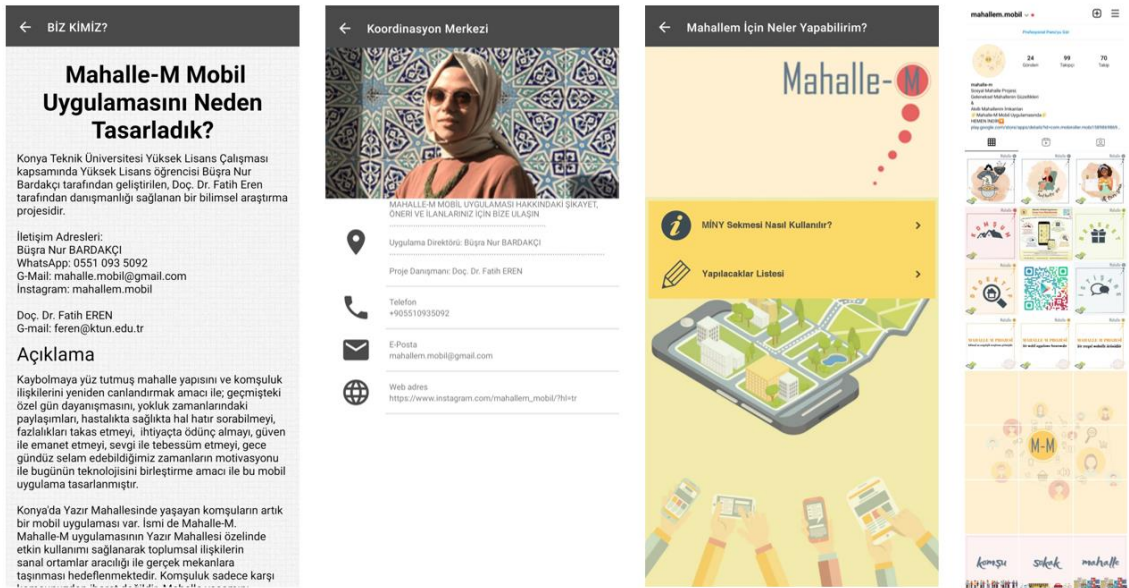
Şekil 3.8: Mahalle-M mobil uygulaması bereket butonu

İstişare: İstişare butonu, yönetim kavramı üzerine inşa edilmiştir. Her mahalle sakini, içinde yaşadığı fiziksel ve sosyal çevreye bir katkı sunabilir. Anadolu şehirlerinde devlet sadece şehrin dış etkenlere karşı güvenliğini sağlamakla sorumlu iken, iç asayiş ve donanım tamamen şehirde yaşayanlara bırakılmıştır. Şehir halkı, mahalli düzeyde çeşitli

sorumluluklar taşımaktadır. Geleneksel mahallelerde sorumluluk vakıflar aracılığıyla üstlenilmektedir. Mahallenin fiziksel yapısını iyileştirme ya da sosyolojik yapısını sağlıklılaştırma, vakıflar içerisinde durum değerlendirmesine tabiidir.

Mahalle-M mobil uygulaması içinde istişare butonu mahalle içi yönetişimi sağlama amaçlı oluşturulmuştur. Bu bölümü kullanarak mahalleli, yerel ticari işletmeler, okul yönetimleri, kamu kurumu müdürleri, mahalle muhtarı ve yerel yönetim birimi, mahalle sakinlerinin tercih, eğilim ve beklentilerini öğrenebilmekte, belli bir konudaki görüşlerini hızlıca toplayabilmektedir.

Yukarıda sıralanan dört ana bölüme (komşum, dedektif, bereket, istişare) ilave olarak mobil uygulama içinde, yapılan deneysel çalışma hakkında şeffaf bilgi veren ve bir güven ortamı oluşumuna hizmet eden dört yan bölüm bulunmaktadır (Şekil 3.9): **“Biz Kimiz?”**, **“Koordinasyon Merkezi”**, **“Instagram”** ve **“Mahallem İçin Ne Yapabilirim (MİNY)”**.

Şekil 3.9 a) Biz kimiz? b) Koordinasyon merkezi c) Mahallem için neler yapabilirim d) Instagram mahallem.mobil hesap görünümü

Biz Kimiz?: Bu bölüm içinde deneysel araştırmayı yapan kurum/kişiler, araştırmanın amacı, hedefi ve süresi hakkında aşağıdaki açıklamaya yer verilmiştir.

Konya Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Çalışması kapsamında Yüksek Lisans Öğrencisi Büşra Nur Bardakçı tarafından geliştirilen, Doç. Dr. Fatih Eren tarafından danışmanlığı sağlanan bir bilimsel araştırma projesidir.

Kaybolmaya yüz tutmuş mahalle yapısını ve komşuluk ilişkilerini yeniden canlandırmak amacı ile geçmişteki özel gün dayanışmasını, yokluk zamanlarındaki paylaşımları, hastalıkta sağlıkta hal hatır sorabilmeyi, fazlalıkları takas etmeyi, ihtiyaçta ödünç almayı, güven ile emanet etmeyi, sevgi ile tebessüm etmeyi, gece gündüz selam edebildiğimiz zamanların motivasyonu ile bugünün teknolojisini birleştirme amacı ile bu mobil uygulama tasarlanmıştır.

Konya'da Yazır Mahallesi'nde yaşayan komşuların artık bir mobil uygulaması var. İsmi de Mahalle-M.

Mahalle-M mobil uygulamasının Yazır Mahallesi özelinde etkin kullanımı sağlanarak toplumsal ilişkilerin sanal ortamlar aracılığı ile gerçek mekânlara taşınması hedeflenmektedir. Komşuluk sadece karşı komşunuzdan ibaret değildir. Mahalle yaşamını paylaşan her ev bizim şehir içindeki ilk yakın eş, dost, akraba olmayan çevremizdir; Mahallemizdir.

Yazır Mahaltesinde yapılacak 1 aylık sanal deney ile; Mahalle-M mobil uygulamasını Yazır Mahallesi'nde ikamet eden komşularımız, düzenli ve yaygın şekilde verimli olarak kullanım sağlayabilir ise mahalle temelli bu mobil uygulama merkezi yönetim ve uygulamaları ile entegre edilerek daha sürdürülebilir, uzun yıllar kullanılabilir ve yeniliklere uyum sağlar bir gelişme gösterebilir. Mobil uygulamamızın amacı yerelde kullanım olsa da ülkemizde yaygın bir kullanım alanı elde etmeyi hedeflemektedir.

Son olarak, Mahalle-M mobil uygulaması Konya Teknik Üniversitesi tarafından onaylı/tescilli Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilmekte, elde ettiğimiz veriler bireysel değil toplum/kamu yararı için kullanılmakta, hiçbir veri tarafımızca proje harici depolanmamakta ve üçüncü şahıslar ile paylaşılmamaktadır.

Koordinasyon Merkezi: Bu bölüm içinde, mahalle sakinlerinin deneysel araştırmayı yapan kişilere doğrudan ulaşabilmeleri için iletişim bilgilerini içeren aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir.

Mahalle-M mobil uygulaması hakkındaki şikâyet, öneri ve ilanlarınız için bize ulaşın.

Uygulama Direktörü: Büşra Nur BARDAKÇI

Proje Danışmanı: Doç. Dr. Fatih EREN

Telefon Numarası: 0551 093 .. ..

E-Posta Adresi: mahallem.mobil@gmail.com

Sosyal Medya: www.instagram.com/mahallem_mobil

Instagram: Deneysel araştırma kapsamında mahalle sakinlerine ulaşmak ve Mahalle-M mobil uygulamasını indirmelerini sağlamak üzere bir Instagram hesabı oluşturulmuştur. Sosyal medyanın sanal birer mekân ve kitlesel ulaşım aracı haline geldiği günümüz teknoloji dünyasında Mahalle-M mobil uygulamasının tanıtımı, öncelikle arayüz kullanımına aşına olunan Instagram mobil uygulaması ve sosyal medya üzerinden başlatılmıştır. “**Sanal Mahalle Projesi: Geleneksel Mahallenin Güzellikleri & Akıllı Mahallenin İmkânları**” mottosu üzerinden Instagram’da mahalle sakinlerine yönelik mobil uygulama tanıtımları gerçekleştirilmiştir. Mahalle-M markasının; bir sosyal mahalle ürünü olduğu, bir mobil uygulama tasarımı olduğu ve bilimsel bir araştırma girişimi olduğu bu platform aracılığı ile mahalle sakinlerine anlatılmıştır. Mahalle-M mobil uygulamasının Google Play Store üzerinden nasıl cep telefonlarına indirileceği detaylıca Instagram sayfasında anlatılmıştır. Mahalle-M mobil uygulama arayüzü ve ana bölümleri hakkında bilgilendirme metinleri yine ilk olarak Instagram’da yayınlanmıştır. Bunun yanında Instagram hesabında deneysel araştırma süresince mahalle sakinlerinde farkındalık oluşturma amacıyla bugünün mahallelerinin sorunları ve gerçek bir mahallenin nasıl olması gerektiği ile ilgili çok çeşitli paylaşımlar yapılmıştır.

Mahalle için Ne Yapabilirim (MİNY): Bu bölüm içinde mahalle sakinlerinin ikamet ettikleri, çalıştıkları veya okudukları mahalle için bireysel olarak neler yapabileceklerini anlamalarına yardımcı olacak aşağıdaki açıklamaya yer verilmiştir.

Yapılacaklar Listesi 1; Komşum, Bereket, Dedektif ve İstisare butonlarından vereceğiniz ilanlar için taslak hazırlayabilirsiniz.

ÖRNEĞİN;

25 Eylül 2021 Yılmaz & Güney Aileleri Düğün Daveti ilanı

Köyüm Şarküteri işletmem için haftalık indirim ilanı

Bilge Etüt Merkezi işletmem için alanında uzman Matematik Öğretmeni ilanı vb.

Yapılacaklar Listesi 2; Mahalle ve komşularınız için bireysel sorumluluklarınız olduğunu unutmayınız. Mahalle içindeki birlik, paylaşım ve güven için her birey üzerine düşeni aksatmadan ve zorunluluk hissetmeden alışkanlık haline getirir ise "nerede o eski mahalleler" diye andığımız günler hiç uzak olmayacaktır.

ÖRNEĞİN;

Geri dönüştürülebilir atıkları en az haftada bir kez ayrıştırmayı unutma

Hasta alt komşum için geçmiş olsun ziyareti ve bir tas çorba ikramı

Komşu çocuklarına ilkokul ödevlerinde, sınava hazırlık derslerinde yardımcı ol.

Onları motive et.

3.3. Etnografik Araştırma

Mahalle-M mobil uygulamasının seçilen sahada 1 ay süreyle tanıtılması ve mobil uygulamanın mahalle sakinleri tarafından aktif kullanılmasını sağlamak amacıyla bu tezin yazarı (araştırmacı) doğrudan sahada araştırmalar yapmaktadır. Mobil uygulama ve mahalle sakinleri arasında iletişimi sağlayan bir “koordinatör” rolüyle araştırmacı, deneyin başından sonuna kadar süreci tasarlayan, koordine eden ve uygulayan kişi olmuştur. Bu tarz veri toplama yöntemi literatürde “etnografik araştırma” olarak anılmaktadır.

“Etnografi, bir insan grubunu ya da bir grubun kültürünü anlama ve betimleme için gösterilen bilimsel çabaların bütünüdür. Nitel düşünceye dayalı bu çabalar, araştırılan grup ya da kültürün bütününi, bileşenlerini, onların arasındaki ilişkileri, kültürün mensuplarının gözünden görüp onların kültür kodlarıyla açarak anlamayı içerir. Bir grubu anlamanın anahtarı o grubun kullandığı iletişim kodlarıdır. Kültür ve iletişim arasındaki temel bağlantı da bu noktadadır. İnsan iletişimde kullanılan kodlar kültürel kodlardır. Etnografik araştırmanın sonucunda nitel veriler elde edilir. Bu verilerin işlenerek operasyonel hale getirilmesi, yani bulguya çevrilmesi ve yorumlanıp değerlendirilmesi de nitel tekniklerle yapılır. Sonuç olarak etnografik çalışmanın bütün evreleri nitel düşünceye dayalı olarak yürütülür. Etnografi, araştırdığı birey, grup ya da kültürü gündelik yaşamı içinde, kendi bağlamında, geçmişi ve mevcut ilişkileri ile her birini tek tek ve hepsini bütün olarak anlamaya çalışan, bilgili, donanımlı ve nitel düşünebilen araştırmacıların işidir” (Kartarı, 2017).

1 ay süren deneysel (etnografik) araştırma kapsamında araştırmacı, koordinatör rolüyle hem fiziki ortamda hem de sanal ortamda mahalle sakinleri ile aktif temas halinde olmuştur. Mahalle sakinleri ile sürecin başından sonuna birebir muhatap olunmuş, mobil uygulama ile ilgili her tür destek sunulmuştur. Etnografik yöntem sayesinde deney süreci bütünlüklü ve sağlıklı olarak işlemiş, mahalle sakinleri ve araştırmacı arasında hızlı ve güçlü bir iletişim kanalı oluşturulmuştur. Deneysel araştırma ve Mahalle-M mobil uygulaması hakkında mahalle sakinlerinin bilgilendirilmesi amacıyla broşürler ve afişler hazırlanmıştır (Şekil 3.10 ve Şekil 3.11). Bu broşür ve afişler mahalledeki tüm konut ve işyerlerinin kapılarına asılmıştır.

**“Mahalle-M Mobil Uygulaması
Konya Yazır Mahallesi”**

Google Play 'DEN İNDİR

KOMŞUM

BEREKET

HİZMETLER

ÜRÜNLER

DUYURULAR

ETKİNLİKLER

KAYIP İLANLARI

Instagram

BİZ KİMİZ?

ANKETLER

DEDEKTİF

NELER OLUYOR?

MAHALLEM İÇİN

KOORDİNASYON...

İLAN VERMEK İÇİN BİZİMLE İLETİŞİME GEÇİN

0551 093 5092 mahallem.mobil mahallem.mobil@gmail.com

Şekil 3.10: Deneysel araştırma süresince mahalle esnafına dağıtılan afişler

KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
1970

Mahalle-M Mobil Uygulaması

Konya Yazır Mahallesi

İkamet Edenler, Okuyanlar ve Çalışanlar

ile Hemen İndir

SİZİ MAHALLE-M MOBİL UYGULAMASINI DENEYİMLEMEYE DAVET EDİYORUZ

KOMŞUM

Evinizin, okulunuzun ve işyerinizin yakın çevresinde yaşayan insanlara söylemek istediğiniz bir şey var mı?

BEREKET

Size ait bir ürün veya hizmeti yakın çevrenizdeki kişilere ücretsiz duyurmak ister misiniz?

DEDEKTİF

Yakın çevrenizde gördüğünüz kentsel bir sorunu Selçuklu Belediyesine doğrudan iletmek ister misiniz?

Mahalle-M Mobil Uygulaması,
Konya Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen
201021021 nolu proje kapsamında geliştirilmiştir.
Yazır Mahallesi, mobil uygulamanın 1 ay süreyle deneneceği ilk pilot mahalle olarak seçilmiştir.

0551 093 5092

mahallem.mobil

mahallem.mobil@gmail.com

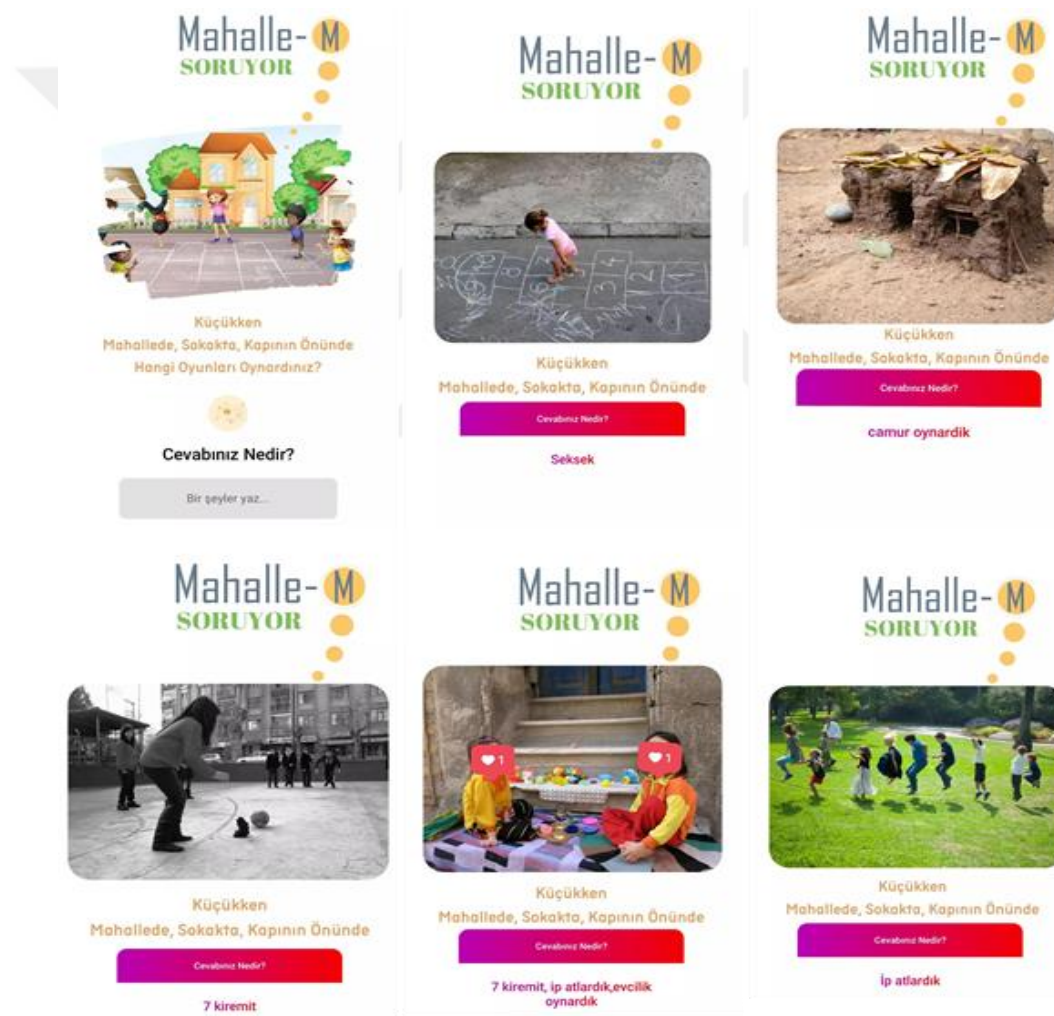
Şekil 3.11: Deneysel araştırma süresince mahalle esnafına dağıtılan afişler

Etnografik araştırmada 15 Eylül – 20 Ekim 2021 tarihleri arasında mahalle muhtarı, mahalle cami imamı ve müezzini, okul ve kurs müdürleri, öğretmenler, çalışanlar, küçük-büyük işletme sahipleri ve çalışanlar, apartman sakinleri, site sakinleri ve yöneticiler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Deneysel araştırma için hazırlanan afiş ve broşürler 22-29 Eylül 2021 tarihleri arasında muhtarlık binası duyuru panosuna, özel eğitim kurumları duyuru panosuna, küçük ve büyük işletmelerin vitrinine, apartman ve sitelerin duyuru panolarına ve asansör içlerine asılmıştır. Ayrıca 29 Eylül – 20 Ekim 2021 tarihleri arasında mahalle muhtarına

50 adet, küçük-büyük işletme sahiplerine 100 adet, özel eğitim kurslarına 100 adet ve mahalle sakinlerine 100 adet dağıtması için afiş ve broşür bırakılmıştır.

Hem mahalle sakinlerini hem deneysel araştırmadan haberdar etmek hem de Mahalle-M mobil uygulamasını tanıtmak için instagramda “mahallem.mobil” kullanıcı adı ile bir hesap açılmıştır. Bu hesap üzerinden mahalle sakinleri süreçle ilgili detaylı bilgilendirilmiştir. Instagram üzerinden tanıtım şablonları “gönderi” olarak, haber şablonları ise “hikaye” (Şekil 3.12 ve Şekil 3.13) olarak paylaşılmıştır. Instagram hesabı işletme türünde açılmıştır. Böylelikle hesap içerisindeki tüm etkileşimler nicel veri olarak toplanmış, istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 3.12: Instagram hesabı üzerinden gerçekleştirilen etkileşime örnekler

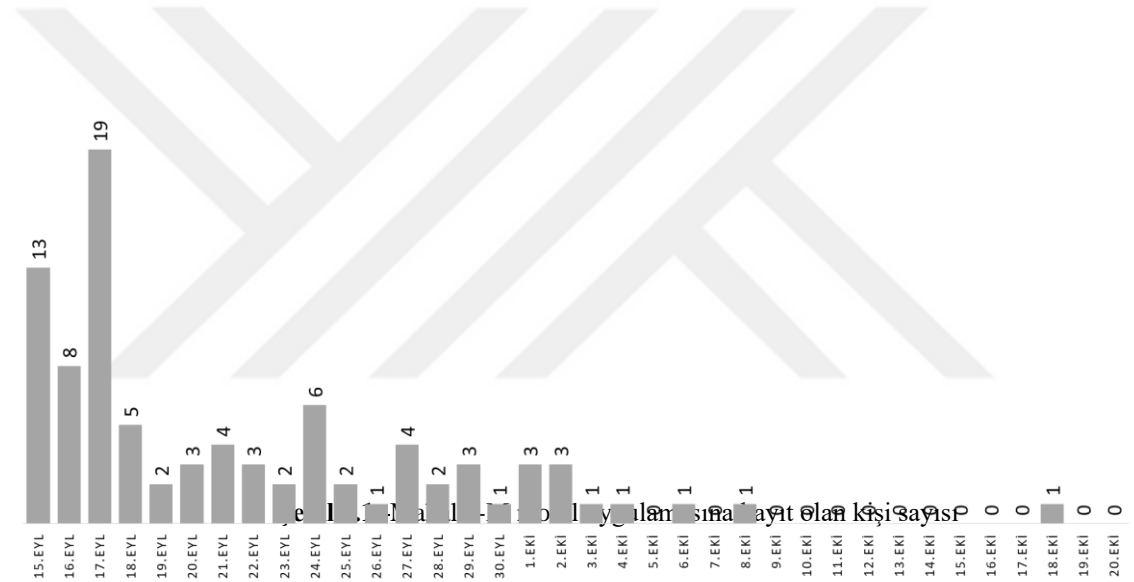

Şekil 3.13: Instagram hesabında yapılan paylaşımlara örnekler

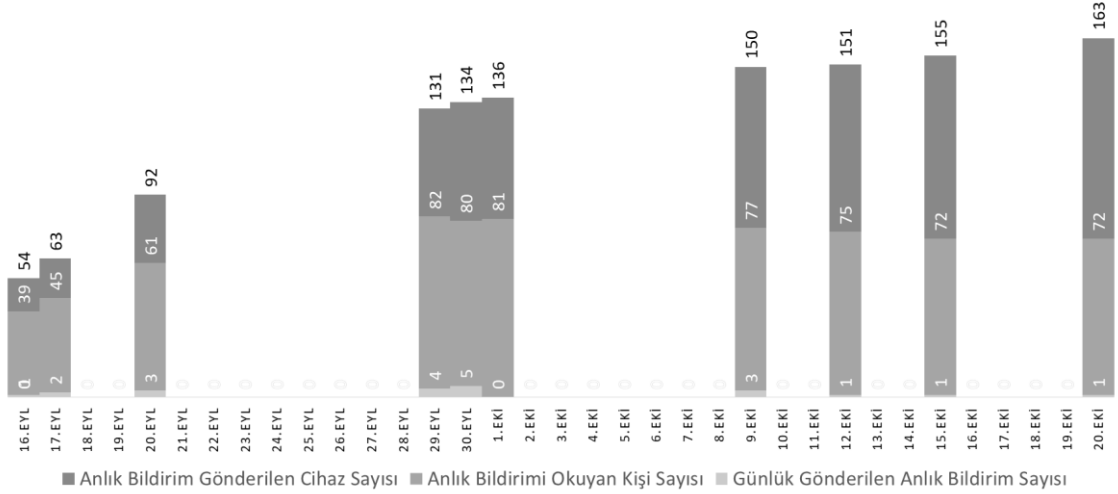
4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Mahalle-M Mobil Uygulaması Genel Kullanıcı İstatistikleri

Mahalle-M mobil uygulaması üzerinden gerçekleştirilen deneysel araştırma sonucunda aşağıdaki verilere ulaşılmıştır. Seçilen mahallede 113 kişi uygulamayı indirmiş (Şekil 4.1) ve e-posta bilgilerini girerek sisteme kaydolmuştur. Mobil uygulamayı cep telefonuna indiren kişiler uygulamayı bireysel ya da ailece kullanmıştır. 1 ay süren deneysel araştırma süresince günlük ortalama 2 yeni kullanıcı sisteme üye olmuş ve günlük ortalama 2 kişi sistemde aktif kalmıştır. Üyelerin bir günlük sistemde vakit geçirme ortalaması 2 dakika 21 saniyedir.

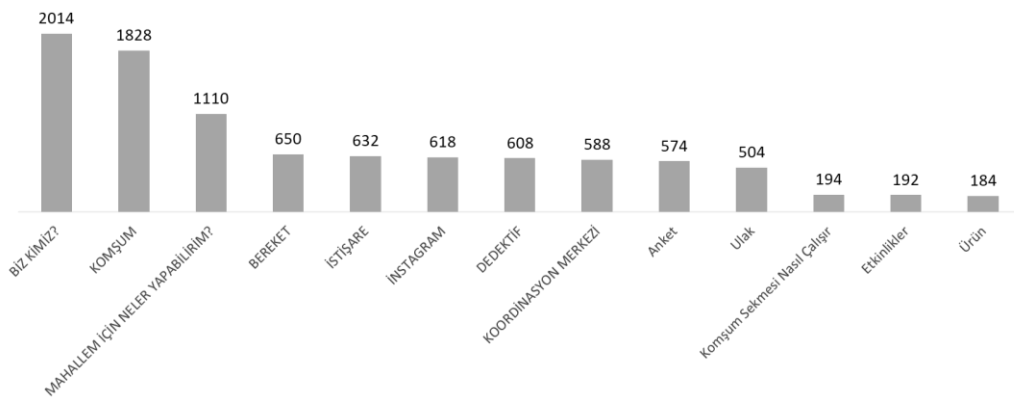
Yazır Mahallesi içinde örnek saha olarak seçilen tanımlı bir kent parçası özelinde yapılan 1 aylık deneysel araştırma sürecinde 89 farklı e-posta adresi ile sisteme üye olunmuştur. Süreç sonrasında ise üyelik sistemi halen aktif olup 24 e-posta daha sisteme giriş yapmıştır (Şekil 4.1).

Şekil 4.2: Mahalle-M mobil uygulamasına dair tüm yeniliklerin anlık bildirim etkileşimi

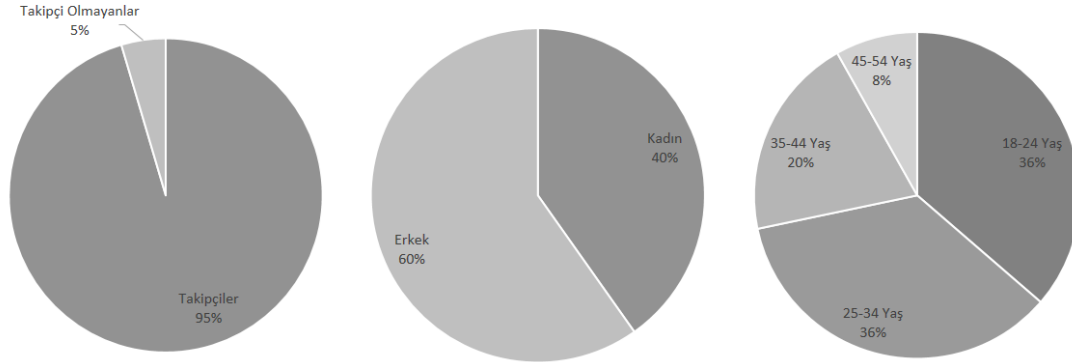
Mahalle-M mobil uygulamasında yer alan dört ana buton için sağlanan tüm veri manuel anlık bildirimler ile üyelere duyurulmuştur. Anlık bildirim gönderilen cihaz sayısı daha yüksektir, anlık bildirim okuyan kişi sayısı daha düşüktür. Çünkü her bildirim giden cihaz anlık bildirimlere tıklayarak mobil uygulamaya giriş yapmamaktadır, bildirimini yana kaydırarak kapatabilmektedir. Bazı bildirimler yana kaydırılarak ekrandan silinmiş ya da hiç fark edilmemiştir. Süreç içerisinde toplam 21 tane bildirim, bir günde en fazla bildirim 30 Eylül 2021 tarihinde 5 anlık bildirim ile en yüksek sayıya ulaşmıştır (Şekil 4.2).

Anlık bildirimlerin ulaştığı en yüksek cihaz sayısı deneysel araştırmanın son günü olan 20 Ekim 2021 tarihinde kaydedilmiş ve %45 etkileşim alarak 72 kişi anlık bildirimle tıklayarak Mahalle-M mobil uygulama ara yüzüne giriş yapmıştır.

Şekil 4.3: Mahalle-M mobil uygulamasındaki bölümlerin tıklanma sayısı

Deneysel araştırma süresince Mahalle-M mobil uygulamasında en çok tıklanan bölümler sırasıyla “Biz Kimiz?”, “Komşum”, Mahallem İçin Neler Yapabilirim?”, “Bereket” ve “İstişare” bölümleri olmuştur (Şekil 4.3).

Şekil 4.4: Deneysel araştırma esnasında kullanılan İnstagram hesabına ait istatistikî veriler

Mahalle-M mobil uygulamasını tanıtmak ve deneysel araştırma sürecinde gelişmelerden mahalle sakinlerini düzenli olarak haberdar etmek için “mahallem.mobil” isimli bir Instagram hesabı açılmış ve aktif olarak kullanılmıştır. Bu hesap üzerinden Mahalle-M mobil uygulamasına üyelik teşvik edilmiş, mobil uygulama tanıtılmış, mahalle kavramına dair aforizmalar üretilmiştir. 1 ay süren deneysel araştırma süresince Instagram hesabını toplam 1.575 kullanıcı ziyaret etmiştir. Bunların 101’i Instagram hesabını takibe almıştır. Takipçilerin %60’ını erkek %40’ını kadın kullanıcılar oluşturmaktadır. İki farklı yaş aralığında yoğun takipçi kitlesine sahip olan hesabın genel olarak gençlere (%36) ve orta yaş grubuna (%56) hitap ettiği görülmüştür (Şekil 4.4).

Deneysel araştırma sürecince, mahalle sakinlerine Mahalle-M mobil uygulaması üzerinden çeşitli sorular iletilmiştir. Bu sorular hem mobil uygulamanın aktif kullanımını sağlamak hem de sahada gerçekleştirilen etkileşimi sanal mecralarda yapmanın ne kadar mümkün olduğunu sorgulamak amacı ile sorulmuştur. Sorular Dedektif > Ulak, İstişare > Anket ve Komşum > Etkinlik bölümleri altında iletilmiştir.

Komşum bölümü altında 6 farklı etkinliğe karşı mahallelinin tepkisi ölçülmüştür. Bu kategoride evet/hayır yönünde ikili cevap sistemi uygulanmıştır.

1. Etkinlik Duyurusu:

Yaşayan Miras Ulusal Seramik (Çini) Sergisi 23 Eylül 2021 tarihine kadar Selçuklu Kongre Merkezinde. Komşularınız ile bu sergiye katılmak ister misiniz?

Bu soruya %20’ lik kesim evet diyerek katılacağını belirtmiştir.

2. Etkinlik Duyurusu:

Çalışan Gençler Futbol Turnuvasında Buluşuyor! Katılım şartları ve detayları <http://calisangenclik.com> adresinden öğrenebilirsiniz. Son Başvuru Tarihi: 25 Eylül 2021. Mahalleden ekibi toplayıp katılmayı düşünüyor musun?

Bu soruya %23'lük kesim evet diyerek katılacağını belirtmiştir.

3. Etkinlik Duyurusu:

18. Uluslararası Mistik Müzik Festivali 22-30 Eylül 2021 tarihleri arasında Selçuklu Kongre Merkezinde. Detaylar mistikmuzik.com.tr adresinde. Komşularını davet et ve bu müzik festivalini kaçırmamalısın.

Bu soruya %25'lik kesim evet diyerek katılacağını belirtmiştir.

4. Etkinlik Duyurusu

KOMEK ve ASEM kayıtları çevrimiçi (online) ve yüz yüze başlıyor. Kayıtlar 21 Eylül 2021 Salı sabahı 08.00'de açılacak. Son kayıt tarihi 3 Ekim 2021. Kontenjanlar dolmadan kaydolmayı unutma. Komşularına da hatırlat.

Bu soruya %30'luk kesim evet diyerek katılacağını belirtmiştir.

5. Etkinlik Duyurusu

İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine eğitim desteği başlıyor. Detaylı bilgi için konya.bel.tr internet adresinde ve 444 55 42 nolu iletişim numarasında. Son başvuru tarihi 3 Ekim 2021 Pazar.

Bu soruya %75'lik kesim evet diyerek katılacağını belirtmiştir.

6. Etkinlik Duyurusu

Konya Gastro Fest 1-2-3 Ekim tarihlerinde Kalehan Ecdat Bahçesinde 10.00-22.00 saatleri arasında sizleri bekliyor. Komşularınız ile gitmek için güzel bir etkinlik :)

Bu soruya %75'lik kesim evet diyerek katılacağını belirtmiştir.

Yukarıda görüldüğü gibi etkinlik duyurularına verilen reaksiyon ve etkinlik onaylanma oranları günden güne artmıştır. İlk etkinlik duyurusuna %20'lik bir kesim evet derken son etkinlik duyurusu ile bu oran %75'e çıkmıştır. Deneysel araştırmada, mahalle sakinlerinin mobil uygulama üzerinden sorulara cevap verme eğiliminin yüksek olduğu saptanmıştır. Sahada mahalleliye yüz yüze yöneltilen sorulara olumlu yaklaşım sergilenmemiş, mahalleli yüz yüze soru-cevap iletişimine mesafeli yaklaşmıştır. Bazı mahalle sakinlerinin eğitim düzeyi düşük olduğu için sorulara doğru cevap verememe çekincesi ve cevapların farklı yerlerde farklı amaçlar ile kullanılma tedirginliği bu mesafeli tutumun ana nedenleridir. Ayrıca mahalle içerisindeki sokaklarda gün içinde aktif mahalleli dolaşımında olmamaktadır. Bu durum, mahalleli ile yüz yüze iletişimi

zorlaştıran bir başka faktör olmuştur. Bu sebeple, mobil uygulama üzerinden mahalleli ile soru-cevap iletişimi daha sağlıklı gerçekleşmiştir. Soru-cevap iletişiminde ikili cevap sisteminin tercih edilme amacı Mahalle-M mobil uygulamasındaki bildirim ve veri girişlerine mahalleli tarafından kolay ve hızlı tepki verilmesini sağlamaktır. Bir başka ifade ile mahallelinin etkinliklere/duyurulara etkin katılımını sağlamak bir başarı ölçütü olarak değerlendirilmemiştir. Bu çalışmada başarı ölçütü geri bildirim sayısını günden güne arttırarak mahalleli ile sanal etkileşimi arttırmak olmuştur. Soru-cevap iletişiminin sonuçlarında görüldüğü üzere sorulara ilk gün gelen geri bildirim %20 iken son duyuruda bu oran %75'lik düzeye çıkararak tepki ve etkileşimin arttığı gözlemlenmiştir.

Deneysel araştırma süresince mahalle sakinleri Mahalle-M mobil uygulaması üzerinden çok çeşitli şikâyet ve taleplerini yetkililere iletme şansı bulmuştur. Aşağıda dedektif butonu yardımıyla mahalleli tarafından Whatsapp ve E-posta yolu ile iletilen şikâyet ve taleplere dair örnekler yer almaktadır:

“Merhaba, Beyhekim Caddesinin büyük bölümünde özellikle Beyhekim Devlet Hastanesine doğru giden taşıt yolunun kenarında ne kaldırım var ne de bisiklet yolu. Halbuki bu cadde yalnızca taşıtlar tarafından değil yayalar ve bisikletliler tarafından da yoğun olarak kullanılıyor. Beyhekim Caddesinin tamamına yayayolu ve bisiklet yolu yapılması talebimizi Selçuklu Belediyesi yetkililerine iletirseniz çok seviniriz. Teşekkür ederiz.”

Yukarıdaki iletiye cevap veren mahalle sakinlerinin %69'u bu öneriye katıldığını belirtmiştir.

“Merhaba, mahalledeki tüm komşulara söylemek istediğim bir şey var. Okullar açıldı. Pek çok ortaokul ve lise çocuğu okuluna bisikletle gidip gelmeye başladı. Kısa mesafelerde Binbin (scooter) kullanan kişilerin sayısı da son zamanlarda mahallede arttı. Taşıt sürücülerinden ricam lütfen mahalle içinde fazla hız yapmasınlar. Bisikletlileri ve Binbin (scooter) kullanıcılarını gördüklerinde taşıtla çok yakınlarından hızla geçmesinler. Böylece mahallemizde can ve mal güvenliğini sağlayabiliriz. Teşekkür ederim.”

Yukarıdaki iletiye cevap veren mahalle sakinlerinin %53'ü bu öneriye katıldığını belirtmiştir.

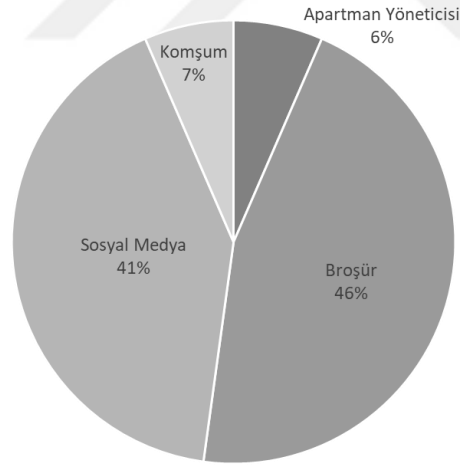
“Merhaba, Yazır Mahallesiindeki geniş boş arsalarda her gün köpekler sürü halinde dolaşüyor. Bir keresinde 15 köpeğin birlikte dolaştığını gördüm. Gündüzleri boş arsaların üzerindeki patika yolları korkudan kullanamaz olduk. Çocukları özellikle köpekler çok korkutuyor. Normal caddeden giderken dahi köpeklerin bize karşı

havlamaları ve üzerimize doğru gelmeleri durumlarıyla çok karşılaşıyoruz. Caddede dahi spor amaçlı yürüyüş yapamaz olduk. Geceleri ise birbirleriyle köpekler sürekli dalaşiyor ve insanları uykudan uyandıracak derecede havlayarak büyük gürültü çıkarıyorlar. Bu köpekler toplanarak hayvan barınaklarına veya hayvan bakım evlerine alınırlarsa iyi olacak, mahalle olarak rahatlayacağız. Bu durumu Belediye yetkililerine iletebilir misiniz lütfen. Teşekkür ederiz."

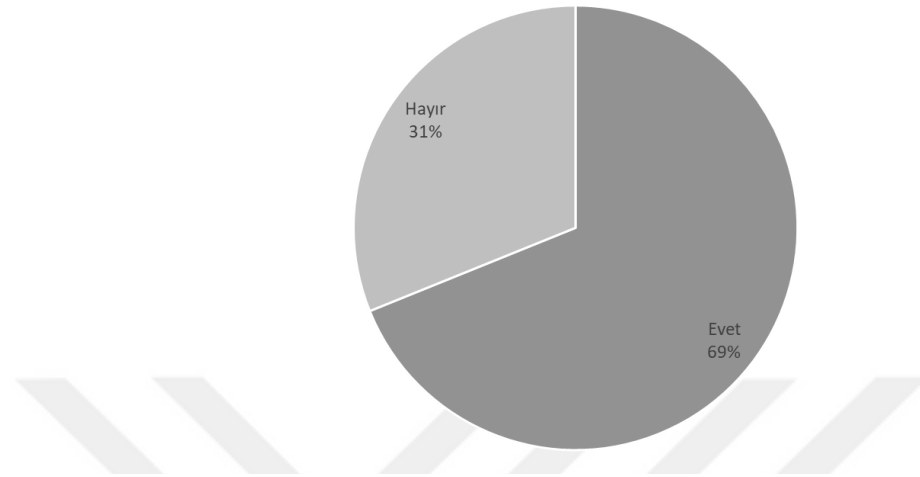
Yukarıdaki iletiye cevap veren mahalle sakinlerinin %58'i bu öneriye katıldığını belirtmiştir.

Mahalle-M mobil uygulamasında yer alan "İstişare" bölümü üzerinden mahalle sakinlerine iki soru yöneltilmiştir. Birinci soru şöyledir: "Mahalle-M mobil uygulamasından nasıl haberdar oldunuz?". Bu soruya verilen cevaplar göstermektedir ki mahalle sakinlerinin %46'sı Mahalle-M mobil uygulamasından 22-29 Eylül 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen broşür dağıtım çalışması ile; %41'i ise mahallem.mobil Instagram hesabı üzerinden Mahalle-M mobil uygulamasından; geriye kalan %7'lik kesim komşusundan; ve %6'lık kesim ise apartman/site yöneticisi aracılığı ile mobil uygulamadan haberdar olmuştur (Şekil 4.5).

Şekil 4.5: Mahalle-M mobil uygulamasından nasıl haberdar oldunuz?

İkinci soru şöyledir: “Mahalle-M mobil uygulamasının amacını anladınız mı?”. Bu soruya verilen cevaplar göstermektedir ki mahalle sakinlerinin %69’u Mahalle-M mobil uygulamasının amacını tam olarak anlamıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: Mahalle-M mobil uygulamasının amacını anladınız mı?

4.2 Mahalle Olgusunu Teknoloji Altyapısı Kullanarak Yeniden İnşa Etmek Mümkün Müdür?

Bu araştırma, mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanarak yeniden inşa etmenin mümkün olduğunu ancak bunun bazı şartlara bağlı olduğunu ortaya koymuştur. **Birinci şart**, kullanılacak mobil uygulamanın gelişmiş ve kullanıcı dostu bir yazılımla üretilmesidir. Deneysel araştırmada kullanılan Mahalle-M mobil uygulaması, kısıtlı maddi imkânlarla üretilmiştir; yazılımı yeterince gelişmiş ve kullanıcı dostu değildir. Bu sebeple mahalle sakinleri kullandıkları mobil uygulamanın eksiklerinden ve zorluklarından sahada yapılan derinlemesine görüşmeler esnasında sıklıkla bahsetmişlerdir. **İkinci şart**, mobil uygulamanın içerdiği ana bölümler mahallelinin en çok ilgi gösterdiği eylemlere göre yeniden düzenlenmelidir. Çünkü Mahalle-M mobil uygulamasının ana bölümleri deneysel araştırma öncesinde teorik olarak düzenlenmiştir. Kullanıcılar mobil uygulamanın bazı bölümlerini çok yoğun, bazı bölümlerini ise az yoğun kullanmıştır. Bu araştırmanın gerçek deneyime dayalı pratik bulguları üzerinden mobil uygulama içinde ana bölüm başlıklarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. **Üçüncü şart**, mahallenin mobil uygulama aracılığıyla profesyonel bir ekip tarafından takip ve koordine edilmesidir. Mahalle-M mobil uygulaması deneysel araştırma boyunca amatör bir ruhla gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmacı tarafından takip ve koordine

edilmiştir. Deneysel araştırma, sanal mahalle yönetim sürecinde hukukun, finans yönetiminin, iletişim dilinin, sanatsal tasarımın, zamanlamanın, profesyonel bakışın, teknik bilginin ve yönetim becerilerinin çok önemli olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanarak yeniden inşa etmek üzere geliştirilen mobil uygulamayı takip ve koordine eden ekibin çeşitli konularda uzmanlaşmış profesyonellerden oluşması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu ekip içinde bir şehir plancısı, sosyolog, psikolog, mobil yazılım ve donanım uzmanı, bilişim teknolojileri uzmanı, arge personeli, grafik editörü, video tasarımcısı, muhasebeci, dijital veri analizeci, yazı işleri sorumlusu (editör), reklam koordinatörü, reklam geliri tahsilatçısı, sanat yönetmeni, hukuk danışmanı ve sekreter mutlaka olmalıdır. **Dördüncü şart**, dijital mahalle yönetim sürecinin yerel yönetimin (kamunun) öncülüğünde özel sektörün desteğiyle hayat bulmasıdır. Bu sayede mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanılarak yeniden inşa etme çabası resmi ve sürekliliği olan, kalitenin ön planda tutulduğu bir temele oturabilir. **Beşinci şart**, dijital mahalle yönetiminin son derece demokratik ve katılımcı bir anlayışla tabandan yukarıya doğru (bottom-up) bir yaklaşımla gerçekleştirilmesidir. Deneysel araştırma, dijital mahalle yönetiminin tamamen mahalle sakinlerinin huzuru, yararı, mutluluğu ve refahı doğrultusunda yapıldığında güçlü destek göreceğini ve benimseneceğini ortaya koymuştur. **Altıncı şart**, dijital mahalle yönetiminin mutlaka sosyal medya araçları ile bağlantılı olarak ilerlemesidir. Deneysel araştırma, instagram benzeri sosyal medya araçlarının doğrudan hedef kitleye (mahalle sakinlerine) ulaşmada, onları sürekli bilgilendirmede, onların talep ve şikâyetlerini almada ve ilgililere iletmede etkili birer araç olduğunu göstermiştir. Mahalle-M mobil uygulaması ise gerçek mahalleye dönüştürülmek istenen apartman yığınlarında yaşayan, çalışan ve okuyan insanların her tür ihtiyacını tek çatı altında bir bütün olarak toplama, hızlı, güvenilir ve pratik bir dijital zemin sunma işlevi görmüştür. **Yedinci şart**, mahalle muhtarı, cami imamı, apartman/site yöneticilerinin ve okul müdürlerinin rol, yetki ve işlevinin, dijital mahalle yönetimi konsepti içinde yeniden tanımlanmaya ihtiyacı vardır. Çünkü deneysel araştırma bu aktörlerin günümüz mahallelerinin halen öncü ve yararlı aktörleri olduğunu göstermiştir.

Bu araştırmanın en önemli bulgusu, günümüzde **“Dijital Mahalle Yöneticisi”** isimli yeni bir meslek alanına olan ihtiyacı ortaya çıkarması olmuştur. Dijital Mahalle Yöneticisi, dijital altyapıları kullanarak bir mahallenin kendi içinde sosyo-ekonomik anlamda kaynaşmasını sağlayan, mahalleli ve yerel yönetim birimi arasında köprü olan, kamu yararı doğrultusunda hareket eden profesyonel kişidir. Bu bağlamda profesyonel

temele ihtiyaç duyan mahalle yönetişimini disiplinler arası bir ağ yapısı ile gerçekleştirmek mümkündür. Bu ağ içerisinde rol üstlenecek mesleklerden birisi de şehir plancısıdır. İhtisas alanında gerek bakış açısı gerekse eğitim aşamasında yüklenen vizyon gerekse sahada üstlendiği çok yönlülük ile bir rol atfetmek mümkündür. Bu rol ile strateji üretme ve geliştirme perspektifi ile kamusal faydayı ön planda tutacak kararlar verecektir. Bu kararların uygulanmasında ise mesleki alanın geniş yelpazede olması hukuktan görselleştirmeye, kodlama eğitiminden sosyolojiye kadar birçok alanda eğitim alması ve bu eğitimi sahada yansıtabilmesinden dolayı şehir plancısı, Dijital Mahalle Yöneticiliği için uygun mesleki alanlardan birisidir. Ancak Dijital Mahalle Yöneticiliğini tek bir meslek alanı ya da tek bir grup olarak düşünmemek gerekir. Bu oluşum mahalle yönetişimi için zihni bir yapı ve bunu idame ettirecek interdisipliner bir ekip işi olarak kurgulanmalıdır.

Araştırma, dijital mahalle yönetimi sayesinde aynı mahallede yaşayan farklı sosyal tabakadan insanların birbirleriyle daha çok bağ kurabildiğini göstermiştir. Örneğin deneysel uygulamada ücretli hizmet sunan bir sıhhi tesisat tamircisi ile gönüllü hizmet sunan matematik öğretmeni arasında bir sosyal bağ kurulmuştur. Öğretmen, evinde ihtiyaç duyduğu tamir hizmetini kendine fiziki olarak uzak olan bir noktadan değil, yaşadığı mahalle içerisinde arka sokağındaki işletme sahibi komşusundan sağlamıştır. Bu ihtiyaç karşılama maddi bir kazanım gibi görünse de aslında mahalle içerisindeki birey ve aileler birbirini farklı alışveriş vesileleri ile tanıma fırsatı bulmuştur. Bu tanışıklık mahalle sakinleri arasında güven duygusunu artırmış, fiziki mekânda otokontrol güvenlik mekânizmasını desteklemiştir. İlave olarak öğretmen gönüllü olarak sıhhi tesisatçı komşusunun çocuklarına matematik derslerinde yardımcı olmayı teklif etmiştir.

Araştırma, dijital mahalle yönetiminin insanlara yaşadıkları mahallenin etkin ve etken bir parçası olduğu hissini kazandırdığını göstermiştir. Mahalle-M mobil uygulamasını kullanan insanların mahallesine yönelik aidiyet duygusunun arttığı, sahadaki derinlemesine görüşmeler esnasında mahalleliden birinci ağızdan dinlenilerek ve gözlemlenerek tespit edilmiştir. Mahalle sakinleri kendilerini yaşadıkları çevrenin düzen, asayiş ve tertibinden sorumlu bireyler olarak hissetmiştir. Bu hisse kapılmalarının arkasında, mahalleye yönelik her tür talep ve şikâyetin hızlıca ilgili yerel yönetim birimlerine iletilmiş olması yatmaktadır. Dolayısıyla dijital mahalle yönetiminin mahalle sakinleri ve yerel yönetim birimleri arasında bir köprü olma işlevinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Araştırma, dijital mahalle yönetiminin mahalle sakinlerinin birbirleriyle iletişime geçme, komşuluk girişimlerinden karşılık bulamama korkusunu ortadan kaldırdığını göstermiştir. Mahalle-M mobil uygulaması aracılığıyla tüm mahalle sakinlerine duyurulan etkinliklere katılım yüksek olmuş, bu etkinlikler komşular arasında doğal bir tanışma ortamına dönüşmüştür. Mobil uygulama sayesinde insanlar mahallelerindeki değişim, gelişim ve yeniliklerden aynı anda haberdar olmuştur. Örneğin mahallede ihalesi yapılan ve inşaatına başlanan karakol binası, aile sağlığı merkezi, kapalı sistem pazar alanı gibi sosyo-ekonomik yapılara ilişkin bilgiler ve işin detayları mahalleliye doğrudan iletilmiştir. İnsanlar, mahallede yeni açılan işletmelere “hoş geldiniz” ve “hayırlı olsun” benzeri mesajlarını doğrudan işletme sahiplerine iletme imkânı bulmuştur.

Araştırma, mobil uygulama üzerinden iletişime geçen mahalle sakinlerinin kolay erişilebilir, güvenli, ücretsiz ve rahat bir ortamda buluşmalarını, kısa veya uzun süreli sohbet etmelerini, alışveriş yapmalarını sağlayacak gerçek denetimli kamusal mekânlara ihtiyaç duyduğunu ortaya koymuştur. Günümüz apartman yığınları insanlara park, kaldırım, kahvehane, kamelya veya ticari işletmelerden başka buluşma ortamı sunmamaktadır. Bu seçenekler ise kolay erişilebilir, güvenli, ücretsiz, rahat ve denetimli mekân özelliği sergilememektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bugüne kadar mahalle üzerine yapılan çalışmalarda geçmişe öykünmeye, bugünü eleştirmeye veya ileri teknoloji ile akıllandırılan geleceğe imrenmeye sıklıkla rastlanmaktadır. Bu çalışmayı farklı kılan şey aşağıdaki 3 unsuru bir arada değerlendirme çabasıdır:

- a) Geçmişte vücut bulmuş mahallelerin güzel taraflarını ve öz değerlerini bugüne taşıma,
- b) Bugünün mahallelerindeki gerçekliği bilme ve iyileştirilebilir/düzeltililebilir tarafların farkına varma ve
- c) Teknolojiyi bir araç olarak kullanarak geçmişin öz değerlerini bugünün gerçekliği ile birleştiren teknolojiyi iyi kullanan akıllı bir mahalle konsepti geliştirme ve bu yeni konseptin gerçekçiliğini/uygulanabilirliğini bir deney ile test etme.

Kentsel çalışmalar literatüründe bu 3 unsuru ayrı ayrı düşünen deneysel araştırmalara rastlanılmaktadır. Şehir plancısı, mimar ve sosyolog kimlikleri ile “mahalle”yi kavramsal ve teorik olarak mekânsal, sosyolojik ve idari açılardan ele alan tez çalışmaları ve kitaplar bulunmaktadır:

- Bu çalışmalardan ilki Şehir plancısı Selin Turan’a ait 2021 tarihli Yüksek Lisans tezi olan “Mahalle kültürünü sürdürebilmek ve yeni bir kavram arayışı olarak sosyal dayanıklı mahalle: Kurtuluş-Feriköy örneği” adlı çalışmadır. Çalışmada, yeni bir kavram arayışı olarak sosyal dayanıklı mahalle kavramı irdelenmektedir. Mahalle kavramının ve fiziksel gelişimin geçmişine ve bugününe değinen çalışma mahallenin geleceği için de bir kaygı taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı mahallenin sadece fizik mekândan ibaret olmadığı düşüncesiyle sosyal dayanıklı mahalle kavramına yönelik ön çalışma oluşturmak ve mahallenin geleceğine yeni bir bakış açısı sunmaktır. Çalışma içerisinde teknoloji temelli materyal anket yöntemi kullanılmıştır.

- Diğer üç çalışma ise farklı meslek alanlarında akademik yazın hayatına devam eden araştırmacı-yazarlar tarafından kitap niteliğinde eserlerdir. İlk eser Mimar İmre Özbek Eren’e ait 2003 yılında yayınlanan “Mahalle, yeni bir paradigma mümkün mü?” eseridir. Çalışma, derin bir dünya görüşüne yaslanan zihniyetin ürettiği, ortak değerlerin yansıma bulduğu mahalleyi nasıl bir gelecek bekliyor? Değişen mekân, zaman ve uzam içinde ‘bir yerde/mahallede olmak’ hâlâ önemli mi? Toplumsal bellekte kodlanmış mahalleden yakın gelecekte bahsedilebilecek mi,

bahsedilecekse hangi bağlamda? ve eğer bir paradigma değişiminden bahsedilecekse “Mahalle için yeni bir kuram mümkün mü?” gibi sorulara literatür taraması ve saha çalışması ile cevap aramaktadır.

- Sosyolog Köksal Alver’in kaleme aldığı 2013 yılında yayımlanan “Mahalle, mahallenin toplumsal ve mekânsal portresi” eserinde mahalle algısı, mahalle duygusu, mahalle ilişkileri, mahallenin değişim ve dönüşümü olmak üzere dört başlıkta saha çalışması gerçekleştirmiştir. 2010 yılında yayımlanan “Siteril Hayatlar” eserlerinde ise Konya özelinde güvenli sitelerde bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma mahalle kavramını, insan ve mekân bağlamında ele alarak fiziki mekânın insan üzerindeki etkisini sosyolojik bir bakış açısı ile incelemektedir. Bu iki çalışmayı 2004 yılında yayımlanan editörlüğünü Sosyolog Ahmet Koyuncu (2014)’nun yaptığı, araştırmacı yazar ve akademisyenlerin deneme niteliğindeki yazıların bir araya getirildiği “Komşuluk Kültürü” adlı eser takip etmektedir.

- Geleceğin mahallesi olan “akıllı mahalle” özelinde birçok İngilizce bilimsel akademik yayın bulunmaktadır. Bu yayınlardan akıllı mahallenin bileşeni olan “mobil uygulama” özelinde çalışma yapan araştırmacılar ise Shekhar ve Tripathi (2015), Gupta, Kumar ve ark. (2018) ve Concilio, Oliveira ve ark. (2015) dir.

“Mahalle Olgusunu Yeniden İnşa Etmek Üzere Akıllı Bir Yaklaşım Denemesi” başlıklı bu tez çalışması, yukarıda sıralanan 3 unsuru aynı çalışmada bir araya getirerek kentsel çalışmalar literatürüne düşünsel ve deneysel olarak katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu çalışma ile modern mahalle kurgusu içerisinde göz ardı edilen çeşitli hususlar tartışmaya açılmıştır. Bu tartışma çerçevesinde modern mahalle yapısının ürünü olan apartman yığınları arasında yaşamaya başlayan insanlar arasındaki sosyo-ekonomik ilişkilerin dijital ortamda teknolojik araçlar yardımıyla yeniden düzenlenebileceği ortaya konmuştur. Dolayısıyla kitleleri etkileme gücüne sahip dijital teknolojilerin, fiziki mekânda insan etkileşimlerini düzenlemede bir araç olarak kullanılabileceği bu araştırma ile keşfedilmiştir. Çalışmada, geleneksel mahalle yapısı içinde yerelde kendiliğinden oluşan sosyal etkileşim ortamı, Mahalle-M isimli bir mobil uygulama üzerinden dijital ortamda oluşturulmuştur. Araştırma sonuçları, Türkiye’de Mahalle olgusunu teknoloji altyapısı kullanarak yeniden inşa etme sürecine katkılar sunar niteliktedir. Araştırma sonuçları göstermektedir ki gerek literatür çalışmalarında gerekse saha çalışmalarında, yenilikçi güncel olan bir bakış açısına ihtiyaç vardır.

Bu araştırma, mekânsal planlamada “mahalle medeniyeti”, “mahalle sosyolojisi” ve “mahalle teknolojisi” kavramlarının daha fazla gündemde tutulması gereğini ve farklı meslek gruplarınca bu kavramlara katkı sunulması gereğini ortaya koymuştur. Bu kavramlar insan, mekân ve zaman bağlamında üç farklı zeminde anlamlandırılmalı ve geçmiş-bugün-gelecek perspektifinde mekânsal planlamaya dâhil edilmelidir.

Mahalle medeniyeti kavramını, yerleşilen yere yani mahalleye ve şehre karşı borçlu olma hissi olarak ifade etmek mümkündür. **Mahalle sosyolojisi** ise mahallenin dününden beslenen, bugünü ile şekillenen ve geleceğin ihtiyaçları ile güncelliğini koruyan bir toplumsallık ölçөгüdür. Bu ölçök geleneksel mahallenin vefa dolu karakterlerinin güzel yanlarını alarak, bugünün maddi ve manevi imkânlarını değerlendirerek gelecek için ön görülen toplumsal zemine dair sosyolojik ve stratejik planlamaları yapma becerisi içermelidir. Bir başka ifade ile mahalle sosyolojisi, geçmiş ile gelecek arasında bağ kurarken bugünün de yaşanmasına imkân sunan toplumsal mekanizmadır. Bu mekanizma mahalle medeniyeti ve mahalle teknolojisini kapsamaktadır. Ve bu iki kavramın da gerekliliklerine cevap vermektedir. İdealize edilen mahalle kavramının norm ve formlarını mahalle medeniyeti kavramsallaştırmasının içine dâhil ederken, mahallenin teknik manada alt ve üst yapısındaki teçhizatı mahalle teknolojisi ile şematize etmek gereklidir. Mahalle sosyolojisi ise bu iki yol haritasının lejantı niteliğindedir. Mahallenin fiziksel yapısının geçmişı, bugünü ve yarını ele alındığında kentsel nüfus artışına bağlı, şehirlerdeki mahalle yaşamında gerek sınırların genişlemesi gerekse nüfusun artması ile bazı gereklilikler oluşmuştur. **Mahalle teknolojisi** kavramı bu noktada mekânsal planlamada tartışılmaya açılması gereken bir kavramdır. Akıllı şehirlerin bir alt birimi olarak ele alınan teknoloji, gerek fiziki mekânın inşasından gerek sosyo-ekonomik donanımda gerekse idari yönetim noktasında tekrar tekrar ele alınan bir araştırma maddesi haline gelmiştir. Bu noktada bir alt ölçөгü inerek şehrin ihtiyaç ve sorunlarına mahallî müdahaleler yapmak ya da mevcut durumu daha da iyi hale getirmek için mahalle ölçөгünde teknik veri tabanlı bir temel oluşturacak mahalle teknolojisi kavramı ele alınmalıdır. Mahalle teknolojisi kavramının geliştirilmesi için interdisipliner çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Bu araştırma, apartman yığınları olarak nitelendirilen bugünün mahalle yapısının fiziksel dönüşümünün kökten ve hemen mümkün olmadığı gerçeğini kabul ederek yola çıkmıştır. Yaşam alanlarında hissedilen sıkışıklık duygusu adeta mahallelinin ruhuna işlemiştir. Çözüm sunmak için yerel ölçekte mekânsal planlama anlayışının değişmesini beklemek ya da site kavramının yerini müstakil evlere bırakmasını istemek gerçekçi

olmayan bir yaklaşım olacaktır. Bu sebeple araştırma, fiziksel baskıyı bertaraf etmek için teknolojik altyapıyı bir araç olarak kullanan bir çözüm tarzına yönelmiştir.

Geçmişin geleneksel mahalle yapısı ve bugünün modern mahalle yapısı arasında belirgin farklılıklar vardır. Bugünün mahalle yapısı olan apartman yığınları, sosyal ve ekonomik açıdan yenilikçi çözümlere ihtiyaç duymaktadır. Buna karşın mekânsal planlamanın ve yerel yönetimlerin gündemine giren akıllı kentler, bilgi ve iletişim teknoloji altyapısını kullanarak insanların yaşamlarını kolaylaştırmayı ve onlara daha sağlıklı ve daha sorunsuz bir yaşam/çalışma alanı vadetmektedir. Bu çalışma, geleneksel mahallenin güzelliklerini akıllı mahallenin imkânları ile birleştirmek suretiyle günümüz apartman yığınlarını gerçek mahallelere dönüştürmenin mümkün olduğunu ve bu eylemin yöntemini keşfetmektedir. Günceli takip etmek ve ihtiyaçlara göre yenilikçi yerel teknolojik çözümler üretmek en önemli meseledir.

Bu çalışmada, teknoloji altyapısı kullanılarak apartman yığınlarını mahalle olgusuna tekrar dönüştürmenin olabilirliği test edilmiş ve sonuçlar çağımızda böylesi bir girişime büyük bir ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Çünkü mahalle, sadece şehrin fiziki bir parçası değil, aynı zamanda sosyolojik bir hücrelidir. Günümüzde aynı mahalle içerisinde yaşayan insanlar arasında iletişim ve sosyo-ekonomik ilişki kopukluğu, güven bunalımı, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşım eksikliği had safhaya çıkmıştır. Araştırma, sanal mekânın ve online iletişimin, fiziki mekânın kullanımı üzerinde pozitif etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Günlük iletişim ağımızın büyük bir kısmını mobil cihazlar ve mobil cihaz ara yüzlerini oluşturan mobil uygulamalar yönetmektedir. Bu çalışma kapsamında yerele özgü olarak geliştirilen **Mahalle-M** mobil uygulaması üzerinden gerçekleştirilen deneysel araştırma, mobil cihazların ve uygulamaların dijital bir mahalle yönetim sistemi kurmada ve işletmede etkili birer araç olabileceğini göstermiştir. Çünkü deneysel araştırmada kullanılan mobil uygulama üzerinden mahalle sakinlerinin yerel sorunlarına çözümler bulunmuş, yerel ihtiyaç ve beklentileri karşılanabilmiştir. Ancak dijital mahalle yönetim sisteminin başarısı, hedeflediği kitlenin karakteri ve sosyolojik yapısı ile ne kadar uyumlu inşa edildiğine ve sürdürülebilirliğine bağlıdır. Dijital mahalle yönetim sisteminin sahiplenilmesi ve bir güven ortamının oluşması için, disiplinler arası bir anlayışla inşa edilmesi ve yerel kamu otoriteleri tarafından güçlüce desteklenmesi gerekmektedir.

Mahalle-M mobil uygulamasının disiplinler arası bir çalışma ile eksiklikleri tamamlanmalı ve muhtemel ihtiyaçlar şimdiden öngörülmelidir. Mahalle-M mobil uygulamasının tasarımı sırasında hazır modül kullanımı sebebi ile öngörülemeyen

ihtiyaçların çözümü bu yazılım ile mümkün olmamaktadır. Bu sebeple çalışmanın profesyonel bir sürece dönüşmesi için Mahalle-M mobil uygulaması özgün bir yazılım ile baştan kurgulanmalıdır. Yeni yazılım çalışması için “ihtiyaç analizi” yapılmalıdır. Örneğin, sosyal hayatın sanal ve fiziksel mekândaki dağılımı psikologlar tarafından; dezavantajlı grupların (yaşlı, engelli, çocuk vd.) mobil uygulama ile entegrasyonun sağlanacağı yenilikçi çözümler yazılımcılar tarafından; dijital yönetim ve yönetişimin kurumsal ve kamusal alanları siyasal bilimciler tarafından; etkin dijital içerik üretimi grafik tasarımcılar tarafından; verilerin analizi istatistik uzmanları tarafından düşünülmeli ve tasarlanmalıdır. Böylelikle Mahalle-M mobil uygulamasını kullanmakta zorluk çeken %31’lik kesimde yer alan mahalleli için farklı bir çözüme gidilmesi veya farklı bir ara yüz tasarlanması mümkün olabilir. Görme engeli olan mahalleli için ses odaklı, işitme engeli olanlar için görsel odaklı, yaşlılık sebebi ile teknolojiye adapte olamayan mahalleli için ise daha basit arayüz alternatifleri sunulmalıdır. Mekânsal plan ve kentsel tasarımlara entegre edilen evrensel tasarım ilkeleri vakit kaybetmeden dijital/sanal dünya için de yeniden kurgulanmalıdır.

Mahalle-M mobil uygulaması içerisindeki butonlar amaçlarına yönelik kavramlar ile adlandırılmıştır. Komşum, bereket ve istişare butonlarının gerek sosyal medya tanıtımlarında gerekse saha çalışmasında amacı ve önemi mahalleli tarafından kolaylıkla anlaşılırken dedektif kavramı farklı yaklaşımlara sebep olabileceği tespit edilmiştir. Bu sebeple dedektif yerine “gözlem” kavramı ile revize edilmesi uygun görülmüştür.

Çalışmanın saha çalışması Konya ili, Selçuklu ilçesi, Yazır Mahallesi odak alınarak yapılmıştır. Bu mahallenin seçilme sebebi farklı konut ve sosyo-ekonomik donanım tipolojisine sahip olmasıdır (Şekil 3.2). Fakat mahalle sınırı fiziki erişimi, nüfusu ise sosyal erişilebilirliği sağlayabilecek ölçeğin çok üstündedir. 2018 verilerine göre Yazır Mahallesi toplam nüfusu 61.483 kişi ve mahallenin toplam alanı 742 ha’dır. Dolayısıyla Yazır Mahallesi yüz ölçümü bakımından büyük, nüfusun yoğun olduğu bir yerdir. Bu sayısal veriler mahalle kavramının idealize halini bozmaktadır. Bu sebeple saha araştırması 50 ha. 1029 hanelik örneklem alan içerisinde 15 Eylül – 20 Ekim 2021 tarihleri arasında 1 aylık periyot içerisinde tamamlanmıştır. Elde edilen bulgu ve deneyimler neticesinde bilgi ve iletişim teknoloji altyapısı olan mobil uygulama ile kitlesel erişim geniş kapsamlı mümkün iken bu kitlesel erişimi kitlesel etkileşime büyük alanlar içerisine yayılmış ve birbirinden kopmuş mahalleli arasında sağlamak sürdürülebilir değildir. Sosyal etkileşimi sürdürülebilir hale getirmek için fiziksel mekânda etkileşimi üst düzeyde mümkün kılmak gereklidir. Bu sebeple Konya İli Yazır

Mahallesinde deneyimlendiği üzere mahalle yapısının yüz ölçüm ve mahalle nüfusu ideal çerçevede sınırlandırılmadığıdır. Bu sayısal çerçevenin belirlenmesi başka bir akademik çalışmanın konusu olmalıdır.

Bu çalışma Konya İli Yazır Mahallesi özelinde yapılmış bir saha araştırmasına dayanmaktadır. Saha araştırmasının yapıldığı yerde mahalle muhtarı ve mahallelinin yenilikçi yaklaşımlara açık olması, farklı konut tipolojilerinin farklı komşuluk ilişki örneklerini sunması, karma kullanımlı sosyo-ekonomik aktiviteleri desteklemesi çalışmayı başlangıçtan sonuca verimli sürdürmede başlıca etkenler olmuştur. Bu sebeple bundan sonra pilot çalışma yapılmak istenen alanların, bu çalışma için seçilen örneklem alan kriterleri (Çizelge 5.1) baz alınarak yapılması önerilmektedir.

Çizelge 5.1 : Konya İli Selçuklu İlçesi Yazır Mahallesi Seçim Kriterleri

Konya İli Selçuklu İlçesi Yazır Mahallesi Seçim Kriterleri
50 hektar alan
1000 hane
Yenilikçi yaklaşımlara açık mahalle yönetimi ve mahalle sakinleri
Farklı konut tipolojilerini barındırması (müstakil ev, apartman, site, güvenli site)
Karma kullanım (konut, ticaret, okul, cami, aile sağlık merkezi vb.)

Bu araştırmanın kendi içerisinde ve başka çalışmalarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmesi için mahalle ölçeğinde mobil uygulama temelli saha araştırmaları Türkiye'nin ve Dünya'nın farklı özelliklere sahip şehirlerinde de gerçekleştirilmelidir. Türkiye'nin farklı coğrafi konumlarında farklı sosyolojik ve mekânsal özelliklere sahip şehirlerde deneysel çalışmalar Yazır Mahallesi seçim kriterleri baz alınarak Mahalle-Mobil uygulaması üzerinden yinelenmesi önerilmektedir. Bu çalışmaların bütüncül sonuçları ise yeni bir dijital mekânsal planlama ve yönetim sisteminin ipuçlarını verecektir.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak tüm Türkiye şehirlerinde bir **“Dijital Mahalle Yönetim Sistemi”**nin hayat geçirilmesi önerilmektedir. Çalışma, Türkiye’de bir **“Dijital Mahalle Yönetim Sistemi”**nin nasıl inşa edilebileceğinin ipuçlarını vermektedir. Bu sistemin formüllerinin oluşturulması maddi ve manevi birçok katkıya ihtiyaç duyan uzun bir süreçtir. Sistem, medeniyet ve kültür kavramları ile yoğrulmalıdır.

Sürecin bireysel değil toplumsal olarak desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca çalışma sonuçları “**Dijital Mahalle Yöneticisi**” olarak tanımlanan yeni bir meslek alanının doğmasını önermektedir. Mesleğin görev ve strateji tanımlamaları yapılmalıdır. Yeni sistem ve yeni meslek alanı için inovasyon odaklı, bütüncül düşünebilen bir ekip ile prototip mahalleler tasarlanmalıdır. Sistemi yürüten ekip içinde bir şehir plancısı, sosyolog, psikolog, mobil yazılım ve donanım uzmanı, bilişim teknolojileri uzmanı, ar-ge personeli, grafik editörü, video tasarımcısı, muhasebeci, dijital veri analizcisi, yazı işleri sorumlusu (editör), reklam koordinatörü, reklam geliri tahsilatçısı, sanat yönetmeni, hukuk danışmanı ve sekreter mutlaka olmalıdır.

Dijital Mahalle Yönetim Sistemi, akıllı mahallenin aşağıda sıralanan özelliklerini kendisine hedef olarak belirlerse, günümüz apartman yığınlarını hızla gerçek mahallelere dönüştürmek mümkün olur:

- **Yoğunluk:** Her mahalle için ideal bir nüfus büyüklüğü ve yapı yoğunluğu limiti belirlemek,
- **Yoğunluk Geliştirme:** Yerel sosyo-ekonomik ihtiyaçların yürüme mesafesinde mahalle içinde karşılanması, yaya egemen bir ulaşım altyapısını teşvik etme,
- **Karma Kullanım Gelişimi:** Fiziki çevrede çok katmanlı karma kullanımı teşvik etme, kolay erişilebilir, güvenli, rahat, kontrollü kamusal buluşma ve paylaşım mekânları oluşturma,
- **Sokak Manzara Tasarımı:** Sokak kullanımını artırma, manzara ve odak nokta tasarımına önem verme,
- **Trafik Durultma:** Araç trafiğini ve yer üstü otopark alanlarını azaltma,
- **Mahalle Eşitliğinin İyileştirilmesi:** Mahalledeki farklı sosyal tabakalara eşit haklar ve fırsatlar sunma, mahallelinin yaşam kalitesini fiziksel, sosyolojik ve idari olarak bütüncül şekilde ele alarak artırma,
- **Yönetişim ve Rol Alma:** Demokrasiye, yerel ihtiyaç ve beklentileri dikkate alan katılımcı bir yönetim anlayışına odaklanma, mahalleli ile çok yönlü ortaklık ile paydaş mekanizma üretimi sağlayarak yönetişim anlayışını benimseme,
- **Yerel Ekonomik Hareket:** Yerel ürün ve hizmetler için kolay pazarlama ortamı sunma, gerek evden üretim gerekse küçük büyük işletmelerin hizmet ve ürün sunumu ile ekonomik katılımı karşılaması,

Sonuç olarak, araştırma sonuçları göstermektedir ki, dijital mahalle yönetim sistemi ancak yukarıda yer alan akıllı mahalle belirteçlerinin mekânsal planlamaya etkin olarak dâhil edilmesi ve stratejik adımlar ile desteklenmesiyle sürdürülebilir hale gelecektir. İlk olarak mahallenin fiziki yapısı, mekânsal planlamada üst ölçekten gelinip alt ölçeye doğru bütüncül ele alınan planlama sisteminde kendine en alt basamakta yer bulmalıdır. Bölgesel planlamalar mahalle ölçeğinde son bulmalıdır. Mekânsal planlama sürecine dâhil edilen mahalle ölçeği, her şehir için ideal mahalle nüfusu belirlenmesine dair stratejik çalışmaları mümkün kılacaktır. Her şehir fiziksel, sosyo-ekonomik ve idari olarak farklı şekillenmelere sahiptir. Bu yüzden her şehir kendi özelinde ele alınmalıdır.

Alt ve üst nüfus sınırı belirlenen mahalle olgusunun, imar planları üzerinde ön görülen yapı stok yoğunluğu ile örtüşmesi beklenmektedir. Bu sebeple nüfus ve yapı yoğunlukları birbiri ile doğru orantılı kurgulanarak, her mahallenin mekânsal planlamadaki fiziki sınırı bu sonuca çizilmelidir. Saha çalışması sırasında da tespit edilmiştir ki; çalışma alanı olarak seçilen Konya ili Selçuklu ilçesinde bulunan Yazır Mahallesinin tamamı bir ilçe büyüklüğünde olup, konut inşası topluluklar halinde inşa edilmek yerine bireysel inşalar sonucu alana dağılmıştır. Bu sebeple alanın örneklem alan ile sınırlandırılması saha çalışması sürecince sağlıklı araştırma bulguları elde etmede doğru bir karar olmuştur. Mahallenin idari sınırının küçültülmesi ve nüfus yoğunluğunun sınırlandırılması ile mahalle kavramını fiziksel ve sosyolojik açıdan sürdürülebilir ve yaşanabilir hale gelecektir. Ve alan içerisinde mekânsal erişilebilirlik kadar sosyolojik ve idari erişilebilirlikte artacaktır. Birbirine daha fazla temas eden unsurlar ve mahalli, mahalle olgusunun yeniden inşasında bir otokontrol mekanizması kurmuş olacaktır. Ayrıca mahalle ölçeğinin, mekânsal planlamaya dâhil edilmesi ile Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde yer alan 14. Maddedeki; ‘‘Değişen koşullara uyum sağlanması, h) Mekânsal uyumun gözetilmesi, ı) Yaşam kalitesinin artırılması’’¹ ilke ve esaslarının gereklilikleri ile doğrudan bağlantı kurulmuş olacaktır. Mahalle ölçeğinin mekânsal planlama sürecine dâhil edilmesi kadar bu süreci yönetebilecek olan şehir plancısı rolünün önemi de büyüktür. Şehir plancılarının, lisans ve lisansüstü eğitim süreçlerinde kazandığı interdisipliner formattaki bilgi ve beceriler, onların sahada aktif rol almalarına, mahalle ölçeğinde karar verici ve uygulayıcı rolünü üstlenmelerine imkân sunacaktır.

---

¹ Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği (MPYY), *Resmî Gazete* 29030 (14 Haziran 2014), md.14.

KAYNAKLAR

Abella, A., Criado, M.O. and Heredero C. P., 2015, Information Reuse In Smart Cities' Ecosystems, El Profesional De La Información, Noviembre-Diciembre, 24.

Akdağ, M., 1995, Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, 1, Cem Yayınları, İstanbul.

Aksoyak, Ö., Birik, M. ve Çalışkan Ö., 2018, Modern Mahallenin Öğrettikleri: Açık Geçirgen Mahalle Birimi, İstanbul 1.Konut Kurultayı Bildiriler Kitabı, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayını, İstanbul, 490-519.

Albino, V., Berardi, U. and Dangelico R. M., 2015, Smart Cities: Definitions, Dimensions, Performance and Initiatives, Journal of Urban Technology, 22, 3-21.

Altun, D., 2010, Kapalı Konut Siteleri ve 'Mahalle' Kavramı, İdeal Kent Dergisi, 2, 216-244.

Alver, K., 2007, Siteril Hayatlar: Kentte Mekânsal Ayrışma ve Güvenlikle Siteler, Hece Yayınları, Ankara.

Alver, K., 2010, Mahalle: Mekân ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği, İdeal Kent Dergisi, 2, 116-139.

Alver, K., 2013, Mahalle, Mahallenin Toplumsal ve Mekânsal Portresi, Hece Yayınları, Ankara.

Aslaner, A., 1993, Mahalle Muhtarlığı ve Kuruluşu, Türk İdare Dergisi, 400, 203-210.

APKPure, 2021, <https://apkpure.com/jobzone-jobs-in-yourneighborhood/com.appolom.jobs> [Ziyaret Tarihi: 4 Aralık 2021].

Atak, Ş. ve Palabıyık, H., 2001, Türkiye'de Mahalle Yönetimi, AB Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler, Alfa Kitabevi, İstanbul.

Atkinson, R. and Blandy, S., 2006, Introduction: International Perspectives On The New Enclavism And The Rise Of Gated Communities, In Gated Communities, Routledge, USA.

Ayata, S., 1996, Konut Komşuluk ve Kent Kültürü, T.C Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Yayınları, Konut Araştırmaları Dizisi: 10, Ankara.

Aysu, Ç., 2002, İstanbul Şehrinden Metropolen İstanbul'a Mahallelerin Mekânsal Dağılışı 1950-2001, İstanbul Dergisi 40, 51-58.

Aytaç, Ö., 2006, Mekân(nın) Sosyolojisi: Toplumsalın Yeniden Kuruluşu, Sosyoloji ve Coğrafya Yıllığı-Kitap, Kızıl Elma Yayınları, 15, İstanbul, 876-897.

Baday, Ö., 2011, Modern Kent Mekânlarında Mahallenin Konumu, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Baker, S. and Kennedy, P., 1994, Death by Nostalgia: A Diasnosis of Context-Specific Cases, *Advances in Consumer Research*, 21, 169-174.

Bang, Y., 2013, From Online To Mobile: Linking Consumers' Online Purchase Behaviors With Mobile Commerce Adoption, *Pacıs*.

Barbara E., Harrison, C., Jayant K., Jurij P., Perry H., Peter W. and Rick H., 2010, Foundations for Smarter Cities, *IBM Journal of Research and Development*, 4, 1-16.

Barthold, W., 1955, İslam Medeniyeti Tarihi, Çev. Köprülü F., Diyanet İşleri Başkanları.

Barkçin, S., 2019, Medeniyet Akli, Mostar, İstanbul.

Bayartan, M., 2005, Osmanlı Şehrinde Bir İdari Birim: Mahalle, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, 13, 93-107.

Bayraktar, F.S., 2002, "Komşu" Sözcüğü Üzerine, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, Elazığ, 129.

Bayramoğlu-Alada, A., 2008, Osmanlı Şehrinde Mahalle, Sümer Kitabevi, İstanbul.

Baykara, T., 1985, Türkiye Selçukluları Devrinde Konya, Ankara.

Belediye Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> [Ziyaret Tarihi: 10 Temmuz 2019].

Bergen, L., 2010, Medeniyetin Cüzü: Mahalle, *İdeal Kent Dergisi*, 2, 140,168.

Bergen, L., 2016, Müslümanlar Apartman Yığımlarını 'Mahalle' Zannediyor, <https://www.dunyabizim.com> [Ziyaret Tarihi: 2 Şubat 2020].

Bergen, L., 2016, Şehir Sünnettir, Yazıgen Yayınları, İstanbul.

Blandy, S. and Lister, D., 2006, Gated Communities: (Ne) Gating Community Development?, in *Gated Communities*, Routledge, USA, 97-111.

Bozkurt, O., 1961, Komşuluk, İkametgahın Yakın Çevresi, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Braudel, F., 1993, Maddi Medeniyet, Ekonomi ve Kapitalizm, Çev. Kılıçbay M.A., Ankara.

Canatar, M., 2013, 1009/1600 Tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri'ne Göre Nefs-İ İstanbul'da Bulunan Mahalleler Ve Özelliklerine Dair Gözlemler, I. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu, Osmanlı İstanbulu I, İstanbul, 283-310.

Cansever, T., 1995, *İslam ve Şehir, İzlenim, İstanbul.*

Caragliu, A., Del Bo, C. and Nijkamp, P., 2011, Smart Cities in Europe, *Journal of Urban Technology*, 18, 65–82.

Chourabi, H., Hans J. S., Karine N., Ramon G., Sehl M., Shawn W., Taewoo N. and Theresa A. P., 2012, Understanding Smart Cities: An Integrative Framework, *Proceedings of the Annual 45, Hawaii International Conference on System Sciences*, 2289-2297.

Christian F., Evert M., Giffinger R., Hans K., Nataša P.M. and Robert K., 2007, *Smart Cities: Ranking Of European Medium-Sized Cities*, Vienna, Austria: Centre of Regional Science (SRF), Vienna University of Technology.

Clarke R. Y., 2013, *Smart Cities and the Internet of Everything: The Foundation for Delivering Next-Generation Citizen Services*, IDC Government Insight.

Cohen B., 2014, *Smart City Index Master Indicators Survey*, <https://smartcitiescouncil.com/resources/smart-city-index-master-indicatorssurvey> [Ziyaret Tarihi: 12 Kasım 2020].

Concilio, G., Oliveira, M. and Petersen, S., 2015, Smart Neighbourhood Learning - the Case of My Neighbourhood, *Interaction Design and Architecture(s) Journal*, 27, 66-78.

Copeland, P.E., 2016, *An Investigation About the Small Business Adoption of Mobile Commerce*, Capella University.

Dameri, R.P., 2013, Searching for Smart City Definition: a Comprehensive Proposal, *International Journal of Computers & Technology*, 11, 2544-2551.

Demirci, M., 2003, *İslam'da Şehir ve Şehrin Sosyal Dinamikleri*, *İstem*, 1, 129 – 146.

Demirel, F., 1987, Mahalle Muhtar ve İhtiyar Kurulları, *Türk İdare Dergisi*, 376, 145-166.

Devellioğlu, F., 1970, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Doğu Matbaası, Ankara.

Duralı, Ş. T., 2000, *Çağdaş Küresel Medeniyet*, Dergah Yayınları, İstanbul.

Durkheim, E. and Mauss., 1909, Note Sur La Notion De Civilisation. *L'Année Sociologique* (1896/1897-1924/1925), 12, 46-50, <http://www.jstor.org/stable/27883377> [Visit Date: 18 June 2021].

Eisner S. and Gallion, A., 1982, *The Urban Pattern: City Planning & Design*. John Wiley & Son.

El Din, H.S., Elariane, S.A. Farouh, H.E. and Shalaby, A., 2013, Principles of Urban Quality of Life for a Neighborhood, HBRC Journal, 9, 86-92.

Elvan, L., 2017, Akıllı Şehirler; Lüks Değil İhtiyaç, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı Dergisi, 77, 6-9.

Ergin, O., 1936, Türkiye’de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı, İÜ İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Ergenç, Ö., 1984, Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev Ve Nitelikleri Üzerine, Osmanlı Araştırmaları IV, Enderun Kitabevi, İstanbul, 69-78.

Ergenç, Ö., 1996, Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fizik Yapıya Etkileri, İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler I, İlke Yayınları, İstanbul.

Erkan, R., 2002, Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilim Adamı Yayınları, Ankara.

Gans, H.J., 1982, The Levittowners. Ways of Life and Politics in a New Suburban Community. Columbia University Press, New York.

Gans, J.S., 2012, Mobile Application Pricing, Information Economics and Policy, 52-59.

Geray, C., 1995, Habitat II Yaklaşırken: Kent Yönetimi İçin Yeni Yaklaşımlar ve Komşuluk (Mahalle) Kavramının Önemi, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4, 27-38.

Gezici, B., 2018, Mobil Uygulamaların Evriminde Kalitenin Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Google Earth, 2021, <https://earth.google.com/web/search/konya+yaz%C4%B1r>

Google Play, 2021(a), https://play.google.com/store/apps/details?id=com.appestry.nc_watch&gl=TR [Ziyaret Tarihi: 4 Aralık 2021].

Google Play, 2021(b), <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.naber.naber&gl=TR> [Ziyaret Tarihi: 4 Aralık 2021].

Google Play, 2021(c), <https://play.google.com/store/apps/details?id=net.field.agent&hl=tr&gl=US> [Ziyaret Tarihi: 4 Aralık 2021].

Google Play, 2021(d), <https://play.google.com/store/apps/details?id=info.dmd.com.mynhb&gl=TR> [Ziyaret Tarihi: 4 Aralık 2021].

Gökalp, Z., 1922, Türk Medeniyeti Tarihi, Matba Amiri, İstanbul.

Gökçeer, F. ve Heper, V.R., 1977, Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri, Ankara.

Gölçük, M., 2007, Kentleşme Sürecinde Akrabalık Ve Komşuluk Kültürü; Afyonkarahisar Örneği, Yüksek Lisans Tezi Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Göregenli, M., Karakuş, P., Kösten, Y. ve Umuroğlu, İ., 2014, Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi, Türk Psikoloji Dergisi, 29, 73-85.

Gupta, M., Kumar, H., Madaan, J. and Singh, M., 2018, Smart Neighbourhood: a Tism Approach to Reduce Urban Polarization for the Sustainable Development of Smart Cities", Journal of Science and Technology Policy Management, 9, 210-226.

Gül, H. ve Köklü, T., 2017, Türkiye’de Mahalle Muhtarlığının Dönüşümü ve Yeni Muhtarlık Algısı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1.

Haapajoki, A., 2014, Entrepreneurial Marketing in the B2C Mobile Application Business: a Netnographic Study Across Four Expert Blogs.

Habitat, U.N., 2016, Urbanization and Development Emerging Futures, World Cities Report.

Halilov, S., 2016, Medeniyet ve Kültür Yeni Bir Yaklaşım, Binyıl Yayınevi, Ankara.

Hamidullah, M., 2007, İlk İslam Devletleri, Beyan Yayınları, İstanbul.

Huntington, S., 1996, The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, 59, Simon & Schuster, New York.

İpek, M. 2003, Yeni Kentsel Alanlar ve Uydu Kentler, Konut Kurultayı, ŞPO Yayını, İstanbul.

İstanbul, 1994, Mahalle Mektepleri, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 5, İstanbul.

Kal’a, A., 1998, İstanbul Esnaf Birlikleri ve Nizamları 1, İBŞB Kültür İşleri Daire Başkanlığı.

Kamu Teknoloji Platformu, 2016, Akıllı Kentler Masa Başı Araştırması.

Karaarslan, F., ve Karaarslan Ö., 2013, Modern Kent Mekânlarında Mahallenin Konumu: Modern Kent Mekânı Olarak Güvenlikli Siteler ile Mahallenin İşlevsel Kıyası, II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 1185-1203.

Karla, J. and Henry B., 2011, Emergence of the App-Economy: What Drives the Mobile Business Industry in Germany, International Journal of Business Research, 67-75.

Kartarı, A., 2017, Nitel Düşünce ve Etnografi: Etnografik Yönteme Düşünsel Bir Yaklaşım, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 4, 207-220.

Keleş, R., 1998, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.

- Keleş, R., 2000, Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Kuban, D. 1994, Mahalleler: Osmanlı Dönemi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 5, 242-247, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, , İstanbul.
- Küçükaşçı, M., ve Yel, A., 2003, Mahalle, TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara.
- Koçberber, S., 2005, Yeni Belediye Yasası ile Mahalle Yönetimi, Sayıştay Dergisi, 56, 103-113.
- Korkmaz, N., 2009, Türkiye’de Tüketim Kültürü ve Mekânsal Ayırışma, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Koyuncu, A., 2009, Küresel Kentte Komşuluk, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 22, 23-42.
- Koyuncu, A., 2014, Komşuluk Kültürü, Hece Yayınları, Ankara.
- Lund, H., 2003, Testing The Claims of New Urbanism: Local Access, Pedestrian Travel, and Neighboring Behavior, Journal of the American Planning Association, 69, 414-429.
- Mason, S.G., 2010, Can Community Design Build Trust? A Comparative Study of Design Factors in Boise, Idaho Neighborhoods, Cities, 27, 456-465.
- McCarney, P., 2015, The Evolution of Global City İndicators and ISO37120: The First İnternational Standard on City İndicators, Statistical Journal of the IAOS, 31, 103-110.
- Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği (MPYY), Resmî Gazete 29030, 14 Haziran 2014.
- Meriç, C., 1986, Kültürden İrfana, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Miller, M., 2011, Build: More Details On Building Windows 8 Metro Apps.
- Mojica, I. J., 2014, a Large-Scale Empirical Study on Software Reuse in Mobile Apps, IEEE Software 31, 78-86.
- Nam, T. and Pardo, T.A., 2011, Smart City As Urban İnnovation: Focusing on Management, Policy, and Context, Proceedings of the 5th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance, ACM, 185-194.
- Nirun, N., 1991, Sosyal Dinamik Bünye Analizi, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 56, Ankara.
- Oğuz, M.C., 2007, Folklor ve Kültürel Mekân, Millî Folklor, 76, 30-32.
- Ortaylı, İ., 2000, Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880), Türk Tarih Kurumu Yayını, 178, Ankara.

Öncü, A. 1999, İdeal Ev Mitolojisi Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı. Birikim.

Özakupınar, Y., 2018, Bir Medeniyet Teorisi; Kültür ve Medeniyete Yeni Bir Bakış, Ötüken, İstanbul.

Özkaynak, M. ve Ulusoy, M., 2017, Konya'daki Stüdyo Dairelerde Komşuluk Kavramı Üzerine Bir Araştırma, Uluslararası Sinan Sempozyumu Bildiri Kitabı, Edirne 231-238.

Perry, C. A., 1929, The Neighborhood Unit, A Scheme Of Arrangement For The Family-Life Community, Monograph One in Neighborhood and Community Planning, Regional Plan of New York and Its Environs, Committee on Regional Plan of New York and Its Environs, New York.

Rohe, W.M., 2009, From Local To Global: One Hundred Years Of Neighborhood Planning, Journal of the American Planning Association, 75, 209-230.

Rosoff, M., 2012, Here's Everything You Wanted To Know About Microsoft's Upcoming iPad Killers.

Shekhar, S. and Tripathi, A., 2015, Smart Neighbourhood: a Way to Sustainable Development, XVI Annual Conference Proceedings, 773-789.

Singh, B., 2015, Smart City-Smart Life, Dubai Expo 2020, Middle East Journal of Business Volume 10, 4.

Statista, 2018, <https://www.statista.com/statistics/307330/number-of-available-apps-in-the-amazon-appstore/> [Ziyaret Tarihi: 6 Ocak 2022].

Statista, 2021(a), <https://www.statista.com/topics/1001/google/> [Ziyaret Tarihi: 15 Ocak 2022].

Statista, 2021(b), <https://www.statista.com/topics/1729/app-stores/#dossierKeyfigures> [Ziyaret Tarihi: 15 Ocak 2022].

Statista, 2021, <https://www.statista.com/topics/1002/mobile-app-usage/> [Ziyaret Tarihi: 15 Ocak 2022].

Statista, 2022(a), <https://www.statista.com/statistics/263437/global-smartphone-sales-to-end-users-since-2007/> [Ziyaret Tarihi: 20 Ocak 2022].

Statista, 2022(b), <https://www.statista.com/statistics/263437/global-smartphone-sales-to-end-users-since-2007/#professional> [Ziyaret Tarihi: 20 Ocak 2022].

Statista, 2022(c), <https://www.statista.com/statistics/271644/worldwide-free-and-paid-mobile-app-store-downloads/> [Ziyaret Tarihi: 20 Ocak 2022].

Statista, 2022(d), <https://www.statista.com/statistics/1287159/app-downloads-by-country/> [Ziyaret Tarihi: 20 Ocak 2022].

Statista, 2022(e), https://www.statista.com/topics/1729/apptores/#topicHeader__wrapper [Ziyaret Tarihi: 20 Ocak 2022].

Stein, C., 1945, *The City of the Future: A City of Neighborhoods*, The American City 60.

Suer, H., 1991, *Kentleşme ve Kentlileşme Politikası*, Türk Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara.

Şeriatı, A., 1985, *Medeniyet ve Modernizm*, Bir Yayıncılık, İstanbul.

Tamdoğan, I., 2002, *Osmanlı Döneminden Günümüz Türkiye'sine 'Bizim Mahalle'*, İstanbul Dergisi, 40, 66-70.

Tamindir, 2021, <https://www.tamindir.com/indir/bakkaldan/> [Ziyaret Tarihi: 4 Aralık 2021].

Tannock, S., 1995, *Nostalgia Critique*, *Culturel Studies*, 453-464, Routledge, UK.

Taşkaya, M., 2013, *Reklamda Nostaljik Unsurlar: Kimlik Vaadi ve Anlamın Tüketimi*, *Ethos*, 1, 1-37.

Tekin, G., 2018, *Modern Kentin Nostaljik İmgesi: Yeni Nesil Mahalleler*, *Milli Folklor Dergisi*, 100-113.

Thurnwald R., 1934, *Werden, Wandel und Gestaltung von Stat und Kùltùr, im Lichte der Volker-forschung*.

Toynbee, A., 1957, *Civilization on Trial*, Oxford University Press, London.

Turhan, M., 2015, *Kùltùr Değişmeleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*, Altınordu Yayınları.

Turan, S., 2021, *Mahalle Kùltürünü Sürdürebilmek ve Yeni Bir Kavram Arayışı Olarak Sosyal Dayanıklı Mahalle: Kurtuluş-Feriköy Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Uz, M., 2016, *Tarihi Konya Mahalleleri*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kùltùr Yayınları, Kùltùr A.Ş., 6, 4.

Ünal, M., 2007, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Fakùlte Kitabevi, Isparta.

Varol, Ç., 2017, *Sürdürülebilir Gelişmede Akıllı Kent Yaklaşımı: Ankara'daki Belediyelerin Uygulamaları*, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26, 43-58.

Yalçındağ, S., 1998, *Yerel Demokrasinin Örgütlenmesi ve Yerinden Yönetimin Geliştirilmesi Açısından "Muhtarlık" Kurumu*, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7, 37-56.

Yeşildağ, G., 2016, Mobil Pazarlama Uygulamalarının Pazarlama Performansı ve Müşteri Memnuniyetine Etkisi: Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Bilim Dalı.

Yun, N., 2013, Early Adopters' Perception of iPhone Mobile Commerce Applications, Purdue University.

Ziyaüddin, S., 1986, İslam Medeniyetinin Geleceği, İstanbul, 235.

Wirth, L., 1938, Urbanism as a Way Of Life. The American Journal of Sociology, 44, 1-24.

